

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku

Latartseva Maria

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Maria Latartseva

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku

Název anglicky

The Position of Young People in Turkey on the Labour Market

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku. Bude hodnocen jejich podíl ve skupině osob nezaměstnaných. Při posuzování míry nezaměstnanosti bude zohledněno vzdělání, pohlaví i obor. Budou vyhodnoceny také rozdíly regionální. V rámci práce bude rozebrána politika zaměstnanosti uplatňovaná ve vztahu k mladým ekonomicky aktivním osobám. Budou identifikovány hlavní faktory ovlivňující zaměstnanost těchto lidí a specifika tureckého trhu práce, na kterém se mladí lidé uchází o práci.

Metodika

Teoretická východiska řešené problematiky budou zpracována na základě literární rešerše. Bude využita metoda studia odborné literatury. Informace budou získávány nejen z českých materiálů, ale i zahraničních, především tureckých. Aktuální informace budou čerpany z odborných časopisů. Významným zdrojem informací jsou databáze Tureckého statistického úřadu a Ministerstva financí Turecké republiky. Bude využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat budou konstruovat vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele. Bude využita metoda komparace pro vzájemné porovnání a vyhodnocovány rozdíly. Budou využity matematicko-statistické metody. Na základě metody syntézy bude formulován závěr plynoucí z daného zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

ekonomicky aktivní obyvatelstvo, mladí lidé, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti, trh práce, Turecká republika, úřad práce, vzdělání

Doporučené zdroje informací

- BORJAS, G. Labor Economics. 6. vyd. New York : McGraw-Hill/Irwin, 2012. 592 s. ISBN 978-007-352-320-0.
- BROŽOVÁ, D. Kapitoly z ekonomie trhů práce. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2012. 288 s. ISBN 978-80-245-1880-0.
- CAGAPTAY, S. The New Sultan: Erdogan and the Crisis of Modern Turkey. London : I. B.Tauris & Co. Ltd, 2017. ISBN 978-1-78453-826-2.
- KULAÇ, O., AKMAN, E., BABAOĞLU, C. Public policy analysis in Turkey: past, present and future. Frankfurt a. M. : Peter Lang GmbH, 2019. ISBN 978- 3-631-80570-1.
- ÖKTEM, K., KERSLAKE, C., J., ROBINS, P. Turkey's Engagement with Modernity. Conflict and Change in the Twentieth Century. Oxford : Palgrave Macmillan, 2010. ISBN 978-0-230-23314-0, ISBN 10 0-230-23314-7.
- ZÜCHER, E., J. Turkey a Modern History. 4. vyd. London : I.B.Tauris & Co. Ltd., 2017. ISBN 978-1-78453-187-4.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 1. 2022

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2022 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daně Staré, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, za její cenné rady, náměty a připomínky.

Postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku

Abstrakt

Diplomová práce je věnována problematice nezaměstnanosti mladých osob v Turecku v letech 2011–2021. Turecko (stejně jako všechny země světa) čelí vážnému problému – nezaměstnanosti. Dnes je prvním a hlavním ekonomickým problémem míra nezaměstnanosti mladých lidí. Je zřejmé, že tento problém v dlouhodobém horizontu způsobí vážnější problémy v zemi, kde je značný počet obyvatel mladého věku. V práci se upozorňuje na meziročně rostoucí míru nezaměstnanosti mladých lidí a je zkoumán vývoj nezaměstnanosti mládeže z hlediska kritérií, jako jsou pohlaví, vzdělání a region. V tomto kontextu je hodnocena i turecká národní politika v oblasti zaměstnanosti a jednotlivé instrumenty politiky zaměstnanosti, jež se projeví jako nejvíce účinné, i tak lze ale říct, že národní politika aktivní zaměstnanosti uplatňovaná v Turecku není dostatečná k tomu, aby nezaměstnanosti mládeže zabránila.

Klíčová slova: ekonomicky aktivní obyvatelstvo, mladí lidé, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti, trh práce, Turecká republika, úřad práce, vzdělání

The Position of Young People in Turkey on the Labour Market

Summary

The diploma thesis is devoted to the issue of the position of youth unemployment in Turkey in 2011-2021. Turkey, just like other countries of the world, faces a serious problem-unemployment. Today the first and foremost economic problem is derived from youth unemployment rates. Obviously, this problem will cause more serious troubles in the long run in Turkey, where a large number of the population is formed by the young generation. The diploma thesis draws attention to the year-on-year rising youth unemployment rate in terms of criteria such as gender, education, and region is analyzed. In this context, the Turkish national employment policy applied is evaluated and the positive consequences of concentrating on those of which effectiveness is relatively high among these policies are explained. Nevertheless, it is expressed that the national active employment policies applied in Turkey are not sufficient to prevent young unemployment.

Keywords: economically active population, young people, unemployment, employment policy, labour market, Republic of Turkey, public employment service, education

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl a metodika práce	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika práce.....	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Charakteristika státu Turecko.....	14
3.1.1 Administrativní členění Turecka	14
3.1.2 Politická situace v Turecku.....	16
3.1.3 Stav a vývoj ekonomiky v Turecku.....	19
3.2 Nezaměstnanost a její druhy	24
3.2.1 Nezaměstnaná osoba	24
3.2.2 Druhy nezaměstnanosti.....	24
3.3 Měření nezaměstnanosti	27
3.4 Trh práce a rizikové skupiny na trhu práce.....	28
3.4.1 Nabídka, poptávka a rovnováha na trhu práce.....	29
3.4.2 Mobilita na trhu práce	31
3.4.3 Základní podmínky na trhu práce v Turecku	34
3.4.4 Rizikové skupiny osob na trhu práce.....	37
3.4.5 Rizikové skupiny na trhu práce v Turecku.....	38
3.5 Nezaměstnanost mladých lidí v Turecku	42
3.5.1 Nezaměstnaná mladá osoba.....	42
3.5.2 Příčiny nezaměstnanosti mladých osob	43
3.5.3 Dopady nezaměstnanosti mladých osob	49
3.5.4 Řešení nezaměstnanosti mladých osob	51
4 Vlastní práce	60
4.1 Makroekonomické ukazatele ekonomiky Turecka v letech 2011–2021	60
4.2 Demografická struktura Turecka v roce 2021	67
4.3 Nezaměstnanost mládeže v Turecku v letech 2011–2021	69
4.3.1 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže	69
4.3.2 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle pohlaví.....	72
4.3.3 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle úrovně dosaženého vzdělání.....	74

4.3.4 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle odvětví ekonomické činnosti	77
4.3.5 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle regionů	85
5 Výsledky	91
6 Závěr	100
7 Seznam použitých zdrojů	102
Knižní zdroje.....	102
Internetové zdroje	103
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	117
Seznam obrázků	117
Seznam tabulek.....	117
Seznam grafů	118
Přílohy	120

1 Úvod

Nezaměstnanost je jedním ze zásadních makroekonomických ukazatelů fungování ekonomiky a zároveň důležitým politickým tématem, jež přitahuje pozornost společnosti. Nezaměstnanost jako sociální problém ovlivňuje život obyvatelstva, což se projevuje snížením rodinných příjmů, vznikem nemoci na pozadí deprese, nejistotou lidí či ztrátou sebevědomí. Ekonomické náklady, které s sebou nese nezaměstnanost, jsou stejně důležité. Především klesá objem výroby hrubého domácího produktu, což vede k jeho snížení, na druhé straně dochází ke snížení daňových příjmů.

Role nezaměstnanosti jako faktoru ekonomické destabilizace není omezena pouze na aktuální dobu. Zhoršení kvality lidského kapitálu vede k dlouhodobým socioekonomickým důsledkům. Nezaměstnaní lidé postupně ztrácí své dovednosti a kvalifikaci, což může mít za následek zvýšení migrace obyvatel za hranice země. V souvislosti se zvýšením migrace bude obtížnější uspokojit poptávku po kvalifikovaných odbornících. V tomto případě dochází ke zpomalení tempa ekonomického růstu, snižuje se investiční kapitál a stává se téměř nemožným vytvořit nová pracovní místa.

Na tureckém trhu práce existuje celá řada skupin lidí, které jsou nejvíce ohroženy nezaměstnaností, k těmto skupinám jednoznačně patří i mládež. Na pozadí ekonomické krize, kterou prochází Turecko v dnešní době (2021–2022) a jež donucuje občany čelit nejvyšší míře inflace v zemi za téměř dvě desetiletí a potýkat se s volatilitou turecké liry, roste počet mladých lidí přiklánějících se k emigraci z Turecka za účelem získání lepšího pracovního uplatnění a životní úrovně.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku. Konkrétně je sledován jejich podíl ve skupině osob nezaměstnaných. Při posuzování míry nezaměstnanosti je zohledněno vzdělání, pohlaví, obor a také rozdíly regionální. V rámci práce je rozebrána politika zaměstnanosti a výdaje spojené s její realizací se zaměřením především na skupinu mladých ekonomicky aktivních osob. Jsou identifikovány hlavní faktory ovlivňující zaměstnanost těchto lidí a specifika tureckého trhu práce, na kterém se mladí lidé uchází o práci.

2.2 Metodika práce

Teoretická východiska řešené problematiky jsou zpracována na základě literární rešerše. Je využita metoda studia odborné literatury. Informace jsou získávány nejen z českých materiálů, ale i ze zahraničních – především tureckých. Aktuální informace jsou čerpány z odborných časopisů. Významným zdrojem informací jsou databáze Tureckého statistického úřadu a Ministerstva práce a sociálních věcí Turecké republiky. V rámci diplomové práce je využita metoda deskripce. Na základě práce se soubory dat jsou konstruovány vlastní indexy a tempa růstu pro hodnocení vývoje ukazatelů v čase a podílové ukazatele. Jsou použity metody komparace pro vzájemné porovnání a vyhodnocovány rozdíly a matematicko-statistické metody. Na základě metody syntézy je formulován závěr plynoucí z daného zkoumání.

Hodnoty zkoumaných ukazatelů jsou zobrazovány pomocí grafů a tabulek, které slouží k jejich vzájemnému porovnání. Srovnání ukazatelů a jejich hodnot je provedeno jak v rámci daného časového období, tak i mezi mládeží (podle věku, pohlaví, vzdělání, povolání a regionu) a celostátním průměrem Turecké republiky.

Následující vzorce byly použity v analytické části práce:

Dle Součka (2006, s. 17) je aritmetický průměr statistická veličina, která vyjadřuje typickou hodnotu popisující soubor mnoha hodnot. Aritmetický průměr je použitelný všude tam, kde má nějaký informační smysl součet hodnot.

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i \quad (1)$$

Podle Košťákové (2019, s. 36) je výpočet procentuální změny metodou, kterou je vhodné použít při meziročním nebo meziměsíčním srovnání.

$$\text{procentuální změna} = \frac{(\text{současná hodnota} - \text{hodnota předešlého období})}{\text{hodnota předešlého období}} \times 100 \quad (2)$$

Dle Chvalové (2016) je reálná mzda nominální mzda snížená o míru inflace. Vyjadřuje kupní sílu mzdy, tj. množství zboží, které lze za nominální mzdu nakoupit.

$$\text{reálná mzda} = \text{nominální mzda} - \text{míra inflace} \quad (3)$$

Podle Štědroneš a kol. (2012, s. 8) „časová řada je určité množství empirických dat sledované v časové posloupnosti z minulosti do přítomnosti v určitém časovém intervalu“. Časové intervaly jako měsíce, čtvrtletí či roky jsou zpravidla rovnoměrné. Analýzu časových řad lze využít k popisu sledovaných dat nebo k předpovědi budoucna. Pomocí využívání elementárních charakteristik, jako je diference různého řádu, tempo růstu, průměr časové řady a pomocí vytváření grafů lze získat rychlou a orientační představu o charakteru procesu, který tato časová řada reprezentuje. Časová řada byla zvolena v době od roku 2011 až do roku 2021. Důvodem zvolení takové časové řady je snaha detailně zobrazit ekonomickou situaci a situaci na trhu práce za vlády prezidenta Erdoğana. Erdoğan nastoupil na post prezidenta v roce 2014, ale v rámci výzkumu bylo vybráno období od roku 2011, abychom měli představu o tom, co předcházelo počátku jeho vlády, a mohli hodnotit stav ekonomiky a postavení mládeže na trhu práce.

3 Teoretická východiska

Následující část diplomové práce je zaměřena na shrnutí teoretických východisek, která jsou důležitá pro pochopení praktické části práce. V dané části jsou vymezeny pojmy z oblasti nezaměstnanosti a trhu práce. Podrobněji však byly prověřeny pojmy spojené s nezaměstnaností mládeže. V rámci dané části práce jsou popsány základní podmínky, které fungují na trhu práce současného Turecka. Kromě toho je sledována aktuální politická, sociální a ekonomická situace v Turecku, pomocí daných informací je pak možné posoudit problematiku postavení mladých lidí na trhu práce ve státě. Dále jsou rozebrány nástroje politiky zaměstnanosti, které realizuje Turecko vůči mládeži.

3.1 Charakteristika státu Turecko

Dle Dewdney (2022) je Turecko, oficiálním názvem Turecká republika (v tureckém jazyce Türkiye Cumhuriyeti), státem západní Asie (z 97 %) a Jižní Evropy (z 3 %). Rozprostírá se na poloostrově Malá Asie, Arménské vysočině a Balkánském poloostrově. Rozlohou stát přesahuje 780 000 km² a ke dni 1. 1. 2021 ho obývalo celkově 83,6 milionu obyvatel. Evropská část Turecka sousedí na severu s Bulharskem, omývá ji Černé moře a Bosporský průliv, na východě Marmarské moře a úžina Dardanely, na jihu a na západě stát sousedí s Řeckem a má přístup do Egejského moře. Asijská část Turecka na severu má přístup k Černému moři, hraničí tam s Gruzíí a Arménií, ve velmi krátké vzdálenosti s Ázerbájdžánem a Íránem, na jihu s Irákem a Sýrií. Jižní hranice tvoří především Středozemní moře, západní pak Egejské moře. Hlavním městem je Ankara a úřední jazykem turečtina.

3.1.2 Administrativní členění Turecka

Administrativně lze Turecko podle Eurostatu (2021a) rozčlenit do tří úrovní – oblasti, regiony, provincie. Členění je provedeno dle klasifikace územních statistických jednotek Eurostatu NUTS. Dle klasifikace NUTS 1 je Turecko rozčleněno na 12 oblastí (Istanbul, Západní břeh Marmarského moře, Egejský region, Východní břeh Marmarského moře, Západní Anatólie, Středomoří, Centrální Anatólie, Západní břeh Černého moře, Východní břeh Černého moře, Severovýchodní Anatólie, Východní Anatólie a Jihovýchodní Anatólie). Dále se Turecko člení na 26 regionů a 81 provincií. Pod úrovní NUTS existují ještě dvě

úrovně LAU, které obsahují – okresy (923) a obce (37 675). V rámci diplomové práce bude využito administrativní členění na úrovni NUTS 1, tedy na úrovni dvanácti oblastí.

Tabulka 1 Administrativní členění Turecka na úrovni NUTS 1 v roce 2020

NUTS-1 (oblast)	Počet obyvatel (miliony)
Istanbul	15,4
Batı Marmara (Západní břeh Marmarského moře)	3,6
Ege (Egejský region)	10,6
Doğu Marmara (Východní břeh Marmarského moře)	8,2
Batı Anadolu (Západní Anatolie)	8,1
Akdeniz (Středomoří)	10,7
Orta Anadolu (Centrální Anatolie)	4
Batı Karadeniz (Západní břeh Černého moře)	4,6
Doğu Karadeniz (Východní břeh Černého moře)	2,6
Kuzeydoğu Anadolu (Severovýchodní Anatolie)	2,1
Ortadoğu Anadolu (Východní Anatolie)	3,9
Güneydoğu Anadolu (Jihovýchodní Anatolie)	9,1

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat (2021a)

Nejlidnatější oblast státu je Istanbul. Podle Aslanhana a Aynur (2020) je od poloviny devadesátých let dvacátého století ekonomika Istanbulu jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik měst v rámci OECD. Istanbul díky rostoucí ekonomice, rozsáhlým investicím do infrastrukturních projektů a moderní strategické vizi bude v blízké budoucnosti schopen posílit svou roli ve světové ekonomice. V Istanbulu sídlí centrály největších světových firem a město patří mezi 35 hlavních metropolí planety.

Zvláštní pozornost by měla být věnována oblasti Jihovýchodní Anatolie. Z hlediska počtu obyvatel je daná oblast vysoce osídlená, stejně jako v regionech Akdeniz a Ege zde žije cca 10 milionů lidí nebo 12 % populace celého Turecka.

Jihovýchodní Anatolie se podle Yadirgi (2017, s. 12) dá charakterizovat jako oblast s nízkou ekonomickou úrovní a nestabilní bezpečnostní situací. Historicky se Jihovýchodní Anatolie nacházela na obchodní cestě mezi východem a západem. Tento region je důležitým zdrojem kulturní rozmanitosti. Změny v obchodních cestách a způsobech hospodaření však ukončily dlouhodobý význam regionu, což mělo za následek úpadek. Od roku 1989 vláda Turecka nastartovala komplexní projekt regionálního rozvoje GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi), jehož cílem je odstranit rozdíly mezi regiony prostřednictvím zvýšení životní úrovně a rozvoje infrastruktury. Kvůli vysoké teroristické aktivitě kurdevských partyzánů (Pracovní strana Kurdistánu – Kürdistan İŝçi Partisi) v této oblasti, která leží na hranici se Sýrií a Íránem, projekt rozvoje GAP ještě nedosáhl stanovených cílů.

Podle Turkstatu (2021a) je provincie s nejvyšším podílem mládežnické populace Hakkari (oblast Východní Anatolie), tam bylo zaregistrováno 23,4 % mládeže. Pak následuje Şırnak v Jihovýchodní Anatolii s 22,5 % mladé populace a Siirt s 21,8 % patřící do téže oblasti. Provincie s nejnižším podílem mládežnické populace je Muğla (Egejský region), Sinop (oblast Západního břehu Černého moře) a Balıkesir (oblast Západního břehu Marmarského moře).

3.1.3 Politická situace v Turecku

Dle Keymana a Kanci (2011, s. 2013–2019) je Turecko parlamentní republika, ve které je hlavou státu a hlavou vlády prezident. Zákonodárnou moc vykonává jednokomorový parlament, který se nazývá Velké národní shromáždění (Türkiye Büyük Millet Meclis). Národní shromáždění se skládá z 600 poslanců volených na 5 let ve všeobecných přímých volbách s poměrným zastoupením. Aby byla politická strana zastoupena v parlamentu, musí v národních parlamentních volbách získat alespoň 10 % hlasů. Výkonná moc náleží Radě ministrů (Türkiye Kabinesi), která je jmenována a vedena prezidentem. Prezidenta Turecka volí občané na pět let v přímých volbách, může být zvolen maximálně dvakrát.

Vartazarova a kol. (2019, s. 6) uvádí, že v posledních deseti letech v Turecku probíhá důsledná konsolidace moci v rukou prezidenta a odehrávají se změny společenského života, které lze charakterizovat jako deliberalizaci a desekularizaci.

Kiššová (2018, s. 6) zmiňuje, že ústavní reforma z roku 2017 a předčasné prezidentské volby vybudovaly v současném Turecku takzvaný superprezidentský systém – prostřednictvím ústavní reformy Recep Tayyip Erdoğan rozšířil pravomoci prezidenta. Toto referendum znamenalo posun od parlamentního politického systému se 143letou tradicí k systému prezidentskému. Referenda se zúčastnilo 49 milionů občanů Turecka, pro změny hlasovalo 51,3 % voličů, proti hlasovalo 48,7 % (Kingsley, 2017).

Kiššová (2018, s. 6) definovala hlavní změny, které proběhly v souvislosti s ústavní reformou:

- je zrušená funkce předsedy vlády;
- prezident disponuje zákonodárnou iniciativou a může samostatně vydávat zákony bez schválení parlamentem;
- prezident rozšířil svůj vliv na jmenování soudců;
- prezident může bez souhlasu parlamentu vyhlásit mimořádný stav;
- prezident bez souhlasu parlamentu jmenuje ministry;
- prezident je bez souhlasu parlamentu oprávněn určovat výši a účel vládních výdajů.

Vartazarova a kol. (2019, s. 6) se domnívají, že změny se také dotkly prezidentských voleb. Podle nové ústavy kandidát stejně může vykonat prezidentskou funkci maximálně dvakrát, ale pokud budou během druhého funkčního období vyhlášeny předčasné prezidentské volby, obě tato období budou „vynulována“.

Yanlik (2019, s. 122–123) uvádí, že Turecko je založeno na principech Kemalismu – ideologie tureckého nacionalismu, kterou prosazoval Mustafa Kemal Atatürk – první prezident Turecké republiky. Základem dané ideologie je šest bodů, které společně tvoří Doktrínu šesti šípů (Altı Ok), jež v roce 1937 byla zakotvena v ústavě státu. Jedná se o následující principy:

- republikanismus (Cumhuriyetçilik) – spočívá v tom, že ideální formou existence tureckého státu z hlediska zájmů lidu je republika;
- nacionalismus (Milliyetçilik) – tkví v tom, že člověk se má identifikovat především jako občan Tureckého státu, ale ne podle etnicity a náboženství, člověk je považován za Turka, pokud byl narozen v Turecku;

- populismus (Halkçılık) – zdůrazňuje nadřazenost zájmů národa nad zájmy jednotlivců;
- etatismus (Devletçilik) – stanoví vybudování smíšené ekonomiky s rozhodující úlohou státu – státní kontrola klíčových odvětví při zachování soukromého sektoru;
- sekularismus (Laiklik) – znamená vytlačení islámu z veřejného a politického života;
- revolucionismus (İnkılapçılık) – zahrnuje socioekonomické, politické a kulturní změny, boj proti přežitkům tradiční společnosti, orientaci na západní moderní státy.

Jak zmiňuje Kiššová (2018, s. 12), „*Erdoğan měl již dlouho ambice nahradit osobu Atatürka jako vůdce země. Jeho postoje se ale v některých bodech od původních principů a ideálů kemalismu odchyľují. Místo západních a demokratických hodnot Erdoğan zdůrazňuje před republikánskou tradicí otomanismus a islámské kulturní dědictví v novém sekulárním modelu. Erdoğan také v průběhu let své vlády provedl důsledné reformy – nastartoval ekonomiku, výrazně podpořil cestovní ruch a zeslabil moc a roli armády ve státě*“.

Weise (2016) uvádí, že podle tureckého spisovatele a novináře Mustafy Akyola, „*Kemalismus byl vodítkem pro celý národ. Tato éra ve své podstatě skončila. Lidé stále ve slovech podporují Atatürka. Ale hegemonie kemalismu skončila – je nahrazen erdoganisé*“.

Dle Cagaptay (2017, s. 164-165) je nejvýraznější trend sekularizace společenského života v Turecku vyjádřen změnami v tureckém vzdělávacím systému. V souladu se vzdělávací reformou Turecka v roce 2012 byla délka povinného školního vzdělání prodloužena do 12 let namísto 11. Kromě toho byl oznámen nový směr vzdělávacího systému, který zadal prezident Erdogan pod názvem „*vychování zbožné generace*“ (Dindar Nesil). V roce 2012 vláda bez široké veřejné diskuse provedla další reformu vzdělávacího systému, ta rozšířila práva absolventů náboženských škol Imám-khatibů a do programů světských vzdělávacích institucí byly zavedeny lekce arabštiny, studium Koránu a Sunny (životní příběhy proroka Muhammada, صلوات). V důsledku toho došlo ke komercializaci vzdělávání a k vytěsnění veřejných světských škol školami, kde je náboženství podstatnou částí vzdělávacího programu.

Tuncel (2021) se domnívá, že Turecko hraje významnou roli „*brány do Evropy*“ pro migranty zejména v kontextu syrské občanské války. Často se však přehlížejí lidé, kteří

prchají ne přes Turecko, ale z Turecka. V roce 2016 bylo Turecko otřeseno krvavým pokusem o státní převrat, na který Turecká vláda okamžitě reagovala politickými čistkami, jež vedly k enormnímu zvýšení počtu tureckých občanů, kteří opouštějí zemi. Současná vlna emigrantů se skládá z několika důležitých sociálně významných skupin lidí, jsou to vědci, novináři, umělci a vysoce vzdělaná mládež. Tato okolnost určitě má velkou roli na ekonomickém a politickém rozvoji Turecka, ovlivňuje život mladé generace státu, která dospívá, ale ještě zůstala ve své vlasti, má vliv i na to, jestli si tato generace vůbec dokáže představit svoji budoucnost na území Turecka.

3.1.4 Stav a vývoj ekonomiky v Turecku

V průběhu let 2020–2021 dle Tomanky (2021) ekonomika Turecka prožívala těžké časy. Během poslední čtvrtiny roku 2021 Turecko zažilo devalvaci turecké liry – její hodnota klesla o 50 % oproti začátku roku a dostává se na nová historická minima. Minimální hodnota turecké liry oproti americkému dolaru byla zaznamenána 19. prosince, kdy překročila 16 lir za dolar. Na pozadí devalvace zrychlila inflace, jež ke konci roku 2021 dosáhla více než 17 %.

Podle Vartazarové (2019, s. 13–14) je vhodné danou etapu ekonomického vývoje porovnat s rokem 2018, kdy ekonomika Turecka také zažívala oslabení domácí měny, která oproti začátku roku 2018 klesla o 40 %. Inflace činila 16,3 %, což představovalo nejvyšší ukazatel inflace od roku 2004. Rozdíl ale spočíval v odvetných opatřeních ze strany centrální banky. V roce 2018 centrální banka Turecka zvýšila úrokovou sazbu z 8 % na 24 %, reakcí centrální banky v roce 2021 se stalo snížení úrokové míry, což bylo široce kritizováno jak veřejností, tak i odborníky. Podle autorky je příčinou krizových ekonomických jevů, které se odehrávají v Turecku:

- značná závislost turecké ekonomiky na externích zdrojích financování;
- omezení svobody centrální banky při používání regulačních nástrojů.

Tomanka (2021) se domnívá, že turecká centrální banka je formálně nezávislá na výkonné moci, ale v posledních letech se tato nezávislost začala výrazně narušovat rozhodnutím prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana. Konflikt mezi Erdoğanem a vedením centrální banky začal v roce 2014, kdy centrální banka po neúspěšných pokusech udržet kurz turecké liry

dvojnásobně zvýšila úrokovou sazbu. Prezident je přesvědčen, že důvodem růstu inflace je vysoká úroková sazba, a proto se centrální bance pod tlakem výkonné moci nedaří neutralizovat vlny měnových turbulencí. Již od roku 2019 prezident Erdoğan odvolal čtyři guvernéry a bankéře, kteří se stavěli proti snižování úrokových sazeb.

Podle Hadjjeva (Lakstigal, I., Litova, 2021) je neústupnost tureckého politického vedení při snižování úrokové sazby dána snahou urychlit rozvoj místního podnikání pomocí takzvané „sinicizace ekonomiky“ (Sinicization), která se má orientovat především na export. Deficit obchodní bilance Turecka opravdu klesá: v prvním pololetí roku 2021 se deficit zahraničního obchodu snížil o 11,4 % v porovnání se stejným obdobím roku 2020. Hadjjev se domnívá, že Erdoğan a jeho stoupenci jsou přesvědčeni, že jejich strategie bude mít žádoucí výsledky po 1,5–2 letech ke stému výročí Turecké republiky v roce 2023.

Vartazarová a kol. (2019, s. 7) uvádí, že Turecko dlouhodobě čelí rostoucím socioekonomickým a politickým tlakům, které vyžadují přijetí opatření ke zlepšení postavení národní měny na mezinárodních měnových trzích. V souvislosti s korupčním skandálem, který propukl na konci roku 2013, turecká lira dosáhla svého minima a v prosinci 2013 byla 2,3 TL/USD. Za účelem podpory domácí měny centrální banka zvýšila úrokovou sazbu z 7,5 % na 12 %. Rizikem pro tureckou národní měnu je to, že okamžitě reaguje na jakýkoliv vnitřní nebo vnější problém související s Tureckem.

Tomanka (2021) se domnívá, že měnu v roce 2021 výrazně oslabilo již čtvrté snížení úrokových sazeb provedené centrální bankou Turecka. Odborník uvádí, že tyto postupy jsou ovlivněny tlakem ze strany prezidenta Erdoğan, který je přesvědčen, že vysoké úrokové sazby způsobují vysokou inflaci.

Dle Turkstatu (2022a) volatilitnímu prosinci roku 2021, kdy se měna popadla a inflace stoupla na 36 %, předcházelo zvýšení počtu zaměstnaných o 228 tisíc osob ve srovnání s rokem 2020, zvýšení míry účasti na trhu práce o 0,4 p. b. oproti předchozímu měsíci a míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věkové skupině 15–24 let činila 22,3 % s nárůstem o 1,7 p. b.

Podle Schwaba (2019, s. 15) v „Global competitiveness report“, který se zaměřuje na analýzu konkurenceschopnosti ekonomik států, se Turecko v roce 2019 umístilo na 61. místě

v žebříčku 141 hodnocených světových ekonomik. Ročenka „Doing Business“ porovnává podnikatelské prostředí 189 světových ekonomik a zařazuje Turecko v roce 2020 na 33. místo, tedy na úroveň Francie (World Bank Group, 2020). Dle indexu ekonomické svobody lze Turecko považovat za poměrně svobodné, nachází se na 76. místě v žebříčku 178 hodnocených států (The heritage foundation, 2021). Výše uvedené ročenky zmiňují slabé a silné stránky ekonomiky státu, mezi ty slabé lze zařadit:

- složitý byrokratický systém, který brání rozvoji soukromého sektoru;
- korupce zahrnující praní špinavých peněz, úplatkářství a jednání podle dohody při rozdělování veřejných zakázek;
- nepotismus v orgánech státní správy;
- nestabilní měna a s ní spojená vysoká míra inflace;
- geopolitické konflikty.

Za plusy turecké ekonomiky Vartazarova (2019, s. 11) považuje:

- kvalitní infrastruktura;
- velikost trhu;
- kvalifikovanost obyvatelstva s dostatkem inženýrů a vědců;
- většina sektorů ekonomiky je otevřena zahraničním investicím.

Platební bilance je podle Jonese (2021) dalším z nejzranitelnějších míst turecké ekonomiky. Od momentu, kdy Recep Tayyip Erdoğan převzal kontrolu nad vládou v roce 2017, Turecko má obrovský a postupně rostoucí deficit platební bilance. Podle bývalého předsedy vlády Turecka Ahmeta Davutoglu propad liry může způsobit krizi platební bilance, která se projeví tak, že země už nebude schopna získat peníze na zaplacení základních potřeb státu. Na pozadí výše popsaných ekonomických, sociálních a politických jevů se problém nezaměstnanosti také zhoršil.

Dle Ministerstva obchodu Spojených států amerických (2021) je Turecko 7. největším zemědělským výrobcem na světě, je také předním výrobcem a vývozcem zemědělských kultur (např. lískových ořechů a kaštanů, meruněk, třešní, fíků, oliv, tabáku a čaje). Zemědělský sektor je největším zaměstnavatelem v Turecku, představuje 25 % pracovní síly státu.

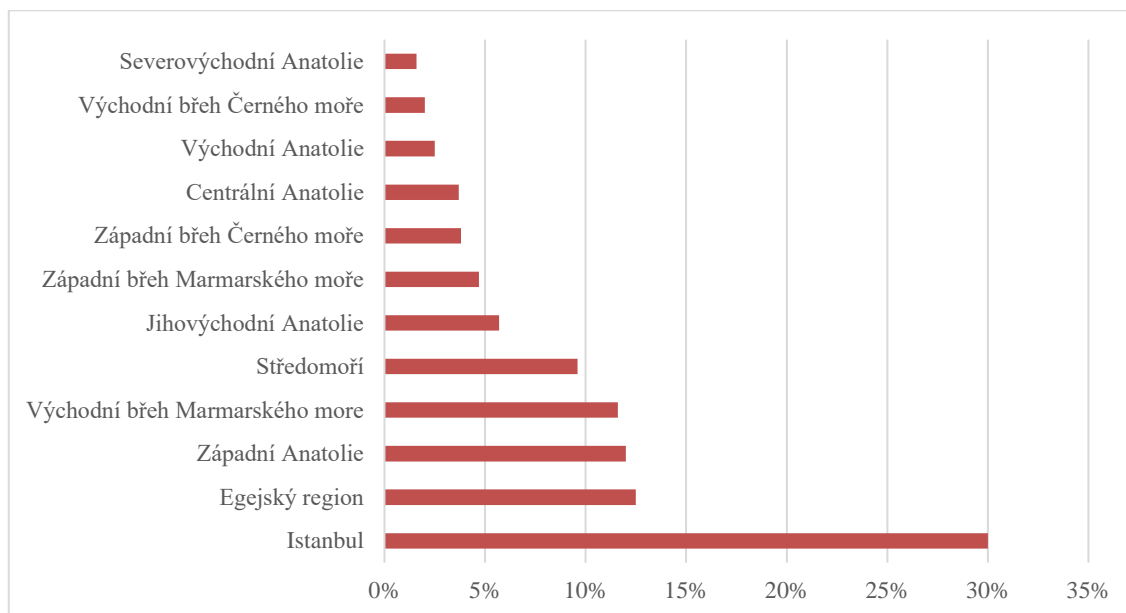
Masumova (2015) uvádí, že Turecko po téměř století měnilo svůj ekonomický model, opíralo se hlavně o evropské zkušenosti. Měnily se priority týkající se různých forem vlastnictví, měnil se vztah k používání zahraničního kapitálu, stát podporoval zavádění nových technologií a byla radikálně změněna struktura vlastnictví půdy a využití zemědělské půdy. V důsledku toho ze zaostalé agrární země na počátku 20. století vznikl průmyslově-agrární stát vyvážející na světový trh kvalitní průmyslové výrobky. Podíl průmyslu na HDP Turecka již od roku 1983 stabilně převyšuje podíl zemědělství a země se z agrární proměnila v průmyslově-agrární.

Podle Ministerstva průmyslu a obchodu Turecka (2022) je v tureckém průmyslu zaměstnáno asi 20 % pracovní síly. Hlavními odvětvími tureckého průmyslu jsou automobilový průmysl, chemický průmysl, stavebnictví, technologie a elektronika, potravinářský průmysl, výroba nábytku, metalurgie, textilní průmysl, balení a logistika, energetika a přírodní zdroje, průmyslová zařízení a zlatnická výroba. V Turecku má velký význam stavební průmysl, ve kterém byl zaznamenán obrovský skok v posledních desetiletích v důsledku rychlé urbanizace.

Masumová (2015) zmiňuje, že v kontextu turecké ekonomické, politické a sociální situace lze často slyšet o východním a západním Turecku. Je možné pozorovat i odlišné regionální podmínky na trhu práce v západní a východní části státu. Nejproblematičtější oblastí východního Turecka je Jihovýchodní Anatólie. Pomocí projektu GAP, jež nastartovalo ještě v roce 1989 vedení Turecka, se snaží odstranit rozdíly mezi regiony prostřednictvím zvyšování gramotnosti, životní úrovně a rozvoje infrastruktury ve východních oblastech státu.

Na následujícím grafu 1 je zobrazena struktura podílu dvanácti regionů Turecka na tvorbě HDP v roce 2021.

Graf 1 Podíl regionů na tvorbě HDP v Turecku v roce 2021

Zdroj: Vlastní zpracování (Turkstat, 2022b)

Jak lze vidět v grafu 1, nejvíce se na tvorbě HDP v Turecku podílel Istanbul, kde bylo vyprodukováno 30 % HDP státu. Dalšími důležitými oblastmi jsou Egejský region, Západní Anatolie a Východní břeh Marmarského moře, kde podíl na HDP v průměru činil 12 %. Na Jihovýchodní Anatólii spadá 5,7 % tvorby HDP Turecka, což umožňuje regionu umístit se na 6. místě z 12 v žebříčku regionů podílejících se na HDP.

Dle Turkstatu (2022c) v roce 2021 zemědělství tvořilo 12,3 % celkového HDP Turecka, průmysl tvořil 36,3 %, 11,1 % patřilo stavebnictví a služby přispěly k tvorbě 40,3 % HDP. Vedoucí pozice v odvětví zemědělství zauímají regiony Egejský a Středomoří. Větší část turecké průmyslové výroby se provádí v regionu Doğu Marmara, v Ege a v Istanbulu. Ege, Středomoří, Istanbul a Doğu Marmara jsou regiony Turecka, kde se poskytuje největší procento služeb. příloha

V souvislosti s tím lze říct, že v Turecku je několik regionů s nejvyšší ekonomickou produktivitou, například Istanbul, kde se realizuje největší objem výroby průmyslových a stavebnických produktů a poskytuje se největší objem služeb. Na Egejský region spadá největší objem zemědělské výroby, významná část průmyslu a služeb. Středomoří má také význam pro zemědělství a poskytování služeb. Na Východním břehu Marmarského moře se realizuje značná část průmyslové výroby Turecka.

3.2 Nezaměstnanost a její druhy

Oner (2010) definuje pojem nezaměstnanost jako jeden z makroekonomických ukazatelů fungování ekonomiky. Nezaměstnanost je silně závislá na ekonomické aktivitě. Hospodářský růst a nezaměstnanost lze chápat jako dvě strany jedné mince: v období, kdy je ekonomická aktivita vysoká, zvyšuje celkový objem výroby a je potřeba více pracovníků pro výrobu většího počtu výrobků a služeb. Pokud je ekonomická aktivita na nízké úrovni, firmy snižují pracovní místa a dochází k nárůstu nezaměstnanosti. V tomto smyslu má nezaměstnanost anticyklický charakter. To znamená, že míra nezaměstnanosti roste, když klesá tempo hospodářského růstu a naopak. Míra nezaměstnanosti se však se zvyšující se mírou růstu nesnižuje. Růst nezaměstnanosti začíná pouze tehdy, pokud hospodářská recese získá trvalý a dlouhodobý charakter. Vzhledem k tomu, že nezaměstnanost sleduje hospodářský růst s určitým zpožděním, nazývá se zaostávajícím ukazatelem ekonomické aktivity.

3.2.1 Nezaměstnaná osoba

Soukup (2010, s. 271) uvádí, že osoby na trhu práce lze dělit na tři základní skupiny: osoby zaměstnané, nezaměstnané a neaktivní.

Brožová (2018, s. 248) definuje nezaměstnanou osobu jako takovou, která je schopná pracovat, je ochotná do určité doby do práce nastoupit, nemá placené zaměstnání a aktivně ho hledá, kromě toho je nezaměstnaný ten, kdo je ve věku od patnácti a starší. Za zaměstnanou osobu je považována taková osoba, která vykonává placené zaměstnání nebo sebezaměstnání.

Podle Brčáka (2014, s. 141) zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří dohromady aktivní obyvatelstvo, což je celkový počet práceschopných pracovních sil, jež pracují nebo se o práci ucházejí. K ekonomicky neaktivnímu obyvatelstvu náleží studenti, důchodci, osoby v invalidním důchodu, ženy nebo muži v domácnosti, lidé, kteří se vzdali hledání další práce.

3.2.2 Druhy nezaměstnanosti

Dle Holmana (2016, s. 280) makroekonomie rozděluje tři druhy nezaměstnanosti podle příčin, které ji vyvolávají: frikční, strukturální a cyklická.

Brožová (2018, s. 74) uvádí, že frikční nezaměstnanost je nezaměstnanost způsobená pohybem lidí mezi místy či pracovními příležitostmi a mezi takové nezaměstnané řadí:

- nezaměstnané, kteří dobrovolně opustili pracovní místo a hledají jiné (toto hledání jim zabere určitý čas, protože nebudou přijímat první nabídku – očekávají lepší nabídku a chtějí si vybrat);
- osoby, které opouštějí místo z důvodu stěhování a hledají práci na novém místě;
- absolventi škol hledající své první zaměstnání;
- osoby, u kterých došlo ke změnám profesních zájmů, a proto potřebují projít rekvalifikačními kurzy nebo získat vzdělání;
- osoby, u kterých došlo ke změnám v osobním životě.

Buchtová (2002, s. 66) zmiňuje, že frikční nezaměstnanost není vnímána jako závažný problém, protože po určité době (v průměru tři měsíce) nezaměstnaní nalézají uplatnění. Kdyby přístup k informacím o volných pracovních místech a uchazečích o práci byl snadnější, zkrátilo by to dobu trvání strukturální nezaměstnanosti (Brožová 2018, s. 251).

Holman (2016, s. 297) uvádí, že strukturální nezaměstnanost je způsobená strukturálními změnami v ekonomice, kdy se některá hospodářská odvětví zmenšují a jiná zvětšují. Tyto změny se projevují tak, že klesá poptávka po některých profesích, ale zároveň roste poptávka po profesi jiné. Pracovní místa v nových odvětvích zpravidla vyžadují novou nebo vyšší kvalifikaci, ale změna kvalifikace potřebuje čas. Strukturální nezaměstnanost s délkou trvání obvykle do jednoho roku probíhá neustále, opak by vedl k ekonomickému zaostávání. Cyklická nezaměstnanost se odvíjí z ekonomického cyklu. Pokud se ekonomika dostává do fáze hospodářského poklesu, souběžně se vyskytuje nezaměstnanost ve všech odvětvích. V souvislosti s tím lidé, kteří ztratili zaměstnání v jednom odvětví, nemohou najít práci v jiném odvětví, protože v ekonomice se snižuje celkový počet pracovních míst a vztahuje se to téměř na všechny profese. Délka cyklické nezaměstnanosti se obvykle odhaduje v průměru na jeden až dva roky a vzniká v důsledku nízké agregátní poptávky a s ní související nízké poptávky po práci (Brožová 2018, s. 253).

Podle Holmana (2016, s. 292–293) makroekonomie dle délky rozděluje dva druhy nezaměstnanosti: krátkodobou a dlouhodobou. Za krátkodobé nezaměstnané považuje ty,

kteří jsou nezaměstnaní méně než jeden rok. Daný druh nezaměstnanosti není nijak závažným problémem a je přirozenou součástí zdravé ekonomiky. Jedná se o případy výskytu frikční a strukturální nezaměstnanosti. Za dlouhodobě nezaměstnané jsou obvykle považováni ti, kteří nepracují déle než jeden rok a daný druh nezaměstnanosti je již skutečným problémem ekonomiky státu. Tato forma nezaměstnanosti způsobuje výskyt sociálních a finančních problémů, ztrátu kvalifikace a sebeúcty jedince. Příčinou výskytu dlouhodobé nezaměstnanosti podle autora může být štědrá podpora ze strany státu, která oslabuje motivaci nezaměstnaných hledat si práci a přizpůsobovat se požadavkům pracovního trhu. Občas se dlouhodobá nezaměstnanost může samovolně měnit z nedobrovolné v dobrovolnou. Dlouhodobě nezaměstnaný člověk s odstupem času ztrácí motivaci hledat práci anebo ztrácí naději, že je pro něj práce vůbec k nalezení, protože se mění jeho styl života a postoj k zaměstnání vůbec.

Dle dobrovolnosti se nezaměstnanost rozděluje na dva typy: dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.

Brožová (2018, s. 252) vysvětluje, že za dobrovolně nezaměstnané jsou považováni ti, kteří hledají práci pouze za mzdu, jež je vyšší než ta, která na trhu práce převládá. Dobrovolně nezaměstnaní mohou využít svých alternativních příležitostí – například si zvolit jinou profesi nebo kvalifikaci anebo dát přednost volnému času. Nedobrovolná nezaměstnanost (na rozdíl od předchozí kategorie) předpokládá to, že nezaměstnaní aktivně hledají práci a jsou ochotni pracovat za mzdu, která na trhu práce převládá, i za mzdu nižší. Nedobrovolná nezaměstnanost postihuje pracovníky, kteří nemají dost alternativních příležitostí, to může znamenat, že pro ně je změna kvalifikace a profese obtížná (Buchtová 2002, s. 60).

Dle Holmana (2016, s. 290) se příčinou nedobrovolné nezaměstnanosti může stát uzákoněná minimální mzda. To může vyvolat nedobrovolnou nezaměstnanost v několika málo kvalifikovaných profesích a mezi mladými lidmi bez praxe, kde bývají nízké mzdy. Stanovené minimální mzdy nedovolují zaměstnavatelům platit nižší mzdu svým pracovníkům než tuto, a proto mohou začít propouštět některé zaměstnance z práce, protože se jim přestane vyplácet je zaměstnávat.

Brožová (2018, s. 252) uvádí další příčinu výskytu nedobrovolné nezaměstnanosti, tou bývají překážky ze strany odborů, které brání poklesu mezd a vyčistění trhu práce od zvýšené nabídky. Při poklesu mezd by se růst nabídky práce přetransformoval na jednu stranu ve zvýšení úrovně zaměstnanosti, na druhou stranu v dobrovolnou nezaměstnanost, protože za nižší mzdu by již někteří nebyli ochotni pracovat.

3.3 Měření nezaměstnanosti

Brožová (2018, s. 248) uvádí, že nezaměstnanost lze vyjádřit pomocí ukazatele míry nezaměstnanosti:

$$u = \frac{U}{(E+U)} \text{ neboli } u = \frac{U}{L} \quad (4),$$

kde:

u – je míra nezaměstnanosti;

U – je počet nezaměstnaných;

E – je počet zaměstnaných lidí;

L – je celkový počet pracovních sil ($L = E + U$).

Brožová (2018, s. 249) zmiňuje, že „*statistika trhu práce kromě míry nezaměstnanosti obvykle ještě počítá míru ekonomické aktivity (míru participace), která představuje podíl ekonomicky aktivních k celkové populaci*“.

Dle Turkstatu (2014, s. 16-18) jsou v Turecku zjišťovány dva ukazatele míry nezaměstnanosti – obecná a registrovaná. Ukazatel obecné míry nezaměstnanosti je zjišťován Tureckým statistickým úřadem. Tato míra je vypočítána na základě výběrového šetření pracovních sil. Ukazatel registrované míry nezaměstnanosti je v kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí Turecka a vypočítán na základě údajů úřadu práce.

3.4 Trh práce a rizikové skupiny na trhu práce

Podle Holmana (2016, s. 278) je trh práce prostor, kde dochází ke střetu nabídky pracovních sil ze strany lidí, jež nabízejí své schopnosti, dovednosti, kvalifikace, a poptávky ze strany firem, které hledají pracovní sílu.

Brožová (2018, s. 5) zmiňuje, že trh práce je nedokonalým trhem kvůli informační asymetrii. Zaměstnavatelé mají obvykle dominantní postavení, které určuje vyšší míra informovanosti, a používají ji při vyjednávání o finančním ohodnocení, zatímco pracovníci disponují informací méně dokonalou.

Emelina (2018, s. 125–126) se domnívá, že se od trhu práce v tržní ekonomice očekává, že bude řešit současně tyto úkoly:

- zabezpečí ekonomiku pracovní silou podle požadavků na obor, věk a vzdělání, což umožní produkci výrobků a služeb;
- zabezpečí zajištění pracovníků odpovídajícím příjmem, sociálním postavením, a to v míře, která odpovídá jejich podílu na produkci.

Krebs a kol. (2007, s. 289) uvádí, že trh práce funguje podle následujících principů:

- je trhem specifickým;
- je značně segmentován;
- je výrazně ovlivněn státem;
- na trhu práce je citlivost mezd na změny na straně nabídky práce nebo na straně poptávky po práci nízká;
- na trhu práce existuje vliv kolektivního vyjednávání mzdy.

Krebs a kol. (2007, s. 289) vysvětlují každý z výše uvedených principů fungování trhu práce následujícím způsobem. Specifika trhu práce spočívá v tom, že práce je funkcí pracovní síly a je úzce svázána s osobností člověka, práce je předmětem směny na trhu práce. Nabízející a poptávající práci se nerozhodují jenom podle ceny práce, ale podle pracovní náplně, rizikovitosti práce, povolání a prestiže. Dále autor zmiňuje, že trh práce je segmentován podle profesního oboru pracovních míst, kvalifikace pracovníků a uzemní alokace, což má za následek přítomnost rozdílu ve mzdách různých skupin pracovníků v různých územích a

snížení vlivu konkurence na trhu práce. Značný vliv ze strany státu na trh práce se vysvětluje tak, že strana nabídky práce je ovlivněna pracovním zákonodárstvím, například právními normami, které regulují pracovní dobu, minimální mzdu, podmínky penzionování zaměstnanců a další záležitosti, což znamená, že trh práce je výrazně ovlivněn státem.

Jak uvádí Brožová (2018, s. 5) ve své knize, v posledních desetiletích rostou role institucí, veřejných politik, vládních regulací a jejich vliv na mzdové sazby či na alokaci práce. Dále autorka vypráví o tom, že se firmy většinou snaží udržet si určitý základní počet kvalitních zaměstnanců a snaží se do jejich kvalifikace investovat. Pracovníci také často mají zájem zůstat ve firmě kvůli obavám ze ztráty atraktivního pracovního místa. V souvislosti s tím je citlivost mezd na změny na straně nabídky práce nebo na straně poptávky po práci nižší. Posledním principem, na jehož základě funguje trh práce, je vliv kolektivního vyjednávání mzdy, což v podstatě vzniká kvůli odborům usilujícím o zvýšení ceny práce a vystupujícím na trhu práce v roli monopolisty.

3.4.1 Nabídka, poptávka a rovnováha na trhu práce

Dle Holmana (2016, s. 270) jsou trhy práce (stejně jako ostatní trhy v ekonomice) řízeny silou nabídky a poptávky, konkurence je navíc přítomna na obou stranách. To znamená, že velké množství firem poptává práci a mnoho lidí práci nabízí. Autor definuje pojem nabídka práce jako vztah mezi nabízeným množstvím práce a její cenou. Vyplývá z rozhodování člověka mezi mezním užitekem reálné mzdy a mezním užitekem volného času. Jestli mezní užitek, který přináší práce, je větší než mezní užitek volného času, člověk bude preferovat práci. Toto rozhodování je podobné spotřebitelskému rozhodování.

Brčák (2014, s. 144) uvádí, že křivka nabídky práce má rostoucí charakter, protože vyšší nabízené množství práce přináší člověku větší příjem, tím i větší množství statků, které by si mohl koupit za mzdu, jinými slovy čím vyšší je mzdová sazba, tím více lidí práci nabízejí.

Macáková uvádí (2003, s. 163), že průběh křivky individuální nabídky práce se dá vysvětlit vlivem substitučního a důchodového efektu. Pokud se mzdová sazba zvýší, pracovník může nabízet více práce na úkor volného času – v tomto případě jde o substituční efekt. Důchodový efekt spočívá v tom, že při růstu mzdové sazby člověk nabízí méně práce,

protože jeho příjem roste za předpokladu stále stejných cen. V daném případě růst mzdy vede k tendenci nahrazovat práci volným časem.

Podle Kobce (2016, s. 70) na makroekonomické úrovni nabídku práce ovlivňují:

- sociální struktura obyvatelstva (vzhledem k tomu, že sociální struktura obyvatelstva je pohyblivá, je proměnlivá i nabídka práce);
- sociokulturní faktory, které souvisí s měnícím se životním stylem (ovlivňují chování lidí při výběru školy, pracovního místa i zaměstnání);
- demografická struktura obyvatelstva z hlediska počtu osob v produktivním věku a stavu (zde má silný vliv sociální zákonodárství a stav systému zdravotnictví, protože dobře vyvinutý systém zdravotní péče přispívá k udržení pracovní schopnosti obyvatelstva a poskytuje vysokou úroveň nabídky práce).

Podle Macákové (2003, s. 160) je poptávka po práci vztah mezi množstvím práce nabízeným firmami a její cenou. Firma, aby maximalizovala zisk, poptává takové množství práce, při němž se příjem z mezního produktu vyrovná mezním nákladům na práci – tedy mzdě. Křivka poptávky po práci má klesající charakter, to znamená, že čím nižší je cena práce, tím více budou firmy práci poptávat (Brčák 2014, s. 144).

Kobec míní (2016, s. 69), že na makroekonomické úrovni poptávku po práci ovlivňuje:

- možnost nahrazení práce kapitálem (vysoká technická vybavenost výroby, její mechanizace a automatizace způsobující snížení poptávky po práci);
- sociální zákonodárství (zákony, které obsahují normy regulující délku pracovního dne, omezující propouštění, přispívá k udržení vysoké poptávky po práci);
- celková ekonomická situace.

Kobec (2016, s. 69–70) pak vysvětluje, že každý z uvedených makroekonomických faktorů ovlivňuje poptávku po práci určitým způsobem. Celková ekonomická situace má vliv na poptávku po práci, protože v období oživení ekonomiky se poptávka po práci zvyšuje. V období ekonomické degradace a krize poptávka po práci klesá. Příznivá ekonomická situace je charakterizována růstem příjmů subjektů ekonomiky a rostoucí poptávkou po různých komoditách, které vyžadují zvýšení jejich produkce. Během špatné ekonomické situace se

snižují příjmy, klesá poptávka po zboží a službách, v souvislosti s tím se snižuje i poptávka po práci a roste nezaměstnanost.

Dle Brožové (2018, s. 74) vzniká rovnováha na trhu práce při vyrovnání nabízeného množství práce s poptávaným – dochází k vyčistění trhu práce. Mzda, při které nastává rovnováha, je rovnovážnou mzdou.

Holman (2016, s. 285) uvádí, že je-li mzdová sazba vyšší než rovnovážná, dochází k přebytku na trhu práce a vzniká nezaměstnanost. Pokud je mzdová sazba nižší než rovnovážná, vzniká nedostatek práce. Když lidé při dané mzdové sazbě nemají zájem pracovat, jedná se o dobrovolnou nezaměstnanost. Pokud ale při této mzdové sazbě nemohou najít práci, jedná se o nezaměstnanost nedobrovolnou.

3.4.2 Mobilita na trhu práce

Nový a Surynek (2006, s. 100) se domnívají, že na trh práce se pohlíží jako na dynamický proces. Mládež vstupuje na trh práce, jiní účastníci trhu práce se stávají ekonomicky neaktivními a odcházejí do důchodu, někteří si nacházejí práci, zatímco jiní ztrácejí zaměstnání. Mezinárodní organizace pro migraci (2019) definuje pojem mobilita jako „pohyblivost, schopnost pohybu, přemístitelnost“, v kontextu pracovní mobility se jedná o pohyb související se zaměstnáním.

Podle Kunsta (1989, s. 21) existuje sociální a pracovní mobilita. Sociální mobilita je proces, v němž dochází ke změně postavení v rámci sociální struktury společnosti, přičemž může jít o horizontální mobilitu, což znamená přechod jednotlivce z jedné sociální skupiny do druhé, obě jsou však umístěny na stejné úrovni. Vertikální mobilita představuje vzestup nebo sestup ve společenské struktuře, která má hierarchický charakter uspořádání. Pracovní mobilita je pohyb pracovníků i celých profesních skupin uvnitř sociální struktury podniku nebo mezi ní a sociálními systémy podniků. V užším slova smyslu daný pojem odráží schopnost jedince vykonávat různé druhy funkcí odpovídající jeho profesní kvalifikaci, a to bez ohledu na to, zda pracovník změnil podnik, resp. odvětví, nebo ne (Nový a Surynek, 2006, s. 129).

Podle Radcliffa (2021) existují dva základní typy mobility pracovní síly: geografická a profesní. Geografická mobilita se týká schopnosti pracovníka pracovat na určitém fyzickém

místě, zatímco profesní mobilita se týká schopnosti jedince měnit typy pracovních míst. Geografická mobilita může významně ovlivnit ekonomiku státu, což se projeví v následujících efektech:

- zvýšení nabídky pracovní síly, protože uvolnění imigračních pravidel může způsobit zvýšení nabídky pracovní síly, která ale bude doprovázena snížením mzdové sazby;
- zvýšení nezaměstnanosti, pokud k dispozici bude více pracovníků než pracovních míst, což způsobí přebytek pracovní síly;
- zvýšení produktivity může být způsobeno přílivem pracovníků disponujících kvalitnějšími znalostmi a dovednostmi, než mají stávající.

Podle Čerňavské (2013, s. 112) geografickou mobilitu práce odráží pojem migrace. Migrace je chápána jako pohyb osob za hranice určité administrativní jednotky nebo za hranice státu z politických, hospodářských, sociálních, náboženských a dalších důvodů. Pracovní migrace je součástí celkové migrace, tvoří pracovní mobilitu a představuje geografický pohyb pracovní síly.

Brožová (2018, s. 227) zmiňuje, že na migraci lze nahlížet několika způsoby. Mezi ně patří migrace subjektivní a objektivní, kde subjektivní změny jsou vyjádřením určité územní preference, zatímco objektivní migrace je způsobena podmínkami demografickými, sociálními, ekonomickými (nedostatek pracovních míst, chudoba), politickými (válka, politická nestabilita) i environmentálními (přírodní katastrofy), a to jak ve výchozí, tak i v cílové zemi. Migrace může být i interregionální, pokud probíhá v rámci jednoho státu, internacionální, pokud probíhá mezi státy, intrakontinentální, probíhá-li mezi státy na jednom kontinentu, a interkontinentální, jež je migrací mezi kontinenty. Autorka nahlíží na migraci několika způsoby. Mezi ně patří migrace subjektivní a objektivní, kde subjektivní změny jsou vyjádřením určité územní preference, zatímco objektivní migrace je způsobena podmínkami demografickými, sociálními, ekonomickými, politickými i environmentálními.

Čerňavská (2013, s. 97) definuje profesní mobilitu jako snadnost, s níž je jedinec schopen změnit povolání, což může být indikátorem rychlosti ekonomického rozvoje státu. Profesní mobilita může být omezena u některých profesí kvůli své náročnosti. Požadavky pro udělení licence nebo speciální vzdělání zabraňují volnému přechodu pracovníků z jednoho odvětví do druhého. Uvolňování profesní mobility může způsobit:

- zvýšení nabídky pracovní síly, protože existuje možnost snadno vstoupit do jiného průmyslového odvětví;
- snížení mzdové sazby v důsledku zvýšení nabídky práce;
- růst nových průmyslových odvětví, které vyžadují pracovní sílu.

Mobilita práce podle Tomšíka (1996, s. 73–75) ještě nabývá následujících forem:

- horizontální a vertikální;
- žádoucí a nežádoucí;
- mobilita spojená s odchodem z pracovního procesu.

Nový a Surynek (2006, s.129) uvádí, že horizontální mobilita práce znamená pohyb zaměstnanců, při kterém nedochází ke změně úrovně pracovní pozice a který se uskutečňuje v rámci jedné organizace. Zaměstnanec dostane práci, která má přibližně stejný charakter, obsah a postavení v hierarchii pracovních funkcí. Vertikální mobilita práce znamená pohyb zaměstnanců, při kterém dochází k sociálnímu vzestupu nebo sestupu v hierarchii pracovních funkcí.

Kapeliushnikov se domnívá (2016), že to, zda je mobilita žádoucí, se posuzuje podle třech aspektů: z hlediska společnosti, zaměstnavatelů a pracovníků. Například mobilita práce bude pro pracovníka žádoucí, pokud získal lépe placenou nebo perspektivnější práci nebo pokud se mu zkrátila cesta do zaměstnání. Naopak nežádoucím důsledkem se stane mobilita, pokud způsobí zhoršení vztahu k práci. Mobilita práce je žádoucí pro zaměstnavatele, pokud odcházejí nevyhovující pracovníci a omezuje se nerentabilní výroba. V případě poklesu výkonnosti, růstu zmetkovosti a narušení kontinuity pracovního procesu se mobilita považuje za nežádoucí. Pro společnost je mobilita nežádoucí, pokud vyvolává růst počtu pracovníků v neperspektivních odvětvích nebo stagnaci. Opačný efekt má žádoucí mobilita, která způsobí růst rozvojových oborů.

Podle Tomšíka (1996, s. 76) mobilita spojená s odchodem z pracovního procesu může souviset s dočasným nebo trvalým opuštěním pracovního místa. Pracovník může odejít ze zaměstnání dočasně z následujících důvodů: dočasná pracovní neschopnost, mateřská dovolená, v některých státech i kvůli výkonu základní vojenské služby. Trvalý odchod je způsoben trvalou pracovní neschopností nebo smrtí.

Kapeliushnikov (2016) rozšiřuje klasifikaci pracovní mobility o interní a externí. Interní mobilita znamená pohyb v rámci jedné firmy, externí mobilita je pohybem mezi zaměstnavateli. Obvykle je intenzita externí mobility značně vyšší než interní. Tento trend je způsoben zvýšením flexibility trhu práce, strukturálním posunem ve prospěch sektoru služeb a globálním posílením konkurence.

Jak uvádí Janičko (2010), vysoká mobilita pracovní síly je jedním ze zdrojů efektivního fungování ekonomiky, protože napomáhá efektivní alokaci pracovních sil, tedy zvyšování hospodářského potenciálu. Podle Borjase (2012, s. 318) je efektivní jenom rovnovážná alokace pracovníků a firem, žádná jiná nemá stejný přínos ve prospěch národního důchodu.

Kapeliushnikov (2016) uvádí, že úroveň mobility pracovní síly může mít vliv na to, jak rychle se ekonomika může přizpůsobit technologickým změnám a vývoji inovačních odvětví. Omezení, která jsou založena na tom, jak se pracovníci pohybují geograficky nebo profesionálně, mohou zpomalit růst, což ztěžuje podnikům najímat produktivní pracovníky. Zároveň může neomezená práce snížit mzdy v některých odvětvích a vytvořit nezaměstnanost. Omezení pohybu pracovníků geograficky nebo profesně může zpomalit hospodářský rozvoj, zároveň může neomezená práce snížit mzdy v některých odvětvích a vytvořit nezaměstnanost.

3.4.3 Základní podmínky na trhu práce v Turecku

Hlavní prameny pracovního práva v Turecku podle International Corporative legal guides (2021) jsou:

- ústava;
- zákoník práce;
- usnesení a právní předpisy vydané orgány výkonné moci;
- kolektivní smlouvy;
- interní pravidla společnosti;
- rozhodnutí odvolacího soudu.

Turecko je od roku 1932 členem Mezinárodní organizace práce (ILO) a ratifikovalo řadu konvencí připravených ILO, které se věnují problematice pracovních vztahů.

Pracovní vztahy vznikají mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem na základě pracovní smlouvy, která se uzavírá v souladu s pracovním zákoníkem, jež je základem jejich pracovněprávních vztahů.

Dle Törtöpa (2021) minimální mzdu stanoví vláda Turecka každý rok. V roce 2021 činila 2 826,50 TRY (380 USD podle kurzu měn první poloviny roku 2021). V roce 2022 se ale očekává růst minimální mzdy o 50 %, což je 4 250 TRY nebo (397 USD podle kurzu měn od 25. 12. 2021).

International Corporative legal guides (2021) uvádí, že zákonem stanovená pracovní doba za jeden pracovní týden je 40 hodin, pracovní doba přesahující 11 hodin denně a/nebo 45 hodin týdně se považuje za předčasnou, roční přesčasy jsou omezeny na 270 hodin. Dovolená je zákonem stanovena o minimální délce 14 dnů za jeden kalendářní rok, a to po jednom roce práce. Pokud jde o dny pracovního klidu, je zaměstnavatel povinen poskytnout v rámci jednoho týdnu nepřetržitý odpočinek v rozsahu nejméně 24 hodin.

Dle PwC (2021a) turecká daňová legislativa zahrnuje dvě hlavní daně z příjmu, a to daň z příjmu fyzických osob a daň z příjmu právnických osob. Daň z příjmu v Turecku je účtována podle progresivního daňového systému. Sazby daně z příjmu fyzických osob se pohybují od 15 % do 40 %:

- do výše příjmu 24 000 TRY = 15 %;
- 24 001 TRY – 53 000 TRY = 20 %;
- 53 001 TRY – 190 000 TRY = 27 %;
- 190 001 TRY – 650 000 TRY = 35 %;
- příjem přesahující 650 000 TRY = 40 %.

Podle PwC (2021b) mezi další sazby daně v Turecku patří korporátní daň neboli daň z příjmu právnických osob o sazbě 25 % (v roce 2021). Výše odvodů z hrubé mzdy na sociální zabezpečení celkově činí 20,5 %. Na zaměstnance spadá 5 % z hrubé mzdy, na zaměstnavatele 15,5 %.

Pro využití podpory v nezaměstnanosti v Turecku podle Turecké agentury práce İŞKUR (2022a) je nezbytné dodržovat řadu podmínek:

- nelze být propuštěným z vlastní vůle;
- nelze být propuštěným kvůli hrubému přestupku;

- je nutné pracovat nepřetržitě během posledních 120 dnů před ukončením pracovního poměru;
- je nutné pracovat nejméně 600 dní během předchozích třech let před ukončením pracovního poměru.

İŞKUR (2022b) uvádí, že nezaměstnaný má nárok na podporu v nezaměstnanosti po dobu 180 dní, pokud předtím pracoval od 600 do 899 dnů a platil pojistné, 240 dní je pro nezaměstnané, kteří pracovali od 900 do 1079 dní, a 300 dnů pro ty, kdo pracovali v průběhu 1080 dní. Denní dávka v nezaměstnanosti činí 40 % průměrného měsíčního výdělku vypočteného z pojistného za poslední čtyři měsíce. Výše dávky v nezaměstnanosti vypočtená tímto způsobem nesmí přesáhnout 80 % hrubé výše měsíční minimální mzdy. Podpora v nezaměstnanosti je osvobozena od daně.

Důležitým jevem, který je třeba vzít v úvahu, pokud jde o trh práce a problém nezaměstnanosti v Turecku, je základní vojenská služba.

Podle zákona o vojenské službě Turecka č. 1111 (1927) je od roku 1927 každý občan Turecka mužského pohlaví povinen absolvovat základní vojenskou službu. Délka odvodní povinnosti vzniká dnem, kdy občan dosáhne věku 20 let a zaniká dnem dosažení 40 let. Počátek základní vojenské služby může být odložen na pozdější období než dosažení 20 let. Pokud muž studuje na střední odborné škole nebo získává vysokoškolské vzdělání v Turecku nebo v zahraničí, může nastoupit vojenskou službu po dokončení školy, ale nejpozději do 29 let.

Jak uvádí Eser (2019), odvedenci bez vysokoškolského vzdělání mají odsloužit v armádě 12 měsíců jako řadoví vojáci. Pokud odvedenec má za sebou ukončené vysokoškolské vzdělání trvajícím alespoň 3 roky (odpovídá délce bakalářského studia), stát nabízí možnost vyplatit se z armády, to znamená, že místo povinných 12 měsíců služby zaplatí poplatek ve výši 39 788 tureckých lir (přes 65 tisíc Kč) a odslouží v armádě 21 dní. Ještě do roku 2019 v Turecku platilo pravidlo, že vyhnout se základní vojenské službě mohli jenom jedinci s magisterským vzděláním, ale vláda rozhodla poskytovat tuto možnost i tomu, kdo absolvoval alespoň bakalářské studium. V souvislosti s tím v Turecku klesl zájem o magisterské studium.

Alternativní služba bez hranic (2021) zmiňuje, že zákon o alternativní civilní službě v zemi neexistuje. Turecko kategoricky odmítá uznat právo mužské části společnosti nevykonávat

vojenskou službu z důvodu námitky ze svědomí nebo politických důvodů, i když je členem NATO a Rady Evropy.

Ale v International Corporative legal guides (2021) se zdůrazňuje, že turecké pracovní právo poskytuje zvláštní ochranná opatření vůči osobám nacházejícím se ve věku odpovídajícímu délce odvodní povinnosti. Zákon zakazuje zaměstnavatelům propouštět osobu, která musí vykonat krátkodobou vojenskou službu (absence na pracovním místě takového zaměstnance nepřesahuje 90 dní).

3.4.3 Rizikové skupiny osob na trhu práce

Buchtová (2013, s. 109) se domnívá, že nezaměstnanost nepostihuje všechny skupiny pracovníků stejně. To znamená, že na trhu práce existují rizikové skupiny nezaměstnaných, které vznikají v důsledku nesouladu účastníků trhu práce s řadou charakteristik jako pohlaví, věk, národní příslušnost, zdravotní stav, vzdělání atd. Krebsa a kol. (2015 s. 291) doplňují, že kromě výše uvedeného jsou nezaměstnaností pracovníci ohroženi podle úrovně vzdělání, profese a teritoria, kde bydlí.

Dle Buchtové (2013, s. 110) k rizikovým skupinám na trhu práce patří:

- mladí lidé do 30 let;
- ženy;
- zdravotně postižení;
- starší lidé;
- lidé s nízkým vzděláním;
- národnostní menšiny;
- imigranti.

Podle definice Kobce (2016, s. 70) mladí lidé do 30 let, jež jsou absolventy středních a vysokých škol, patří do rizikové skupiny v důsledku absence pracovních zkušeností a návyků a jsou v konkurenci s ostatními kandidáty znevýhodněni.

Buchtová (2013, s. 110) se domnívá, že dlouhodobá nezaměstnanost u mládeže přináší riziko vzniku sociálně patologického chování – konkrétně jde o neschopnost pracovat kvůli

chybějícím pracovním dovednostem, neschopnost akceptovat společenské hodnoty, potíže s dosažením separace od rodičů, problémy se sebeidentifikací a genderovou identitou.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, odboru koncepcí a mezinárodní spolupráce v oblasti zaměstnanosti (2013, s. 17) nízká zaměstnanost mladých navíc souvisí s jejich nízkou ekonomickou aktivitou, přičemž jako riziková se ukazuje zejména skupina absolventů středních a odborných škol, v menší míře absolventů vysokých škol.

Buchtová (2013, s. 110) dále uvádí, že na trhu práce se objevuje ohrožení žen v důsledku jejich nízké mobility a zatíženosti starostmi o domácnost.

Dle Rubery (2015, s. 2) za posledních padesát let trh práce prošel řadou změn, které lze formulovat pomocí čtyř definic: feminizace, flexibilita, fragmentace, financionalizace (feminisation, flexibilisation, fragmentation and financialisation). Feminizace představuje zásadní změny v tom, kdo se podílí na trhu práce. Rozšíření pracovních příležitostí způsobilo přechod od trhu práce, kde muži zaujali dominantní pozici k trhům, na nichž se muži a ženy mohou nacházet spolu. Autorka se domnívá, že proces feminizace zahrnoval změny jak na straně nabídky, tak na straně poptávky. Pokud jde o nabídku, zpočátku byla integrace žen organizována tak, aby minimalizovala zásah do jejich základních rolí manželek a matek. To bylo nejvíce patrné v padesátých letech, kdy byl upraven zákon o továrnách umožňující ženám využívat večerní pracovní směny. V současné době je počet žen mezi vysokoškolskými studenty větší než počet mužů a mezery ve vzdělávání již nejsou významné při vysvětlování přetrvávajícího genderového rozdílu v odměňování. Feminizace způsobila vznik nových forem segregace, což znamená, že ženy vstoupily a nadále vstupují do profesních oborů, které tradičně ovládají muži, ale ženy jsou stále relativně vyloučeny z některých profesí.

3.4.4 Rizikové skupiny na trhu práce v Turecku

Podle Kulaç a kol. (2019, s. 33.) k rizikovým skupinám na trhu práce Turecka především patří: národnostní menšiny žijící na území státu, mládež, ženy a lidé s nízkým vzděláním.

Jak uvádí Mezinárodní skupina pro práva menšin (2018a), hlavní menšiny a domorodí obyvatelé žijící na území Turecka jsou: Turci, Kavkazané, Kurdové, Lazy, Romové a Jezídové. Základní náboženství vyznávaná současným obyvatelstvem Turecka jsou:

alevismus, arménské a řecké křesťanství, sunnitský islám a judaismus. Skoro 99 procent populace tvoří muslimové, 80 % z nich jsou sunnité. V zemi je necelých 150 000 křesťanů různých vyznání a dalších menšin. Turecko podle Lausannské smlouvy z roku 1923 uznává pouze tři nemuslimské menšiny: Armény, ortodoxní křesťany (Řeky) a Židy. To znamená, že ostatní nemuslimské skupiny a etnické menšiny, jako jsou Alevité, Asyřané, Čerkesy, Kurdové, Lazané a Romové, nejsou oficiálně uznány, některá jejich politická a kulturní práva se omezují. Menšiny, které se liší od většiny na základě své etnické, náboženské nebo jazykové příslušnosti, zůstávají neuznané v očích zákona. Přesný počet osob, které patří do různých národnostních menšin v Turecku, není znám, protože stát se při sčítání lidu neptá občanů na jejich etnický, náboženský nebo jiný původ. V Turecku až do roku 1990 sčítání lidu zahrnovalo otázku rodného jazyka, ale po roce 1965 statistický ústav přestal tyto informace zveřejňovat. Jediná oficiální informace o menšinách v Turecku se tak týká počtu osob, které v roce 1965 deklarovaly svůj rodný jazyk. V dnešní době se vědecký výzkum o počtu národnostních menšin v Turecku nerealizuje. V tomto ohledu není možné provést analýzu vývoje nezaměstnanosti z hlediska národnostní příslušnosti.

Mezinárodní skupina pro práva menšin (2018b) zmiňuje, že Kurdové jsou největší etnickou a jazykovou menšinou v Turecku. Údajná čísla uváděná různými zdroji se pohybují od 10 do 23% populace. Podle sčítání lidu z roku 1965 tvořili 7,5% obyvatelstva Kurdové, protože deklarovali kurdštinu jako svůj rodný jazyk. Z výše uvedených důvodů je však možné, že v té době byl údaj podhodnocen. Dnes podle většiny odhadů tvoří 15 až 20 % turecké populace Kurdové.

Öktem (2010, s.7-8) uvádí, že historicky se Kurdové soustředili ve východních a jihovýchodních regionech státu, kde tvořili drtivou většinu, velký počet z nich se přesunul do městských částí západního Turecka. Původně byla od konce padesátých let kurdská migrace dobrovolná a ekonomická. Od začátku konfliktu v roce 1984 mezi tureckou armádou a Stranou pracujících Kurdistanu (PKK) byl více než 1 milion Kurdů násilně vystěhován z venkovských a městských oblastí východního a jihovýchodního Turecka. Vysídlené osoby se usadily v centrech měst a ve městech západního a jižního Turecka, mnozí uprchli do Evropy.

Kiššová (2018, s. 12) se domnívá, že v Turecku je stále aktuální nevyřešení lidskoprávní otázky související s uznáním a právy kurdské národnosti menšiny. To se projevuje například

tak, že podle zákona, který byl přijat v roce 2003, je na území Turecka zakázáno dávat dětem jména obsahující písmena „q, w, x“, jež se často objevují v kurdských jménech. Po celou dobu turecko-kurdského konfliktu vedení státu vede extrémně diskriminační politiku vůči kurdské komunitě prostřednictvím pronásledování a zatýkání kurdských politiků nebo útoků na kurdská média.

Dle Mezinárodní skupiny pro práva menšin (2018c) jsou Romové další významnou národnostní menšinou žijící v Turecku. I když obecný názor je, že Romové v Turecku žijí hlavně na východě Thrákie v blízkosti hranic s Bulharskem a Řeckem, skutečně žijí po celé zemi, a pokud jde o absolutní počet, nejsou soustředěni v žádném konkrétním regionu. Podle průzkumů se populace Romů v Turecku pohybuje od 2 do 5 milionů lidí, ale jejich přesný počet zůstává neznámý, protože většina lidí této národnosti žije v přeplněných domácnostech a mnozí z nich nemají ani průkaz totožnosti.

Kolukirik (2008, s. 4) zmiňuje, že sociální vyloučení a chudoba jsou pojmy, kterými lze charakterizovat život romské menšiny v Turecku. Většina příslušníků dané národnosti je vystavena diskriminaci, zejména pokud jde o získání vzdělání, práce a nalezení bydlení.

Podle Uzpedera a kol. (2008, s. 53) je úroveň gramotnosti mezi Romy nižší než u ostatních národů žijících v Turecku. Přístup ke vzdělání je pro dospělé stejný problém jako pro děti. Podle ECRI je míra gramotnosti Romů nižší než u celé populace státu, a to kvůli nízké míře dokončování škol dětí romské národnosti. Nízká míra gramotnosti má vliv i na dospělé, protože ovlivňuje jejich osvojení základních dovedností požadovaných na trhu práce. Přestože Romové žijí téměř ve všech regionech Turecka, obvykle žijí odděleně od zbytku společnosti v ghettech, což vede k fenoménu „romských čtvrtí“ v Turecku.

Dle Mezinárodní skupiny pro práva menšin (2018d) se od začátku občanské války v Sýrii v roce 2011 na území Turecka přestěhovalo zhruba 3,6 milionu lidí. Přestože vedení Turecka přepravilo dostatečný počet uprchlických táborů, žije v nich pouze 8 % Syřanů, většina lidí preferuje usídlit se ve velkých městech. Nejdříve byla vládní politika otevřených dveří vůči uprchlíkům podpořena širokou sympatií k vysídleným Syřanům ze strany tuzemců, ale postupem času se postoj obyvatelstva k danému tématu změnil a vláda opatření vůči dané národnostní menšině zpřísnila. Zvyšující se počet syrských uprchlíků narazil na rostoucí tlak

ze strany vlády, protože v Turecku se zpřísnila oficiální politika vůči uprchlíkům a někteří politici nyní volají po návratu uprchlíků zpátky do Sýrie. Na pozadí zhoršující se ekonomické a politické situace mezi občany Turecka panuje nejistota a strach z toho, že násilné incidenty za účasti syrských uprchlíků se zvýšily. Kromě stigmatizace a zastrašování většina uprchlíků, kteří žijí po celém Turecku, bojuje s hluboce zakořeněnou chudobou. Ve většině případů představitelé dané národnosti nemají možnost si najít legální práci, mnozí jsou nuceni pracovat nelegálně, na málo placených pozicích a za vykořisťujících podmínek. I když Turecko umožnilo dětem syrských uprchlíků studovat na veřejných školách, stovky tisíc uprchlíků (většinou jde o děti s bydlištěm mimo uprchlické tábory) není schopno navštěvovat školu z důvodu jazykové bariéry, problémů s integrací a nedostatku zdrojů pro pokrytí nákladů spojených se studiem. Děti často nechodí do školy kvůli nutnosti pracovat, aby pomohly rodině přežít.

Podle výroční zprávy „Pracující ženy“ organizace DİSK/Genel-İş (2019) ženy kvůli sociální nerovnosti v Turecku narážejí na překážky a omezení ve všech aspektech života, a to včetně politiky, práva, vzdělání a zdravotní péče. Nucení mladých žen do manželství a mateřství v nezletilém věku ze strany rodiny je pro tureckou společnost častým jevem. Ve skutečnosti je to omezení jejich práva na vzdělání. Podle statistik alespoň třetina žen v Turecku vstoupila do manželství ve věku do 18 let, téměř 17 000 porodilo děti, 234 žen přivedlo na svět dítě ve věku mladším než 15 let. Podle výzkumu přinejmenším čtyři ženy denně zažívají násilí ze strany mužů, které znají, nebo ze strany cizích lidí, ve svých rodinách, na ulicích, ve veřejné dopravě, ale také na svých pracovních místech.

Index genderové nerovnosti dle Světového ekonomického fóra (2021, 377–378) ukazuje, že Turecko je na 133. místě na seznamu 156 zemí. Stejná studie také vrhá světlo na úroveň zaměstnanosti žen. Když se podíváme na výsledky „ekonomické účasti a rovnosti příležitostí“, vidíme, že Turecko je na 140. místě ze 156 zemí. To ukazuje na nevýhodnou pozici žen v turecké společnosti z hlediska přístupu ke vzdělání, politické angažovanosti a účasti na ekonomickém životě. Účast žen na pracovní síle se v roce 2021 meziročně zvýšila o jeden procentní bod na 38,5 %. Přestože účast žen na pracovní síle roste, zůstává daný ukazatel na nízké úrovni ve srovnání se zeměmi OECD a EU. Roční údaje za rok 2021 ukazují, že 38,5 % žen se účastní pracovní síly v Turecku, zatímco průměr v zemích OECD je 51,9 % a 46 % v EU.

Dle Gültekina (2011, s. 74) hraje důležitou roli v současné situaci nedostatečná státní politika zaměřená na rozšíření účasti žen na pracovní činnosti a genderových rolích ve společnosti. Velký vliv navíc mají náboženské hodnoty, tradice a etnické víry spoluovlivňující strukturu ženských genderových rolí. V současném Turecku jsou ohroženější skupinou na trhu práce ženy ve srovnání s muži. Podle průzkumu 11 milionů žen uvádí, že nemohou pracovat kvůli nucené práci v domácnosti.

Jedním z nejdůležitějších problémů, kterému čelí ženy v oblasti práce dle (DİSK/Genel-İş, 2020), je velké množství nelegálně zaměstnaných. Podle údajů za rok 2017 43 % pracujících žen vykonávalo práci mimo pracovněprávní vztah. Celkem 9 z 10 žen pracuje v domácnosti, 7 z 10 žen je samostatně výdělečně činných a 2 z 10 zaměstnankyň pracují i bez dokladů. Tato situace je pro ženy nebezpečná a zbavuje je základních práv, jako je právo na důchod a zdravotní péči. Podle údajů z roku 2017 3,1 milionu žen (34 % pracujících žen) pravidelně pracuje nad 45 hodin týdně. Skoro půlka z nich (1,26 milionu) nemá doklady. 87 % žen pracuje 1–16 hodin v týdnu, a 67 % pracujících žen, které pracují 17–35 hodin týdně, také nemá doklady.

3.5 Nezaměstnanost mladých lidí v Turecku

Bayrakdar, İncekar (2013, s. 16) uvádí, že Turecko, stejně jako všechny země světa, čelí vážnému problému – nezaměstnanosti. Dnes je prvním a hlavním ekonomickým problémem míra nezaměstnanosti mladých lidí. Je zřejmé, že tento problém v dlouhodobém horizontu způsobí vážnější problémy v zemi, kde je značný počet obyvatel mladého věku.

3.5.1 Nezaměstnaná mladá osoba

Dle Eurostatu (2021b) je nezaměstnaná mladá osoba ta, kterou lze řadit mezi nezaměstnané podle výše zmíněné definice a současně spadá do věkové kategorie od 15 do 24 let. ILO (International Labour Organization) v rámci svých studií nezaměstnanosti mládeže uvádí věkovou skupinu 25 až 29 jako důležitou kategorii, která slouží jako podpůrný ukazatel při analýze nezaměstnanosti mladých osob.

Přechod mládeže ze vzdělávání do zaměstnání je spojen se specifickými problémy. K těmto problémům podle O'Higinse (2015, s. 17) patří:

- nespokojenost s výsledky vzdělávacího systému a systému odborné přípravy;
- segmentace trhů práce týkající se mladých lidí;
- nespokojenost s výsledky veřejných služeb zaměstnanosti, které jsou odpovědné za poskytování poradenské služby mladým lidem a spolupráci s nimi.

Výsledkem jsou nízké míry zaměstnanosti a vysoké počty mladých lidí, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (European Commission 2017, s. 1). European Commission uvádí (2017, s. 1), že nezaměstnanost mladých lidí je citlivější na hospodářský cyklus než nezaměstnanost dospělých. Pro výpočet zastoupení nezaměstnané mládeže v ekonomice je nutné spočítat podíl nezaměstnaných mladých osob a všech mladých osob na trhu práce. Mírou nezaměstnanosti mladých lidí je procento nezaměstnaných osob ve věkové skupině 15 až 24 let v poměru k celkovému počtu ekonomicky aktivních osob v této věkové skupině.

O'Higgins (2015, s. 7–9) se domnívá, že při zkoumání dané věkové skupiny je nutné vzít v úvahu faktor studia. Žaky a studenty od 15 let nelze jednoznačně přiřadit k jakékoli kategorii, protože v daném případě rozhoduje individuální přístup jedinců k hledání práce. Pokud student pouze studuje, nemá a nehledá zaměstnání na trhu práce, bude klasifikován jako ekonomicky neaktivní. Student bez uplatnění na trhu práce, ale aktivně hledající práci a připravený do ní nastoupit se považuje za nezaměstnaného. Student pracující během studia na trhu práce je považován za zaměstnaného. V souvislosti se zkoumáním klasifikace osob zastoupených na trhu práce je třeba se zmínit o kategorii NEET (angl. not in employment, education or training). Jedná se o skupinu mladých osob, které nejsou zaměstnané a současně se neúčastní vzdělávacího procesu ani školení, jsou ekonomicky neaktivní.

3.5.2 Příčiny nezaměstnanosti mladých osob

Emelina (2018, s. 125–126) uvádí, že v důsledku rychlého rozvoje informačních a komunikačních technologií v dnešní době vzniká řada nových profesí, které vyžadují vzdělávání pracovníků. Problém profesionální orientace ve větší míře postihuje mladé lidi. Podle autorky je třeba poznamenat, že mládež jako socio-demografická skupina je charakterizována vysokou mobilitou s nízkou schopností analyzovat vlastní činy. Většina mladých lidí se snaží získat prestižní vysokoškolské vzdělání, protože očekávají, že to zajistí

vysokou úroveň blahobytu a určitý společenský status. V souvislosti s tím se v počátečních fázích objevuje řada obtíží, které jsou spojeny s osvojením nových společenských rolí.

Důvodem těchto obtíží podle Gimpelsova (2016, s. 205) je nedostatek zkušeností se samostatnou činností, také existence určitých modelů obecně uznávaného chování, které vyžadují mladí lidé, aby zapadli do společenského rámce. Sociálně ekonomická zranitelnost mládeže spočívá v tom, že daná věková skupina lidí nemůže existovat odděleně od společnosti, ale také je nucena se přizpůsobit kombinaci politických, ekonomických a sociálně-psychologických podmínek, které panují ve společnosti, z nichž jednou je nezaměstnanost.

O'Reilly a kol. (2015, s. 8) zdůrazňují, že na vznik nezaměstnanosti mládeže má vliv řada objektivních faktorů, například zvýšení porodnosti, konkurence, zhoršení fyzického a duševního zdraví i vliv socioekonomických a kulturních faktorů na životní styl člověka. Nedostatečná vzdělanost a nízká kvalifikace mohou také mít za následek to, že mladí pracovníci, kteří nedisponují potřebnou kvalifikací v oboru, mohou být hůře platově ohodnoceni než jejich vzdělaní kolegové.

Pankratová (2005, s. 1347–1348) uvádí, že kultura a zvyky jsou zakořeněné v rámci jednotlivých společností a rodin a významně ovlivňují mládež v jejich přístupu k práci. Například pro některé státy jižní a jihozápadní Evropy je typické dlouhotrvající bydlení s rodiči. Mladí lidé v těchto zemích se mohou spolehnout na finanční podporu starší generace, vzdělávat se, trávit volný čas, ale nepracovat. Na Blízkém východě a ve střední Asii je nepracující žena normou, navíc ne vždy získává alespoň středoškolské vzdělání.

Podle Arpata (2018, s. 2194) je nezaměstnanost v Turecku široce rozšířený sociální problém pro ženy, pro osoby mající nízkou úroveň vzdělání a pro mládež. Nezaměstnanost mezi mladými lidmi ve věku 15–24 let roste exponenciálně. Populace ve věku 15–24 let je často označována jako sociálně zranitelná skupina kvůli omezeným pracovním zkušenostem. Příčinou nezaměstnanosti jsou i příliš vysoká mzdová očekávání čerstvých absolventů.

Podle Choudhry a kol. (2010, s. 78) je míra nezaměstnanosti mladých lidí zpravidla mnohem vyšší než míra nezaměstnanosti lidí staršího věku. Zaměstnavatelé preferují staré a zkušenější před mládeží kvůli tomu, že poslední mají nižší lidský kapitál.

Yenilmez a kol. (2008, s. 41) uvádí, že rychlý růst počtu obyvatel, migrace pracovních sil z venkovských oblastí do měst zhoršuje problém nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku. Nedostatečné investice do tvorby nových pracovních míst jsou důležitou problematickou oblastí spojenou s potenciálem turecké ekonomiky vytvářet pracovní místa.

Ozdemir a kol. (2007, s. 19) se domnívají, že problémy rychlé urbanizace, ekonomická nestabilita, nesoulad mezi kvalitou poptávky a nabídky na trhu práce, nedostatečné mechanismy pro podporu podnikatelů vytvářejících pracovní místa jsou další faktory, které komplikují problém nezaměstnanosti mládeže v Turecku.

Arpat (2018, s. 2196) zmiňuje, že existují různé faktory, které přispívají k vysoké nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku. Jedním z nich je vysoká míra porodnosti. Zatímco v průběhu deseti let bylo zaznamenáno mírné zpomalení míry porodnosti, Turecko stále vykazuje vysoký trend zvyšování počtu obyvatel. Každý rok se k celkovému počtu obyvatel přidává zhruba 1 milion lidí. Současný politický režim podporuje růst porodnosti. Příkladem může být kampaň „mít alespoň tři děti“ a vládní úvaha o předčasném starobním důchodu pro ženy, které mají tři a více dětí. Je velmi pravděpodobné, že mít takový počet dětí představuje pro chudé rodiny obrovskou zátěž a matky nebudou mít reálnou možnost vstoupit na trh práce.

Problém nezaměstnanosti mládeže v Turecku může být také spojen s kvalitou vzdělání, jež nabízejí vzdělávací instituce v zemi. Podle Kulaç (2019, s.267) je cílem vzdělávání „poskytnout lidem takové odborné dovednosti a znalosti, které jim umožní rychle a snadno se přizpůsobit měnícím se podmínkám na trhu práce“. V současném Turecku není získané vzdělání zárukou zaměstnanosti, autor se domnívá, že ve vzdělávacím systému státu, kde je vysoká míra nezaměstnanosti mladých lidí, mohou existovat následující problémy:

- úroveň přípravy a kvalita vzdělání absolventů neodpovídá očekávání zaměstnavatelů;
- počet absolventů s určitou kvalifikací neodpovídá potřebám ekonomiky – na trhu práce je nedostatek odborníků některých profesí a přebytek ostatních;

- vzdělávací systém nerozvíjí určité dovednosti důležité pro konkurenceschopnost na trhu práce.

Podle Eurydice (2021) se v Turecku realizují následující úrovně vzdělání:

- primární, daná úroveň se realizuje na základní škole ve věku 6–9 let;
- sekundární, daná úroveň se realizuje na střední nebo střední odborné škole ve věku 10–17 let;
- terciární, daná úroveň se realizuje na vysoké škole ve věku 18–22 let.

Podle výzkumu provedeném OECD (2016) o hodnocení klíčových dovedností dospělých lidí v Turecku (podle úrovně gramotnosti, schopnosti počítat, schopnosti řešit problémy a úkolů v digitálním prostředí), který byl proveden v letech 2014–2015 mezi tureckou populací ve věku od 16 do 65 let, je pro tureckou společnost charakteristické:

- vyšší úroveň kvalifikace a vzdělání nejsou spojeny s postavením na trhu práce, ale přitom vliv vzdělání na mzdu je jedním z nejsilnějších ve srovnání s jinými státy OECD;
- muži v Turecku jsou kompetentnější než ženy, rozdíl mezi pohlavími je jedním z největších ve srovnání s jinými státy OECD;
- genderový rozdíl na úrovni schopnosti řešit problémy a úkoly v digitálním prostředí je jeden z největších ve srovnání s jinými státy OECD, zejména mezi představiteli starší generace;
- turecká mládež je gramotnější než starší lidé.

Attar (2013, s. 7) stanovil vztah mezi úrovní vzdělání a tím, jak brzy bude mladá osoba v Turecku schopna nalézt stálé zaměstnání po ukončení studia. Předpokládá se, že nalezení prvního stálého zaměstnání po studiu je nižší u „čerstvých absolventů“, vyšší u mužů a nižší ve městech. Absolventi vysokých a středních odborných škol najdou stálou práci dříve než absolventi středních škol. Konečně autor uvádí, že úroveň vzdělání matky v Turecku je také silným faktorem určujícím kvalitu vzdělání, které dostává její dítě, a dále má vliv na jeho schopnost najít první zaměstnání po ukončení školy.

Salehi-Isfahani a kol. (2009, s.6) uvádí, že se v období po pádu Osmanské říše výrazně zvýšil podíl gramotného obyvatelstva v Turecku. Délka povinného vzdělávání se také zvýšila, nejprve v roce 1997 z 5 na 8 let a pak v roce 2012 z 8 na 12 let. Podíl osob s

vysokoškolským vzděláním mezi zaměstnanými ve věku 15 let a staršími se v letech 1996 až 2012 zvýšil z 6,4 % na 18,1 %. Odhaduje se, že počet mužů z věkové kategorie 20–54 let vracejících se do vzdělávacích institucí pro absolvování dalšího úrovně vzdělání se zvýšil od roku 1988 do roku 2003. Tento růst vzdělanosti však nemusí nutně vést ke zlepšení perspektiv snížení nezaměstnanosti mezi mladými lidmi, to také neznamená zvýšení průměrné kvality pracovní síly.

Podle UNESCO (2022) bylo v roce 2019 v Turecku zaregistrováno přes 2 miliony negramotných lidí, 12,5 tisíc z nich (0,6 %) je mládež mezi 15 a 24 lety. Mladých negramotných žen je 5krát více než mužů stejného věku. Následující tabulka 2 ukazuje průměrnou míru účasti pracovní síly a míru nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání pro věkovou skupinu 15+ let v období 1988–2012.

Tabulka 2 Průměrná míra nezaměstnanosti a průměrná míra účasti na pracovní síle v Turecku mezi populací starší 15 let v letech 1988–2012 (v %)

Úroveň dosaženého vzdělání	LFPR (míra účasti pracovní síly)	Míra nezaměstnanosti
Negramotný	28,9	4,0
Úroveň je níže než střední škola	51,5	8,4
Střední škola	59,1	14,7
Vysokoškolské vzdělání	81,4	9,1

Zdroj: Vlastní zpracování (Attar, 2013)

Jak lze vyčíst z tabulky 2, v nejvíce nevýhodném postavení na trhu práce v rámci uvedeného období let 1988–2012 jsou absolventi středních škol, i když mají vysokou míru účasti na pracovní síle státu. Absolventi vysokých škol mají lepší uplatnění na trhu práce než osoby s ukončenou střední školou. Negramotní, kteří mají nízkou účast na pracovní síle kvůli vysokému počtu seniorů v této skupině a částečně kvůli postupnému poklesu zemědělského odvětví národní ekonomiky, vykazují nejnižší míru nezaměstnanosti.

Situace se zásadně mění pro mládež. Tabulka 3 ukazuje průměrnou míru účasti na pracovní síle a míru nezaměstnanosti ve věkové skupině 15–24 let v letech 1988–2012 podle dosaženého vzdělání.

Tabulka 3 Průměrná míra nezaměstnanosti a průměrná míra účasti na pracovní síle v Turecku mezi populací mladých lidí 15–24 let v letech 1988–2012 (v %)

Úroveň dosaženého vzdělání	LFPR (míra účasti pracovní síly)	Míra nezaměstnanosti
Střední škola	39,0	28,24
Střední odborná škola	61,3	26,18
Vysokoškolské vzdělání	77,1	32,26

Zdroj: Vlastní zpracování (Attar, 2013)

Míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi se středním a vyšším vzděláním je výrazně vyšší než odpovídající ukazatele pro věkovou skupinu 15 let a starší. To jasně ukazuje, že vzdělaná mládež v Turecku čelí obrovským potížím při přechodu od studia k práci. Navíc mezi těmito třemi úrovněmi vzdělávání je míra nezaměstnanosti nejnižší u absolventů odborných středních škol a nejvyšší u absolventů vysokých škol.

Podle Attara (2013, s. 7) by mnohem větší znepokojení než míra a délka nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku měla vyvolat takzvaná „ztracená mládež“. Pod „ztracenou mládeží“ autor označuje kategorii NEET. Jedná se o skupinu mladých osob, které nejsou zaměstnané, ale současně nejsou v procesu vzdělávání ani školení (a v minulých 4 týdnech nebyly ve vzdělávacím procesu) (Eurostat, 2019).

Následující tabulka 4 znázorňuje vývoj ukazatele NEET v Turecku v letech 2009–2012 pro obě pohlaví turecké mládeže.

Tabulka 4 Meziroční vývoj ukazatele NEET v Turecku v letech 2009–2012 (v %)

Rok	Muži	Ženy	Obě pohlaví
2009	22	47,3	34,9
2010	19,6	44,4	32,3
2011	17,1	41,5	29,6
2012	17,5	39,7	28,7

Zdroj: Vlastní zpracování, (Attar,2013)

Z tabulky 4 lze vyčíst, že v rámci sledovaného období byla míra NEET u ženské části turecké populace vyšší než u mužské části více než 2krát, což signalizuje o genderové nerovnosti. Zároveň lze říct, že míra NEET se pro obě pohlaví od roku 2009 posupně snižuje.

Attar (2013, s. 7) se domnívá, že očividným vysvětlením velkého počtu mladých žen patřících do kategorie NEET je to, že rané manželství je v Turecku stále častým jevem, kde je starost o domácnost a péče o děti tradičně považováno za primární odpovědnost ženy, a to i přes růst průměrného věku vstupu do manželství a odložení prvního porodu na pozdější dobu.

Kromě toho, jak píše Arpat (2018, s.2199), je v Turecku velice důležitou příčinou nezaměstnanosti vzdělané mládeže nedostatek spolupráce mezi státní politikou vzdělávání a politikou zaměstnanosti.

3.5.3 Dopady nezaměstnanosti mladých osob

Podle Chraské (2012, s. 5) absence pracovních příležitostí na začátku produktivního věku jedince může způsobit „experience gap“ neboli mezery ve zkušenostech, což se s takto postiženými může táhnout po celý život, protože jak zmiňuje Potužáková (2015, s. 6), nezaměstnanost v mladém věku rovněž zvyšuje pravděpodobnost budoucí nezaměstnanosti. Také nemožnost získat zaměstnání ovlivňuje další motivaci k hledání práce, protože člověk s rostoucím věkem ztrácí naději na zlepšení své situace (Bell, Blanchflower, 2010, s. 13).

Mezi nejvýznamnější důsledky nezaměstnanosti u mladých lidí Buchtová (2013, s. 82) řadí:

- sociální vyloučení v případě dlouhodobé nezaměstnanosti;
- zvýšení kriminality mladistvých kvůli stavu, kdy člověk nemá dostatečné příjmy, aby si zabezpečil základní životní podmínky;
- absence pracovních příležitostí může vést k nárůstu psychických a psychosomatických onemocnění, způsobit drogovou nebo jinou závislost.

Chraská (2012, s. 5) se domnívá, že snížení lidského kapitálu je důležitým důsledkem nezaměstnanosti mladých osob. I vzhledem k tomu, že jednou ze závažných příčin nezaměstnanosti mládeže je nízký lidský kapitál, ten se však v souvislosti s dlouhodobou nezaměstnaností během začátku jejich produktivního věku nadále snižuje. Dočasné nebo trvalé opuštění pracovního systému je dalším významným dopadem nezaměstnanosti na mládež podle autora.

Podle Choudhry (2012, s. 89) nezaměstnanost způsobuje navracení mládeže do vzdělávacího systému v důsledku nutnosti podstoupit proces dodatečného vzdělání nebo rekvalifikace kvůli snížení lidského kapitálu. Kromě toho se autor domnívá, že jedinci po ukončení nezaměstnanosti mohou očekávat nižší mzdy kvůli nedostatku zkušeností.

Potužáková (2015, s. 882) zmiňuje, že nezaměstnaní mladí lidé mají problémy s nalezením zaměstnání i kvůli tomu, že nezaměstnanost v životopise mladých uchazečů může být signálem pro potenciální zaměstnavatele, kteří tuto mládež považují za méně produktivní. Následně se může vyskytovat neochota založit rodinu kvůli nejistotě ohledně budoucího vývoje v zaměstnání a nižším výdělkům. Sobotka a kol. (2019, s. 16) to doplňují myšlenkou o tom, že nižší míra porodnosti z důvodu nejistých výhledů do budoucna má za následek stárnutí populace státu.

Borjas (2012, s.319) uvádí, že mládež je na rozdíl od pracovní síly v pokročilejších věkových kategoriích ochotnější se kvůli práci stěhovat, což se projevuje jako pracovní migrace. V souvislosti s tím je vhodné zmínit jev „brain drain“, což znamená odliv vysoce kvalifikovaných pracovníků do zahraničí, nebo naopak „overflow“ – příliv kvalifikovaných pracovníků. Podle O'Reilly a kol. (2015, s.6) jsou „brain drain“ a „overflow“ důsledky nezaměstnanosti mladých osob, jež vzniká v souvislosti s pracovní migrací.

Čadil a kolektiv (2011, s. 619) zmiňují, že výskyt nezaměstnanosti mládeže může způsobit vyšší fiskální výdaje státu, které zahrnují vyplácení podpory v nezaměstnanosti, sociální a zdravotní pojištění, podporu na ušlé příjmy, kam spadají ušlé daně z příjmu, ušlé příjmy ze sociálního pojištění placeného zaměstnancem a zaměstnavatelem a ušlé příjmy ze zdravotního pojištění.

Podle Tokyay (2021) studie o blahobytu mládeže v Turecku provedená asociací Habitat a výzkumným ústavem Infakto ukazuje, že „hledání práce“ je velkým a prioritním problémem pro tureckou mládež. Podle této studie je mezi 1 230 městských obyvatel ve věku od 18 do 30 let 65 % zaměstnaných osob spokojených se svým životem, ale mezi nezaměstnanými tento ukazatel klesá na 47 %. Celkem 73 % mladých lidí předpokládá, že najít práci je těžké a pracovní příležitosti v Turecku jsou omezené, 50 % respondentů se domnívá, že lepší pracovní příležitosti jsou v zahraničí, a třetina si přeje emigrovat.

3.5.4 Řešení nezaměstnanosti mladých osob

Zaměstnanost je klíčovým nástrojem pro vytváření bohatství a jeho spravedlivé rozdělení. Proto má být vybudování politiky zaměstnanosti s cílem zajistit plnou zaměstnanost a bojovat proti nezaměstnanosti jednou z priorit každého státu.

Jak uvádí Brčák a kol. (2014, s. 147), politika zaměstnanosti je součástí hospodářské politiky státu, jejímž cílem je dosažení rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci a minimalizace negativních důsledků nezaměstnanosti. Je výsledkem spolupráce státu, zaměstnavatelů a odborů. Představuje „*soubor opatření, kterými jsou spoluvytvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil. V současné době má ve vyspělých zemích nezastupitelné místo*“. Stát může ovlivňovat poptávku po práci například změnou délky pracovní doby, věku odchodu do důchodu, velikostí příspěvku určeného zaměstnavateli, který si najme například handicapovaného pracovníka, podmínkami ochrany práv subjektů pracovních vztahů. Nabídku práce stát může ovlivnit tím, že změní výši minimální mzdy, podmínky placené mateřské dovolené, zajistí podporu nově začínajícím podnikatelům a pracovním migrantům atd.

Kulač a kol. (2019, s. 313) doplňují, že politika zaměstnanosti zahrnuje zvýšení úrovně blahobytu prostřednictvím hospodářského růstu a stability, zajištění spravedlnosti v rozdělení příjmů a rovnost příležitostí ve společnosti, efektivního využití výrobních faktorů, boje s negativními jevy, jež byly způsobené chudobou a nezaměstnaností, ale také principů, pravidel a postupů, které umožní lidem žít na důstojné úrovni.

Kasapoğlu a Murat (2018a, s. 264) se domnívají, že politiku zaměstnanosti lze rozložit na makroekonomickou a mikroekonomickou. Zatímco makroekonomická politika zahrnuje měnovou a finanční politiku, mikroekonomická politika se rozděluje na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Makroekonomická politika v daném případě spočívá v dosažení plné zaměstnanosti prostřednictvím hospodářského růstu, stabilního a spravedlivého rozdělování příjmů. Úspěšnost politiky na makroekonomické úrovni závisí na dosažení stabilního a vysokého hospodářského růstu.

Dle Kulač a kol. (2019, s. 313) je mikroekonomická politika zaměřená na řešení problémů způsobených nezaměstnaností a na zajištění plné zaměstnanosti ve státě. Tato politika se skládá z pasivní politiky, která obsahuje metody řešení problémů a důsledků

nezaměstnanosti prostřednictvím finanční podpory, a aktivní politiky, jež zahrnuje preventivní opatření, která usnadní nalezení zaměstnání pro nezaměstnané prostřednictvím zlepšení jejich pracovních příležitostí. Skutečnost, že nezaměstnanost je jedním z hlavních problémů jak ve vyspělých, tak v rozvojových zemích, zvyšuje důležitost politiky zaměstnanosti v boji proti nezaměstnanosti.

Podle Krebse a kol. (2015, s. 299) se politika zaměstnanosti orientuje na tyto aktivity:

- rozvoj infrastruktury trhu práce prostřednictvím speciálních institucí, které poskytují poradenské a zprostředkovatelské služby, informování o dostupných pracovních místech a o uchazečích o práci;
- podporu rozšíření nabídky pracovních míst;
- podporu rekvalifikačních programů za účelem zvýšení adaptability pracovní síly;
- podporu v nezaměstnanosti.

Brčák a kol. (2014, s. 147) zmiňují, že politika zaměstnanosti se člení na dvě skupiny podle aktivity státu na trhu práce, a to na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Za cíl aktivní politiky zaměstnanosti autor považuje odstraňování nevýhodných podmínek pro cílové skupiny obyvatel za účelem snižování nezaměstnanosti. Podle autorů do nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti patří:

- fungování veřejných služeb zaměstnanosti, kam patří úřady práce, agentury na zprostředkování zaměstnání, poradenství pro nezaměstnané;
- poskytování rekvalifikačních kurzů, což umožňuje fyzickým osobám získat kvalifikaci pro nové zaměstnání, prohloubení dosavadní kvalifikace nebo udržení stávajícího zaměstnání;
- programy pro podporu v nezaměstnanosti mladých nezaměstnaných, čerstvých absolventů a handicapovaných osob;
- podpora vytváření pracovních míst v soukromých firmách, v nově začínajících podnicích, ve státních institucích.

Dle Krebse a kol. (2015, s. 306) je cílem pasivní politiky zaměstnanosti zmírnit negativní sociální a ekonomické důsledky nezaměstnanosti pomocí finančních dávek. Slouží k tomu, aby poskytla nezaměstnanému náhradu pracovního příjmu a motivovala k zajištění nového pracovního uplatnění. Do nástrojů pasivní politiky zaměstnanosti patří:

- finanční podpora v nezaměstnanosti za účelem zabezpečení životních podmínek těch, kdo jsou dočasně nezaměstnaní;
- možnost předčasného důchodu.

Vzhledem k tomu, že s rostoucím počtem opatření aktivní politiky zaměstnanosti na trhu práce klesá nezaměstnanost mládeže, se zdůrazňuje důležitost tvorby takových opatření státem (Salvador, Leiner-Killinger 2008, s. 4). Podle Chráskové (2012, s. 5–7) stát může mládeži pomoci prostřednictvím následujících nástrojů aktivní politiky, které pomáhají zlepšovat jejich situaci na trhu práce:

- rekvalifikace;
- absolventská a praktikantská místa.

Podle Úřadu práce ČR (2021) rekvalifikace umožňuje jedincům získat kvalifikaci pro nové zaměstnání nebo udržení stávajícího, tím zvýšit jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Rekvalifikace může mít podobu krátkodobých kurzů, pokud uchazeč o zaměstnání potřebuje jenom doplnit a rozšířit kvalifikaci, nebo dlouhodobých kurzů, pokud je nezbytné kvalifikaci uchazeče změnit. Dietrich (2012, s. 31) doporučuje spolupracovat zaměstnavatelům, pracovníkům a institucím poskytujícím rekvalifikaci, aby usnadnily přechod mladých absolventů ze vzdělání na trh práce.

Francis (2014) uvádí, že zaměstnání čerstvých absolventů může být pro firmu nákladem, a to kvůli nedostatku praktických zkušeností u takových osob. V takovém případě úřad práce uzavírá se zaměstnavatelem dohodu o poskytnutí odborné praxe, ve které se zaměstnavatel zavazuje přijmout absolventa do zaměstnání. Náklady spojené se zaměstnáním absolventa či mladého uchazeče o práci hradí stát. Pokud zaměstnavatel bude investovat do výuky a přípravy svých budoucích zaměstnanců, bude to pro něj motivací mládež zaměstnávat a nenechat svoji investici propadnout.

Krebs (2015, s.298) zmiňuje, že součástí opatření aktivní politiky zaměstnanosti je rovněž poskytování poradenských služeb mládeži. Úřad práce zajišťuje kariérové poradenství a poskytuje informace o aktuální situaci na trhu práce.

Podle Fischera a Lipovské (2013, s. 224) je nedostatečné vzdělání jednou z nejdůležitějších bariér pro mládež při vstupu na trh práce. Znalosti získané během studia nejsou kompatibilní s požadavky trhu práce. Podle Doucka a kol. (2014, s. 8) se to projevuje hlavně u rychle se měnících oborů – například v IT sféře.

Jak uvádí Potužáková (2015, s. 889), hladký přechod mezi vzdělávacím systémem a prvním zaměstnáním může zajistit tzv. duální systém vzdělávání. Je to systém, který úspěšně a dlouhodobě funguje ve státech s nízkou nezaměstnaností mladých (v Nizozemsku, Rakousku a Německu), spočívá v propojování studia s praxí. Studenti již ve škole docházejí na praxi do firem. Prostřednictvím dotací je možné podpořit spolupráce firem a vzdělávacího sektoru v oblasti poskytování praktických zkušeností studentům (Dietrich, 2012, s. 34).

Chraská (2012, s. 7) se domnívá, že poskytování finanční podpory soukromým firmám, aby nabíraly mladé uchazeče o práci (neboli subvencování pracovních míst pro mladé), může také sloužit k řešení zkoumaného problému. Tato pomoc může mít formu dotace pro každého dalšího najatého nového zaměstnance. Problémem ale může být případné propouštění starších zaměstnanců.

Bell a Blanchflower (2010, s. 22) navrhují poskytovat mladým lidem práci v organizacích veřejného sektoru např. na dobu dvou let za plat ekvivalentní výši výplaty podpory v nezaměstnanosti. Tento druh práce může být považován za dotované vzdělávání a možnost získat praxi. K tomu ještě autoři nabízejí snížit minimální mzdu pro mládež, protože pokud bude snížena výše minimální mzdy pro mladé ve věku do 25 let na dobu dvou let, zaměstnavatelé získají větší motivaci zaměstnávat mladé uchazeče o práci, ti i přes nízký příjem získají praxi.

Kasapoğlu a Murat (2018b, s. 491) uvádí, že se v Turecku problém nezaměstnanosti začal objevovat v roce 1963, ve stejném období se začala podnikat opatření za účelem snížení míry nezaměstnanosti ve státě. Od přijetí nové ústavy v roce 1961 si vedení státu uvědomilo, že

plánování národního hospodářství musí probíhat s ohledem na problém nezaměstnanosti. Od této doby se řešení problému nezaměstnanosti považuje za součást statní politiky.

Kulaç a kol. (2019) se domnívají, že každý pětiletý plán rozvoje Turecka (Kalkınma Planı) od roku 1963 obsahuje opatření určené proti problému nezaměstnanosti. Nicméně lze říct, že opatření spíše měla formu doporučení a byla formulována velmi široce. Komplexní strategický přístup k řešení problémů zaměstnanosti a nezaměstnanosti byl přijat Tureckem v roce 2000 a současná národní politika zaměstnanosti byla definována v roce 2014 s příchodem prezidenta Erdogana. V Turecku až do devadesátých let dvacátého století podstatou jednotlivých plánů rozvoje rychlý růst, industrializace a zvýšení příjmů na obyvatele. Obecná politika zaměstnanosti byla zaměřena na vytváření pracovních míst a snižování nezaměstnanosti prostřednictvím rostoucích investic a dosažení stabilního hospodářského růstu. Nezaměstnanost byla v podstatě považována za problém, který by mohl být vyřešen ekonomickým růstem. V rozvojových plánech nebyly uvedeny speciální nástroje pro trh práce, podle autora se předpokládalo, že nezaměstnanost spontánně poklesne v důsledku ekonomického růstu.

Gül kol. (2009, s. 118) uvádí, že aktivní politika zaměstnanosti na trhu práce byla poprvé představena v sedmém plánu rozvoje (1996–2000). Sedmý plán rozvoje je zaměřen na stabilní, konkurenceschopný a vysoký ekonomický růst, který pomůže zajistit zaměstnanost. Kromě toho důležitým bodem daného plánu byla snaha o přijetí právních předpisů týkajících se zvýšení kvality pracovní síly, zajištění dodržování pracovněprávních předpisů o fungování trhu práce, které by odpovídaly moderním podmínkám. V průběhu let 1996–2000 také byl učiněn důležitý krok ve směru rozvoje politiky zaměstnanosti, byl přijat zákon č. 4447, jehož podstatou se stalo pojištění v nezaměstnanosti, což se považuje za první pasivní politiku zaměstnanosti v Turecku. Po roce 2000 tempo tvorby pracovních míst a účast na pracovní síle zůstávala na relativně nízké úrovni, a to i na pozadí stabilně vysokého ukazatele ekonomického růstu v Turecku. Bylo zřejmé, že jenom jediná makroekonomická politika nestačí při řešení problémů zaměstnanosti.

Kulaç a kol. (2019, s. 327) se domnívají, že až do roku 20014 byla politika zaměstnanosti Turecka zaměřena na vytváření pracovních míst a snížení nezaměstnanosti zvýšením investic a dosažením stabilního hospodářského růstu. I vzhledem k vysokému růstu turecké ekonomiky nebyl stát schopen vytvořit dostatečný počet pracovních míst. Zavedení NES (national employment service) v Turecku v souladu se strukturou sociální sféry a

zaměstnanosti země bylo realizováno až v roce 2009. Turecká agentura práce (İŞKUR), která vznikla v roce 2003, od roku 2014 do značné míry rozšířila rozsah služeb poskytovaných obyvatelstvu, především jde o opatření týkající se aktivní politiky zaměstnanosti, což pozitivně ovlivnilo celostátní míru zaměstnanosti v následujících letech po zvolení Recep Tayip Erdogana prezidentem Turecka.

Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti v Turecké republice vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí (ÇSGB) a Turecká agentura práce (İŞKUR). Hlavním cílem státní politiky zaměstnanosti je zabezpečit občanům, kteří mohou pracovat a aktivně hledají práci, právo na zaměstnání.

Kulaç a kol. (2019. s. 314) uvádí, že až do roku 2000 nebyla aktivní politika zaměstnanosti součástí národních strategií Turecka v oblasti zaměstnanosti. Na rozdíl od zemí EU byly možnosti Turecka v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti poměrně omezené. V roce 2000 došlo k restrukturalizaci státní agentury pro práci İŞKUR, což dalo impuls k zavedení a rozvoji aktivní politiky zaměstnanosti v Turecku.

V současné době İŞKUR realizuje následující činnosti v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti:

- rekvalifikace;
- vzdělávání na pracovišti;
- společensky účelná pracovní místa;
- poradenství.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí Turecka (2021) cíle a činnosti související s aktivní politikou zaměstnanosti ve vztahu k mládeži jsou popsány v plánu rozvoje Turecka na rok 2021 až 2023 (Ulusal genç istihdam stratejisi, 2021). Cíle týkající se snížení úrovně nezaměstnanosti mladých lidí jsou stanoveny následujícím způsobem:

- snížení míry nezaměstnanosti mladých lidí z 25,3 % na 17,8 % v roce 2023;
- zvýšení úrovně účasti mladých lidí na pracovní síle z 39,1 % na 46 % v roce 2023;
- snížení počtu lidí, kteří patří do kategorie NEET z 28 % na 20 % v roce 2023.

Plán rozvoje Turecka v letech 2021–2023 navrhuje opatření, která by měla řešit problém nezaměstnanosti mládeže. Základními prioritami, které stanoví Ministerstvo práce a

sociálních věcí Turecka (ÇSGB), jsou podpora zaměstnanosti absolventů vysokých a odborných škol, zajištění podpory studentům a pracujícím během studia na částečný úvazek. Dále mladí absolventi vysokých a odborných škol nebo lidé, kteří ukončili základní vojenskou službu a nedosáhli věku 30 let, budou zaměstnáni během následujících 12 měsíců po ukončení studia nebo demobilizace. Kromě toho stát bude poskytovat takovým pracovníkům finanční podporu během prvních 18 měsíců od data vzniku pracovního poměru. Podpora je ve výši 30 % z čisté mzdy, kterou dostává jedinec na pracovním místě. Studenti pracující na částečný úvazek během akademického roku (od září do května) a během letních prázdnin na plný nebo částečný úvazek budou podpořeni státem finančně, a to ve výši 25 % čisté mzdy, kterou dostává jedinec na pracovním místě. Počet takových zaměstnanců ale nesmí přesahovat 20 % z celkového počtu zaměstnaných, maximální limit finanční podpory nesmí přesahovat 500 tureckých lir měsíčně.

Podle Topkaya (2015, s. 25) je pasivní politika na tureckém trhu práce určena i pro mladé osoby ve formě úlev. Nezaměstnaní mladí lidé však často nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti kvůli nedostatku pracovních zkušeností.

Zücher (2017, s. 367) uvádí, že k řešení nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku bylo zavedeno několik politických opatření, a to zejména od začátku globální hospodářské krize v roce 2008. I když existují data o charakteru a podstatě těchto politik, o kvantitativních účincích, které nesou dané opatření, je dost obtížné získat relevantní informace. Zavedení politik zaměřených na vyřešení problému nezaměstnanosti mládeže nepředpokládá systematické shromažďování informací.

Topkaya (2015, s. 26) na základě informací uvedených na webových stránkách institucí IŞKUR a KOSGEB rozpracoval přehled opatření aktivní politiky nezaměstnanosti, jež podniká vláda Turecka vůči mladým nezaměstnaným.

Tabulka 5 Opatření proti příčinám nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku

Příčina způsobující nezaměstnanost mládeže	Řešení
Ekonomická krize	<ul style="list-style-type: none">• Národní akční plán zaměstnanosti mladých lidí• Zákon 5763, jež kompenzuje příspěvek zaměstnavatelů na sociální zabezpečení pro mladé zaměstnance• Mzdové dotace poskytované zaměstnavatelům za mladé zaměstnance
Nesoulad pracovních dovedností	<ul style="list-style-type: none">• IŞKUR poskytuje specializované odborné vzdělávací programy
Neschopnost ekonomiky tvořit pracovní místa	<ul style="list-style-type: none">• Národní akční plán zaměstnanosti mladých lidí• Podnikání mládeže za podpory IS GEM KOSGEB
Nestandardní formy zaměstnanosti	Za podpory turecké vlády jsou zavedena opatření flexikurity v rámci programu IŞKUR vzdělávání na pracovišti

Zdroj: Vlastní zpracování, Topkaya (2015)

Tabulka 5 poskytuje stručné informace o uplatnění aktivních programů na trhu práce pro boj s nezaměstnaností mladých lidí v Turecku. Příčiny nezaměstnanosti mladých lidí, jako jsou hospodářská krize, nesoulad pracovních dovedností, neschopnost ekonomiky vytvořit pracovní místa a nestandardní formy zaměstnanosti, odpovídají programům, které přijímá stát.

Topkaya (2015, s. 27) se domnívá, že aktivní politika Turecka na trhu práce (zejména vzdělávací aktivity) má pozitivní dopad na nezaměstnané. Studie světové banky v období od prosince 2010 do června 2011 ukázala, že vzdělávací aktivity měly menší, ale důležitý vliv na snížení nezaměstnanosti mezi mladými osobami. Studie tvrdí, že školení, které poskytuje IŞKUR, zvýšila pracovní příležitosti o 3 % v registrovaných průmyslových odvětvích. Také příjmy v registrovaných průmyslových odvětvích se zvýšily o 13 % a mělo to vliv na zvýšení kvality profesionálních návyků a dovedností u nezaměstnaných.

Dále je možné uvést vývoj vládních výdajů na státní politiku podpory zaměstnanosti v Turecku, což je představeno v tabulce 6.

Tabulka 6 Vývoj výdajů na podporu politiky zaměstnanosti (v mld. tureckých lir)

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Výdaje celkem	2,6	3,9	4,2	6,5	6,6	12,1	13,3	23,6	36,4	66,5	61,8
Výdaje na aktivní politiku	0,34	1,09	1,1	1,35	3,02	4,9	3,7	4,6	6,5	2,9	3,9
Výdaje na pasivní politiku	2,26	2,81	3,1	5,15	3,58	7,2	9,6	19	29,9	63,6	57,9
Podíl aktivní politiky na celkové vládní podpoře v %	13	28	26	21	46	40	28	19	18	4	6
Podíl pasivní politiky na celkové vládní podpoře v %	87	72	74	79	54	60	72	81	82	96	94

Zdroj: Vlastní zpracování, İŞKUR (2022c)

Dle Bassaniniho a Duvala (2006, s.27) státy, které se snaží vydávat více prostředků na aktivní politiku zaměstnanosti, mají nižší náklady na poskytování podpory v nezaměstnanosti. Z tabulky 6 je patrné, že výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti v Turecku významně převyšují výdaje na aktivní politiku v průběhu sledovaného období. Celkově Turecko v roce 2021 vydalo na politiku zaměstnanosti 61,8 miliard tureckých lir, což odpovídá 0,8 % HDP státu. Do položky „výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti“ spadají výdaje na podporu v nezaměstnanosti a na předčasné vyplácení důchodu, do položky „výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti“ jsou započítávány nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, které realizuje İSKUR (İŞKUR, 2022).

Z tabulky 6 je dále patrné, že podíl výdajů na aktivní politiku na celkových výdajích na politiku zaměstnanosti do roku 2015 postupně rostl, ale pak od roku 2015 až do konce sledovaného období roku 2021 meziročně klesal. Nejnižší hodnotu podílu výdajů na aktivní politiku na celkových výdajích mělo Turecko v roce 2020 (4 %).

4 Vlastní práce

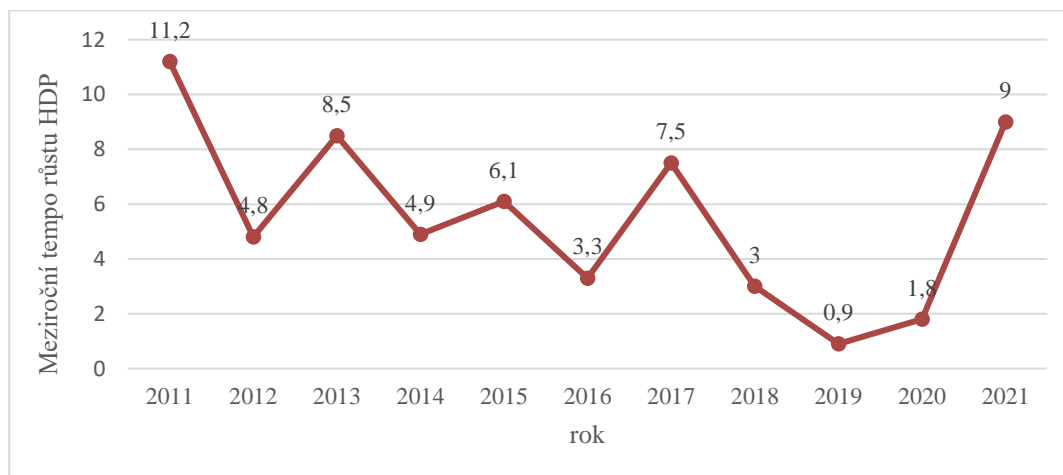
Praktická část diplomové práce je věnovaná analýze postavení na trhu práce mládeže v Turecku v letech 2011–2021. Primárně však analýza zahrnuje makroekonomické zhodnocení ekonomiky a popis demografické struktury. Následně je zkoumán vývoj nezaměstnanosti z hlediska daných kritérií, jako jsou pohlaví, vzdělání, odvětví ekonomické činnosti a region. Analýza vychází především ze statistik Tureckého statistického úřadu.

4.1 Makroekonomické ukazatele ekonomiky Turecka v letech 2011–2021

Tato kapitola je zaměřena na základní makroekonomické ukazatele Turecka, jako je HDP, míra inflace, meziroční změny měnového kurzu a zahraniční obchod. Dané ukazatele spolu souvisí a ovlivňují životní úroveň státu, což umožňuje posoudit problematiku postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku.

Vývoj nominálního HDP (hrubý domácí produkt) je jedním z klíčových ukazatelů, které měří výkonnost ekonomiky.

Graf 2 Meziroční tempo růstu HDP Turecka v letech 2011–2021 (v %)

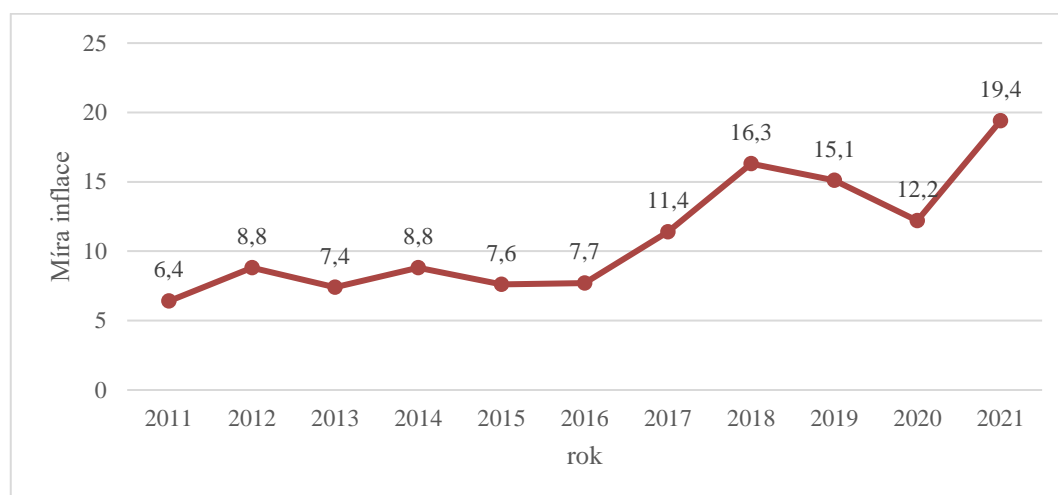
Zdroj: Vlastní zpracování, Světová banka (2022a)

Během roku 2011 se tempo růstu nominálního HDP Turecka dostalo na hodnotu 11,2 %. V roce 2012 došlo k poklesu na hodnotu 4,8 %. V období roku 2013 až 2016 mělo meziroční tempo růstu HDP klesající charakter. V roce 2017 je zaznamenán růst o 4,2 p. b. oproti předchozímu roku. Během období třech let (2018, 2019 a 2020) tempo růstu HDP značně

zpomalilo, ale pak do roku 2021 nabralo na rychlosti. V roce 2021 se ekonomika dokázala dostat téměř na čísla, která byla před deseti lety, a to na hodnotu 9 %.

Míra inflace v Turecku patří mezi problematické oblasti současné ekonomiky státu. Graf znázorňující míru inflace v Turecku má rostoucí tendenci.

Graf 3 Míra inflace Turecka v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Světová banka (2022b)

V průběhu pěti let od roku 2012 až do roku 2016 se pohyboval ukazatel inflace mezi hodnotami 7–8 %. Po nárůstu v letech 2017 a 2018 začala inflace klesat. V roce 2020 míra inflace poklesla o 2,9 p. b. ve srovnání s předchozím rokem, kdy dosahovala hodnoty 15,1 %. V roce 2021 došlo k rapidnímu růstu o 7,2 p. b a bylo dosaženo hodnoty 19,4 %, což je maximum za posledních deset let.

Tabulka 7 znázorňuje meziroční vývoj průměrných nominálních a reálných měsíčních mezd v letech 2011 až 2021.

Tabulka 7 Vývoj mezd v Turecku v letech 2011–2021

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Průměrná měsíční mzda (v TRY)	796	886	1021	1071	1201	1273	1775	2029	2558	2943	3577
Míra inflace (v %)	6,4	8,8	7,4	8,85	7,67	7,77	11,4	16,3	15,17	12,27	19,4
Meziroční změna nominální mzdy (v %)	10,1	11,3	15,2	4,9	12,1	6,0	39,4	14,3	26,1	15,1	21,5
Meziroční změna reálné mzdy (v %)	3,7	2,5	7,8	-4,0	4,5	-1,8	28,0	-2,0	10,9	2,8	2,1

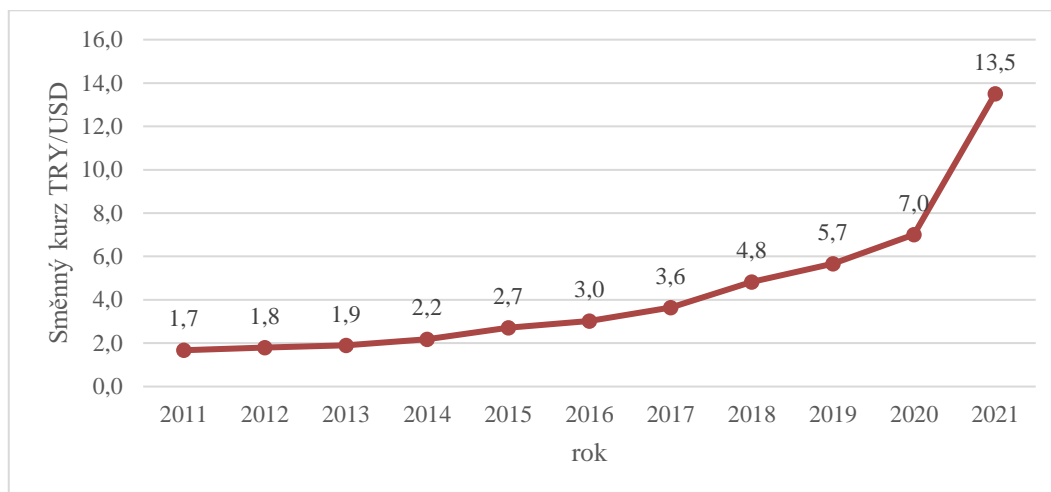
Zdroj: Vlastní zpracování, Světová banka (2022d)

Nejnižší tempo růstu nominální mzdy v rámci sledovaného období od roku 2011 bylo zaznamenáno v rocích 2014 a 2016, kdy činilo 4,9 % a 6 %, ve stejném období tempo změny reálné mzdy dosahovalo záporných hodnot -4 % a -1,8 %. V roce 2017 došlo k rapidnímu růstu tempa změn mezd: tempo změn nominální mzdy se zvýšilo z 6 % na 39,4 %, tempo změn reálné mzdy se změnilo z -1,8 % na 28 %. Jak je zřejmé, nominální mzdy v roce 2021 vzrostly o 21,5 % v nominálním vyjádření a o 2,1 % v reálném vyjádření, jedná se o růst meziroční změny nominální mzdy ve srovnání s rokem 2020 o 6,4 p. b. a pokles tempa změn reálné mzdy o 0,7 p. b.

Ve srovnání s rokem 2011 průměrná měsíční mzda v Turecku vzrostla 4,5krát, meziroční změna nominální mzdy spolu s mírou inflace také rostly v průběhu sledovaného období: míra inflace v roce 2021 se změnila o 13 p. b. ve srovnání s rokem 2011.

Na grafu 3 vidíme, jak od roku 2011 až do roku 2021 turecká lira postupně oslabovala vůči americkému dolaru.

Graf 4 Vývoj směnného kurzu TRY/ USD v letech 2011–2021

Zdroj: Vlastní zpracování, Exchange rates UK (2022)

V letech 2011, 2012 a 2013 jeden americký dolar stál průměrně 1,8 tureckých lir. Od roku 2014 tempo oslabení TRY vůči USD začalo nabírat na rychlosti: v roce 2014 dolar posílil vůči liře ve srovnání s rokem 2013 o 14 %. Od roku 2017 dolar začal růst ještě rychleji ve srovnání s lirou a změna meziročně kolísala v rozmezí 20–23 %. V roce 2021 došlo k značnému růstu kurzu dolaru vůči liře, zvýšení proběhlo z hodnoty 7 TRY/ USD na 13,5 TRY/ USD, což je o 11,8 tureckých lir více, než bylo na začátku sledovaného období před deseti lety, tedy v roce 2011.

Tabulka 8 obsahuje data znázorňující zahraniční obchod Turecka v letech 2011–2021. Celkový export za rok 2021 činil 225 mld. USD, import dosáhl téhož roku hodnoty 272 mld. USD, to znamená, že turecká ekonomika byla schopna pokrýt vlastním vývozem 83 % dovozu.

Tabulka 8 Zahraniční obchod Turecka v letech 2011–2021 (v mld. USD)

Rok	Export		Import		Bilance	Objem
	Hodnota	Změna (%)	Hodnota	Změna (%)	Hodnota	Hodnota
2011	134,9	18,5	240,8	29,8	-105,9	375,7
2012	152,4	13	236,5	-1,8	-84,0	388,9
2013	161,4	5,9	260,8	6,4	-99,3	422,3
2014	166,5	3,1	251,1	-3,7	-84,1	417,6
2015	150,9	-9,3	213,6	-14,9	-62,6	364,6
2016	149,2	-1,1	202,1	-5,4	-52,9	351,4
2017	164,4	10,2	238,7	18,1	-74,2	403,2
2018	177,1	7,7	231,1	-3,2	-54,0	408,3
2019	180,8	2,1	210,3	-9,0	-29,5	391,1
2020	169,6	-6,2	219,5	4,4	-49,8	389,1
2021	225	32	271	23,4	-46	496

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022d)

Meziroční přírůstek exportu v roce 2021 je 32 %, přírůstek importu je 23,4 %. Nejprogresivnější růst obchodu za posledních jedenáct let byl zaznamenán také v roce 2021, kdy objem zahraničního obchodu vzrostl o 106,9 mld. USD oproti roku 2020. Jak je zřejmé z tabulky, deficit bilance zahraničního obchodu každý rok rostl až do roku 2013. Pak od roku 2014 se dá zaznamenat postupné snížení deficitu s výjimkou roku 2020, kdy se hodnota deficitu platební bilance ještě více prohloubila.

Tabulka 9 Teritoriální struktura vývozu a dovozu Turecka v roce 2021 (v mld. USD)

Export			Import		
Země	Hodnota (v mld. USD)	Podíl z celkového exportu (v %)	Země	Hodnota (v mld. USD)	Podíl z celkového importu (v %)
Německo	19,3	8,5	Čína	32	11,8
USA	14,7	6,5	Rusko	28,9	10,6
Velká Británie	13,7	6	Německo	21,7	8
Itálie	11,4	5	USA	13	4,7
Írák	11,1	4,9	Itálie	11,5	4,2
Španělsko	9,6	4,2	Indie	7,9	2,9
Celkem	225	100	Celkem	271	100

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022e)

Jak lze vidět v tabulce 9, největším odbytištěm tureckých výrobků je Německo s objemem vývozu v hodnotě cca 19 mld. USD, což odpovídá asi 8,5 % celkového tureckého exportu.

Kromě toho dalšími důležitými odbytími jsou Spojené státy americké, kam Turecko v roce 2021 vyvezlo zboží v hodnotě 14,7 mld. USD, a Velká Británie s objemem vývozu 13,7 mld. USD. V průběhu roku 2021 Turecko dovezlo o 20,4 % více než vyvezlo. Největší podíl na objemu importů má Čína (11,8 %), další v pořadí je Rusko (10,6 %) a Německo (8 %). Komoditní strukturu zahraničního obchodu Turecka v roce 2021 obsahuje tabulka 10.

Tabulka 10 Komoditní struktura zahraničního obchodu Turecka v roce 2021

Export		Import	
Komodita	Podíl z celkového exportu (v %)	Komodita	Podíl z celkového importu (v %)
Stroje a přepravní zařízení	11 %	Minerální paliva, minerální oleje	18,6 %
Kotle, stroje a mechanické přístroje	10 %	Železo a ocel	10,1 %
Elektrické stroje a zařízení	5,3 %	Kotle, stroje a mechanické přístroje	11,4 %
Drahé kameny, drahé kovy, perly a výrobky z nich	4,8 %	Elektrické stroje a zařízení	7,3 %
Pletené nebo háčkované textilie	4,7 %	Plasty a výrobky z nich	6,4 %
Plasty a výrobky z nich	4,4 %	Stroje a přepravní zařízení	5,7 %
Minerální paliva, minerální oleje a výrobky z nich	3,7 %	Organické chemikálie	3,4 %
Jedlé plody a ořechy	2,3 %	Drahé kameny, drahé kovy, perly a výrobky z nich	2,5 %
Oděvy a oděvní doplňky jiné než pletené nebo háčkované	3,3 %	Hliník	2,3 %
Hliník	2,2 %	Léky a zboží farmaceutické	2,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022f)

Mezi skupiny s nejvyšší hodnotou exportu v roce 2021 patřily stroje a dopravní zařízení, kotle, stroje a mechanické přístroje, obě skupiny komodit tvořily více než 10 % celkové hodnoty exportu. Třetí skupinou byly elektrické stroje a zařízení s podílem na exportu cca 5

% . Důležitou komoditou tureckého exportu jsou drahé kovy, především zlato, daná komodita představovala 4,7 % exportu v roce 2021. Mezi importní komodity dovážené v největším objemu (18,6 %) do Turecka patří minerální paliva (rafinovaná ropa), železo a ocel.

Zahraniční obchod se službami má velký význam pro tureckou ekonomiku. Sektor služeb tvoří 40 % HDP Turecka a poskytuje pracovní místa více než 50 % ekonomicky aktivní populace. Komoditní struktura zahraničního obchodu se službami Turecka v roce 2021 je představena v tabulce 11.

Tabulka 11 Komoditní struktura zahraničního obchodu se službami Turecka v roce 2021

Export		Import	
Služba	Podíl z celkového exportu (v %)	Služba	Podíl z celkového importu (v %)
Transport a turismus	64 %	Transport a turismus	35 %
Obchodní služby	11,5 %	Obchodní služby	21 %
Komunikační a informační služby	7,9 %	Komunikační a informační služby	13,1 %
Celková peněžní hodnota exportu (v mld. USD)	25	Celková peněžní hodnota importu (v mld. USD)	22,8

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022g)

V celkovém objemu obchodu Turecka představují služby podíl 9 %, přičemž více služeb stát vyváží, než dováží. V roce 2021 Turecko exportovalo služby v hodnotě 25 miliard USD a importovalo služby v hodnotě 22,8 miliardy USD. Dopravní služby a turismus patří mezi hlavní exportní odvětví služeb, tvoří 64 % celkové hodnoty exportu služeb. Obchodní služby představují 11 % exportu. Turecko však hojně exportuje také informační a komunikační služby.

4.2 Demografická struktura Turecka v roce 2021

Celkový počet obyvatel žijících v Turecku v roce 2021 byl 84,6 milionu obyvatel. Z tohoto počtu je 41,9 milionu žen (49,8 %) a 42,7 milionu mužů (50,1 %).

Tabulka 12 Demografická struktura obyvatelstva Turecka v roce 2021

Věková kategorie	0–14		15–24		25–64		65+	
Počet osob (v mil.) podle pohlaví	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
	9,9	8,9	6,6	6,2	22,7	22,4	3,5	4,4
Počet osob celkem (v mil.)	18,8		12,8		45,1		7,9	
% podíl	22,2 %		15,2 %		53,3 %		9,3 %	

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021b)

Jak lze vidět v tabulce 7, mladí lidé v Turecku tvoří 15,2 % obyvatel. Struktura dané věkové skupiny podle pohlaví vypadá tak, že muži tvoří 51,6 % a ženy 48,4 %.

V roce 2021 bylo v zemi celkově 30 873 000 ekonomicky aktivních obyvatel a 19 296 000 ekonomicky neaktivních obyvatel, což vidíme v následující tabulce znázorňující strukturu ekonomicky aktivního obyvatelstva státu v roce 2021.

Tabulka 13 Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva Turecka v roce 2021

	Muži	Ženy	Celkem
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	9 851 000	21 855 000	31 706 000
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	21 105 000	9 768 000	30 873 000
Zaměstnaní	18 560 000	8 360 000	26 812 000
Nezaměstnaní	2 599 000	1 462 000	4 061 000

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021c)

Z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel je 26 812 000 obyvatel zaměstnaných a 4 061 000 obyvatel nezaměstnaných. Zaměstnaných žen je 8 360 000, mužů 18 560 000. Kategorie ekonomicky aktivního nezaměstnaného obyvatelstva se skládá z 2 599 000 mužů a 1 462 000 žen. Celkem 15 % tvoří mládež ve věku 15 až 24 let, což je 1 156 000, z nichž muži představují 677 000 osob (58 %) a ženy 479 000 osob (42 %).

Podle tabulky 14 zobrazující věkovou strukturu nezaměstnaného obyvatelstva mládež tvoří 30 % celkového počtu nezaměstnaných, což je 1 156 000 osob. Nezaměstnaní ve věku 15–19 let tvoří skoro třetinu celkového počtu nezaměstnané mládeže v Turecku v roce 2021.

Tabulka 14 Struktura nezaměstnaného obyvatelstva Turecka v roce 2021

Věková kategorie	Muži	Ženy	Celkem	% podíl
15–19	204 000	93 000	297 000	7 %
20–24	473 000	386 000	859 000	21,6 %
25–64	1 824 000	981 000	2 805 000	70,4 %
Celkem	2 501 000	1 460 000	3 961 000	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021d)

Jak lze vidět z tabulky výše, v každé věkové kategorii patří větší počet nezaměstnaných mužskému pohlaví. Ve věkových skupinách 15–19 a 25–64 muži tvoří v průměru 65,5 % z nezaměstnaných, ve skupině mládeže ve věku 20–24 je rozdíl mezi počtem nezaměstnaných žen a mužů menší – 55 % mužů a 45 % žen. Na celostátní úrovni je počet nezaměstnaných žen o 35 % nižší než u mužů.

Tabulka 15 znázorňuje vývoj ukazatele NEET v Turecku v letech 2011–2021 pro obě pohlaví turecké mládeže.

Tabulka 15 Míra NEET v Turecku v letech 2011-2021 mezi mládeží ve věku 15–24 (v %)

Rok	NEET celkem	NEET muži	NEET ženy
2011	29,6	17,1	41,5
2021	28,3	21,2	35,5

Zdroj: Vlastní zpracování (Eurostat, 2022)

Z tabulky 15 lze vyčíst, že ukazatel znázorňující kategorii NEET celkově po 10 letech se snížil o 1,3 p. b., NEET mužů ve srovnání s rokem 2011 vyrostl o cca 4 p. b., zatímco žen nezaměstnaných a nezapojených do vzdělávacího procesu bylo méně, než bylo na začátku sledovaného období, ukazatel NEET u žen v turecké ekonomice v roce 2021 poklesl o 6 p. b. ve srovnání s rokem 2011. Rozdíl mezi muži a ženami, které spadají do kategorie NEET, v roce 2011 činil 24,4 %, v roce 2021 se zmenšil o 10 p. b., což může znamenat tendenci k ustálení rovnoprávnosti mezi pohlavími.

4.3 Nezaměstnanost mládeže v Turecku v letech 2011–2021

V následujících kapitolách je sledován vývoj nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15–24 let z hlediska daných kritérií, jako je pohlaví, úroveň dosaženého vzdělání, odvětví ekonomické činnosti a také podle regionů. Analýza je provedena dle jednotlivých regionů státu na úrovni NUTS 1. Dle dané klasifikace je Turecko rozčleněno na dvanáct oblastí, jedná se o Istanbul, Západní břeh Marmarského moře, Egejský region, Východní břeh Marmarského moře, Západní Anatólii, Středomoří, Centrální Anatólii, Západní břeh Černého moře, Východní břeh Černého moře, Severovýchodní Anatólii, Východní Anatólii a Jihovýchodní Anatólii.

4.3.1 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže

Míra nezaměstnanosti mládeže v Turecku je vyšší než celostátní míra nezaměstnanosti. Poměr míry nezaměstnanosti mládeže k dospělým je přibližně 1,5–1,8.

Graf 5 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022h)

Jak je vidět na grafu 5, během prvních šesti let, a to od roku 2011 až do roku 2016, byla nezaměstnanost mladých lidí skoro na stejné úrovni – činila v průměru 18 %, ale měla rostoucí charakter. V roce 2012 došlo ke snížení úrovně nezaměstnanosti na 16,9 %, pak od roku 2013 ukazatel pokračoval v růstu. V letech 2017 a 2018 míra nezaměstnanosti mládeže překročila 20 %. V průběhu let 2019 a 2020 se zvýšila na průměrných 25,3 %, v roce

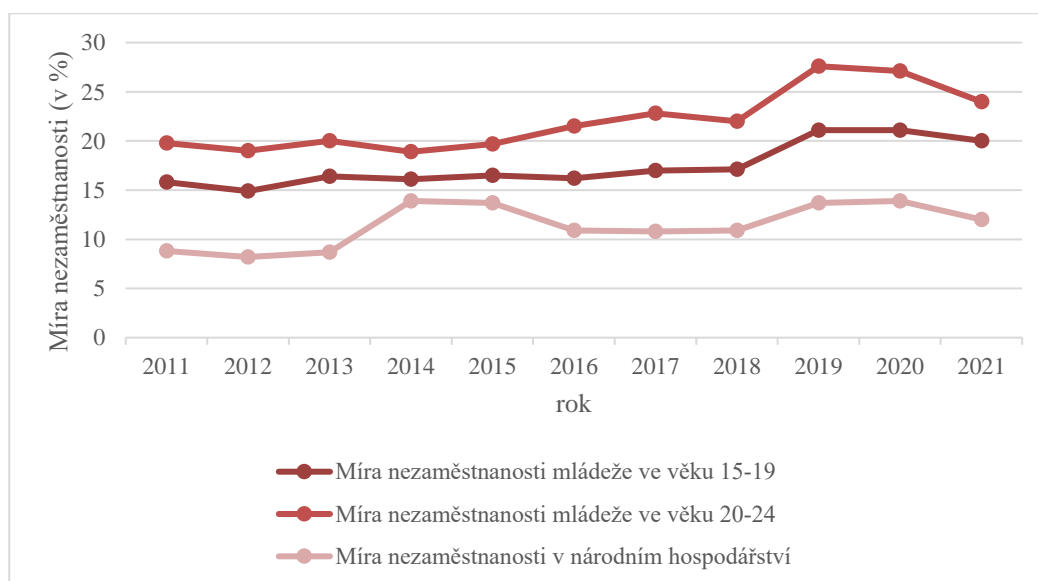
2021 lze zaznamenat mírný pokles ukazatele o 2,5 p. b. ve srovnání s předchozím rokem, míra nezaměstnanosti mládeže na konci sledovaného období byla 22,8 %.

Od roku 2011 až do roku 2013 se celostátní průměrná míra nezaměstnanosti pohybovala kolem hodnot 8–8,7 %, v roce 2014 se zvýšila o 5,2 p. b. z 8,7 % na 13,9 %. Po roce 2015 nastalo klesání míry nezaměstnanosti, v průběhu let 2016, 2017 a 2018 tempo růstu nezaměstnanosti zpomalilo a makroekonomický ukazatel zůstával na úrovni cca 10,8 %. Od roku 2019 pak opět došlo k růstu míry nezaměstnanosti, v roce 2020 byla dosažena hodnota 13,9 %, což je totožná úroveň nezaměstnanosti jako v roce 2014. V roce 2021 je nezaměstnanost v národním hospodářství na hodnotě 11,7 %.

Nejmenší rozdíl mezi nezaměstnaností mladých lidí a celostátní úrovní nezaměstnanosti se projevil v letech 2014 a 2015 a činil v průměru 4,5 p. b. Naopak největší rozdíl byl zachycen v letech 2019 a 2020 a činil v průměru 11,5 p. b.

Na grafu 6 je znázorněn vývoj míry nezaměstnanosti mládeže podle základních věkových skupin, do kterých rozděluje populaci mladých lidí statistický úřad, a to do skupin ve věku 15–19 let a 20–24 let.

Graf 6 Vývoj míry nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku podle věkových skupin v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022i)

Jak lze vidět na grafu 6, průběh křivek vývoje nezaměstnanosti mládeže podle věkových skupin je podobný, jen s tím rozdílem, že míra nezaměstnanosti mladých osob ve věku 20–24 je v průběhu sledovaného období vyšší než míra nezaměstnanosti mládeže 15–19 let o průměrných 5 p. b. Od roku 2016 křivka znázorňující nezaměstnanost mládeže ve věku 20–24 začíná růst výrazněji nežli u druhé skupiny. Jak lze vidět na grafu v roce 2019, míra nezaměstnanosti obou věkových kategorií mladých osob značně vyrostla ve srovnání s předchozím rokem 2018, a to o 25,9 % v případě mládeže ve věku 20–24 a o 23,3 % u skupiny 15–19 let. Míra nezaměstnanosti mládeže ve věku 15–19 let zůstávala na skoro stejné úrovni od roku 2019 až do roku 2021, tedy míra nezaměstnanosti se pohybovala mezi hodnotami 20 a 21 %. Po zvýšení míry nezaměstnanosti mládeže 20–24 let v roce 2019 pak během následujících dvou let 2020 a 2021 ukazatel začal mírně klesat, v roce 2021 poklesl o 3,6 p. b. ve srovnání s rokem 2019, tedy činil 24 %.

Křivka znázorňující míru nezaměstnanosti v národním hospodářství ilustruje prudký růst v roce 2014 a míra nezaměstnanosti zůstává na průměrné úrovni 13,8 % i v roce 2015. Za stejné časové období míra nezaměstnanosti mladých osob neprokázala růst ani žádné značné změny. Během období, kdy míra nezaměstnanosti mladých (20–24 let) osob začíná růst (v roce 2016), celostátní míra nezaměstnanosti naopak klesá. Míra nezaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2016 poklesla o 2,8 p. b. ve srovnání s rokem 2015 a zůstávala na stejné úrovni bez výrazných změn až do roku 2018. Pak v roce 2019 míra nezaměstnanosti v celonárodním hospodářství spolu s mírou nezaměstnanosti mládeže obou věkových skupin vyrostla a směr všech třech křivek grafu 6 se navzájem začal podobat.

Následující tabulka 16 znázorňuje početní strukturu nezaměstnaného obyvatelstva Turecka celkem a osob mladého věku.

Tabulka 16 Počet nezaměstnaných mladých lidí podle věkových skupin v Turecku v letech 2011–2021 (v tis. osob)

Nezaměstnaní	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mládež 15–19 let	258	234	268	281	294	287	305	309	371	320	297
% podíl národního hospodářství	11,2	10,6	11,2	10	9,8	8,7	8,7	8,6	8,1	8	7,8
Mládež 20–24 let	574	541	589	578	625	698	764	743	945	910	859
% podíl národního hospodářství	25	24,6	24,5	20,6	20,8	21,2	21,8	20,6	20,5	20,2	22,7
Národní hospodářství	2296	2199	2404	2805	3004	3292	3504	3606	4609	4504	3780

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022j)

Jestli v období před rokem 2014 rozdíl mezi počtem nezaměstnaných obou věkových skupin činil v průměru 310 tisíc osob, od roku 2016 se zvýšil o 100–150 tisíc. Je vidět, že od roku 2019 se rozdíl mezi věkovými skupinami ještě značně zvýšil, v průměru o 570 tisíc lidí. V průběhu sledovaného období od roku 2011 nezaměstnaná mládež ve věku 20–24 tvořila více než 20 % celohospodářského počtu nezaměstnaných, největší podíl byl zaregistrován v letech 2012 a 2013, kdy nezaměstnaná mládež (20–24 let) tvořila 24,5 % z celkového počtu nezaměstnaných. Procentní podíl nezaměstnané mládeže ve věku 15–19 na národním hospodářství se od roku 2014 snižoval a nepřekračoval 10 %.

Jak lze vidět v tabulce, se zvýšením počtu nezaměstnané mládeže se jejich podíl na nezaměstnané populaci v národním hospodářství od roku 2014 snižuje.

4.3.2 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle pohlaví

V následující tabulce 17 je zachycen vývoj nezaměstnanosti dle jednotlivého pohlaví mezi mládeží a na úrovni národního hospodářství.

Tabulka 17 Míra nezaměstnanosti mládeže podle pohlaví a míra nezaměstnanosti podle pohlaví v národním hospodářství v Turecku v letech 2011–2021 (v %)

Rok	Míra nezaměstnanosti mladých žen (v %)	Míra nezaměstnanosti mladých mužů (v %)	Míra nezaměstnanosti žen v národním hospodářství (v %)	Míra nezaměstnanosti mužů v národním hospodářství (v %)
2011	19,4	7	8,9	8,6
2012	18,5	16	9,1	8,8
2013	20,7	16,7	9,5	8,5
2014	20,4	16,6	12,2	9,2
2015	22,2	16,5	12,9	9,4
2016	23,7	17,7	14	9,8
2017	26,1	17,8	14,4	9,6
2018	25,3	17,6	14,2	9,7
2019	30,6	22,5	16,8	12,7
2020	30,3	22,6	15,3	12,6
2021	28,8	19,6	15,1	10

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021e)

Už v roce 2012 lze vidět, jak prudce se zvýšila míra nezaměstnanosti mladých mužů ve srovnání s rokem 2011, konkrétně o 9 p. b. – z hodnoty 7 % na hodnotu 16 %. Další výrazné zvýšení tempa růstu míry nezaměstnanosti mladých mužů bylo zaznamenáno v roce 2019, kdy se zvýšila o 4,9 p. b. ve srovnání s předchozím rokem 2018, tehdy míra nezaměstnanosti mladých mužů poprvé v rámci sledovaného období překročila hodnotu 20 %. Míra nezaměstnanosti mladých žen v průběhu sledovaného období stále vykazovala vyšší hodnoty. Míra nezaměstnanosti mladých mužů v roce 2021 činila 19,6 %, což odpovídá úrovni nezaměstnanosti mladých žen, která byla vykazována před deseti lety (v roce 2011). Nejvyšší procenta nezaměstnanosti v zemi jsou u mladých žen. Největší rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti mladých žen a celostátní mírou nezaměstnanosti žen se projevil v roce 2019 a činil 15 p. b.

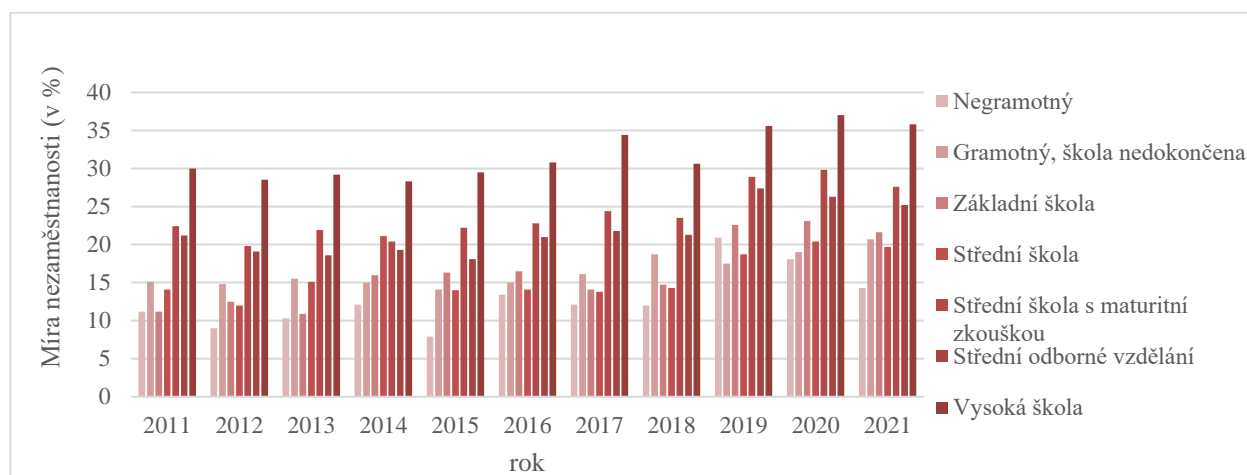
V roce 2019 byl zaznamenán růst míry nezaměstnanosti na celostátní úrovni a mezi mládeží obou pohlaví, předtím nastal v roce 2018 mírný pokles míry nezaměstnanosti v národním hospodářství a u mládeže. V roce 2019 úroveň nezaměstnanosti pro obě pohlaví vzrostla o

cca 5 p. b. a zůstávala v průměru na stejné úrovni i v následujícím roce 2020, pak v roce 2021 přišel pokles míry nezaměstnanosti pro obě pohlaví mládeže: o 1,5 p. b. u žen a o 3 p. b. u mužů. Míra nezaměstnanosti mladých mužů v roce 2021 činila 19,6 %, mladých žen 28,8 %.

4.3.3 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle úrovně dosaženého vzdělání

Míra nezaměstnanosti dle úrovně dosaženého vzdělání je zachycena v grafu 7. Turecký statistický úřad vzdělání rozřazuje do sedmi kategorií: negramotný, gramotný s nedokončenou školou, základní škola, střední škola, střední škola ukončená maturitní zkouškou, střední odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání.

Graf 7 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka podle dosaženého vzdělání v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022k)

Jak lze vidět v grafu 7, s úrovní dosaženého vzdělání roste míra nezaměstnanosti. Nejvyšší míra nezaměstnanosti se vyskytuje mezi absolventy vysokých škol. První případ značného růstu míry nezaměstnanosti mladých absolventů vysokých škol proběhl v roce 2017. Ve srovnání s rokem 2016 se v 2017 míra nezaměstnanosti absolventů vysokých škol zvýšila o 3,6 p. b., v roce 2018 se téměř vrátila na úroveň roku 2016, ale ne na dlouho. V letech 2019 a 2020 nezaměstnanost absolventů vysokých škol nabývá nejvyšších hodnot v rámci sledovaného období od roku 2011, dokonce přesahuje hranici 35 %. Lze říct, že míra nezaměstnanosti mládeže

s vysokoškolským vzděláním v průběhu let 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 byla relativně stálá a činila průměrných 29 %.

Na druhém místě podle komplikovanosti uplatnění na trhu práce jsou po absolventech vysokých škol absolventi středních škol se složenou maturitní zkouškou. Ukazatel míry nezaměstnanosti dané kategorie mládeže do roku 2018 mírně kolísal, ale zůstával mezi hodnotami 19,8 % a 24,4 %. Na grafu 7 lze vidět, že jejich míra nezaměstnanosti vzrostla v roce 2019 o 5,4 p. b. a dosáhla hodnoty 28,9 %, následně v roce 2020 ještě vzrostla o 0,9 p. b. a na konci sledovaného období v roce 2021 činila 27,6 %. V letech 2016, 2017 a 2018 míra nezaměstnanosti dané kategorie mládeže byla na úrovni 21 % stejně jako na začátku sledovaného období v roce 2011.

Za další zranitelnou skupinu na trhu práce v Turecku z hlediska úrovně dosaženého vzdělání lze považovat osoby s ukončeným středně odborným vzděláním. Nejnižší míra nezaměstnanosti absolventů středních odborných škol se vyskytovala v letech 2012 až 2015 a činila průměrných 18,7 %. Pak následoval značný nárůst a v roce 2019 bylo dosaženo 27,4 %, což je o 6,1 p. b. víc než v předchozím roku. V průběhu následujících dvou let míra nezaměstnanosti postupně klesla a v roce 2021 činila 25,2 %.

Pokud se zaměříme na mladé nezaměstnané s úrovní vzdělání nižší než střední škola s maturitní zkouškou, lze vidět, že „středoškoláci“ mají lepší uplatnění na trhu práce v rámci sledovaného období nežli absolventi základní školy, avšak až na období let 2011, 2012 a 2014, kdy míra nezaměstnanosti mladých lidí s ukončenou střední školou převyšovala míru nezaměstnanosti mládeže s ukončenou základní školou o průměrné 4 p. b. Nejvyšších hodnot míra nezaměstnanosti mladých absolventů středních škol nabyla v roce 2014, kdy činila 21,1 %.

Nejnižší míra nezaměstnanosti se vyskytuje mezi nevzdělaným obyvatelstvem, tedy negramotnými a osobami s neukončenou základní školou. V rámci sledovaného období 2011–2021 se míra nezaměstnanosti negramotné mladé populace pohybovala kolem průměrných 11 % a byla výše než míra nezaměstnanosti gramotné mládeže s neukončenou školou (až na rok 2019, kdy činila 20,9 %).

Tabulka 18 zachycuje celostátní míru nezaměstnanosti a vývoj míry nezaměstnanosti mládeže podle dosaženého vzdělání na začátku sledovaného období v roce 2011 a na konci v roce 2021.

Tabulka 18 Míra nezaměstnanosti mládeže podle dosaženého vzdělání a míra nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání v národním hospodářství v Turecku v letech 2011 a 2021 (v %)

Úroveň vzdělání	Míra nezaměstnanosti mládeže v 2011	Míra nezaměstnanosti v národním hospodářství 2011	Rozdíl 2011	Míra nezaměstnanosti mládeže v 2021	Míra nezaměstnanosti v národním hospodářství 2021	Rozdíl 2021
Negramotný	11,2	4,6	6,6	14,3	10,7	3,6
Gramotný, ale škola nedokončena	15,1	10,4	4,7	21,7	16,9	4,8
Základní škola	11,2	7,8	3,4	21,6	10,5	11,1
Střední škola	14,1	9,5	4,6	19,7	15	4,7
Střední škola s maturitní zkouškou	22,4	12,6	9,8	27,6	14,5	13,1
Střední odborné vzdělání	21,2	11	10,2	25,2	4	21,2
Vysoká škola	30	10,4	19,6	35,8	12,9	22,9

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021f)

V tabulce 18 lze vidět, že vedoucí pozici v nezaměstnanosti mládeže v roce 2011 měli vysokoškoláci s mírou nezaměstnanosti 30 %, na druhém místě jsou absolventi střední školy se složenou maturitní zkouškou s mírou nezaměstnanosti 22,4 % a posledním „lídrem“ jsou jedinci se středním odborným vzděláním jejich míra nezaměstnanosti činila 21,2 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti ve stejném roce byla prokázána mezi absolventy základní školy a nevzdělanými osobami, činila 11,2 %.

Struktura nezaměstnaných mladých osob podle dosaženého vzdělání v roce 2021 částečně odpovídá struktuře, která byla v roce 2011. Stejně jako na začátku sledovaného období měli vysokoškoláci, středoškoláci s maturitní zkouškou a absolventi středních odborných škol v roce 2021 nejhorší uplatnění na trhu práce. Míra nezaměstnanosti mládeže s ukončenou základní školou dohnala gramotnou, ale nevzdělanou mládež, míra jejich nezaměstnanosti v roce 2021 je na skoro stejné úrovni a činí 21,6 % v případě absolventů základní školy a

21,7 % v případě gramotné mládeže, jež žádnou školu nemá. Vzhledem k tomu lze říct, že v roce 2011 mladé osoby s ukončenou základní školou měly lepší uplatnění na trhu práce než gramotná, ale nevzdělaná mládež. V roce 2021 se šance na nalezení práce pro tyto kategorie mladých lidí srovnaly.

Část tabulky znázorňující míru nezaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2011 prokazuje, že nejvyšší míra nezaměstnanosti je mezi lidmi, kteří disponují maturitní zkouškou, míra nezaměstnanosti u dané kategorie osob je 12,6 %, pak následují absolventi středních odborných škol s mírou nezaměstnanosti 11 %, vysokoškoláci na celostátní úrovni měli míru nezaměstnanosti 10,4 % stejně jako i gramotné, ale nevzdělané osoby. V roce 2021 se struktura nezaměstnaných v národním hospodářství změnila. Nejhorší uplatnění na trhu práce nyní má gramotné nevzdělané obyvatelstvo, jejich míra nezaměstnanosti činí 16,9 %, následují absolventi středních škol s nezaměstnaností 15 %. Pro jedince s maturitní zkouškou se situace za 11 let zlepšila, v roce 2021 je ale jejich míra nezaměstnanosti stále relativně vysoká ve srovnání s ostatními kategoriemi, již ale není na nejhorším místě, jak to bylo roku 2011, v roce 2021 činí 14,5 %, což je o 1,9 p. b. víc než v roce 2011. Míra nezaměstnanosti se mezi absolventy vysokých škol v roce 2021 v národním hospodářství zvýšila o 2,5 p. b. ve srovnání s rokem 2011. V současnosti se značně zlepšila situace pro osoby s ukončenou střední odbornou školou, jejich nezaměstnanost se oproti roku 2011 snížila o 7 p. b. (z 11 % na 4 %). Ke konci sledovaného období (v roce 2021) se problém s nezaměstnaností mladých osob jenom prohloubil, míra nezaměstnanosti u všech úrovní vzdělání vzrostla a problém nezaměstnanosti mladých vysokoškoláků se ještě zhoršil.

4.3.4 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle odvětví ekonomické činnosti

Jako v každé vyspělé ekonomice zaměstnanost ve službách v Turecku výrazně převyšuje zaměstnanost v ostatních sektorech. Následující tabulka 19 znázorňuje strukturu zaměstnanosti v Turecku v roce 2021 z hlediska čtyř hlavních odvětví ekonomické činnosti státu, dle Turkstatu je to zemědělství, průmysl, stavebnictví a služby.

Tabulka 19 Struktura zaměstnanosti v Turecku podle odvětví ekonomické činnosti v roce 2011 a 2021 (v %)

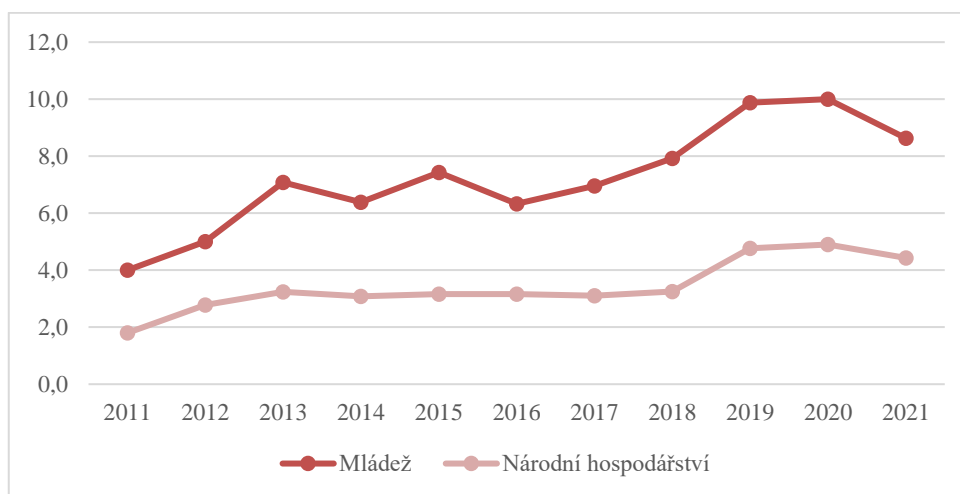
Odvětví	Zaměstnanost mládeže		Zaměstnanost celé populace	
	2011	2021	2011	2021
Zemědělství	22 %	21 %	20 %	18 %
Průmysl	27 %	22 %	29 %	21 %
Stavebnictví	5 %	6 %	8 %	6 %
Služby	46 %	51 %	43 %	56 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (20221)

V tabulce 19 pozorujeme, že více než 50 % ekonomicky aktivního obyvatelstva Turecka bylo v roce 2021 zaměstnáno v sektoru služeb. Ve srovnání s rokem 2011 úroveň účasti na pracovní síle v sektoru služeb vzrostla na celostátní úrovni o 13 p. b a o 5 p. b. mezi mládeží. Významný vliv v roce 2011 měl průmysl, kde byla zaměstnaná třetina ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zaměstnanost mládeže v průmyslu byla téměř totožná a činila 27 %. K roku 2021 se zaměstnanost v průmyslu v národním hospodářství snížila o 8 p. b. a u mladých osob o 5 p. b. Účast na pracovní síle mladých osob v zemědělství mezi lety 2011 a 2021 se výrazně nezměnila, v roce 2021 činila o 1 p. b. méně než na začátku sledovaného období. Na úrovni národního hospodářství se zaměstnanost v zemědělství snížila o 2 % v porovnání s rokem 2011. Stavebnický sektor v roce 2021 oslabil ve srovnání s rokem 2011, zaměstnanost na úrovni celé populace klesla o 2 p. b. a opět činí 6 % stejně jako u mládeže zaměstnané ve stavebnictví.

Graf 8 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a celé populace státu v zemědělském odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021.

Graf 8 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v zemědělském odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)

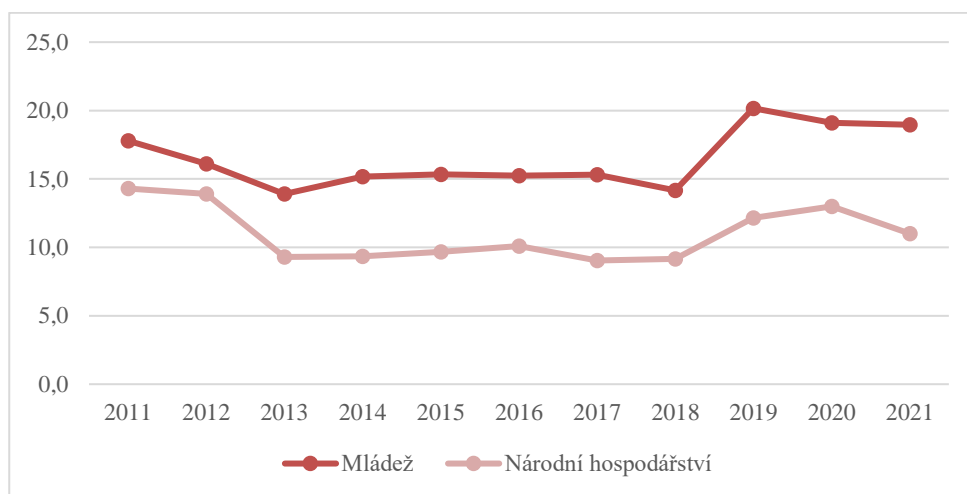

Zdroj: Vlastní zpracování (Turkstat, 2022m)

Na celostátní úrovni byl zaznamenán růst míry nezaměstnanosti v zemědělském odvětví mezi lety 2011 až 2013. Od roku 2013 až do roku 2018 míra nezaměstnanosti kolísala na průměrné úrovni 3 %. V roce 2018 došlo k růstu, ukazatel přesáhl hodnotu 4 % a zůstal na průměrné úrovni 4,7 % během následujících dvou let 2019 a 2020, v roce 2021 proběhl mírný pokles ukazatele o 0,5 p. b. Je nutné uvést, že míra nezaměstnanosti mládeže v zemědělství během celého sledovaného období převyšovala celonárodní úroveň. Stejně jako v národním hospodářství míra nezaměstnanosti mladých osob v období mezi 2011 a 2013 rostla, v roce 2013 ale růst proběhl intenzivněji, což se projevilo ve změně o 42 % ve srovnání s rokem 2012 anebo o 2,1 p. b. V roce 2014 míra nezaměstnanosti mládeže klesla na úroveň 6,4 %, ale již v 2015 ukazatel vzrostl o 1 p. b. Po snížení míry nezaměstnanosti v 2016 ukazatel postupně začal růst a dosáhl svého maximálního bodu v rámci sledovaného období mezi 2019 a 2020, kdy činil cca 10 %. V příštím roce (2021) následoval pokles míry nezaměstnanosti na 8,6 procenta. Největší rozdíly mezi celonárodní úrovní a úrovní nezaměstnanosti mládeže v zemědělském sektoru byly sledovány v letech 2018 až 2020, kdy byl přibližný rozdíl mezi úrovní nezaměstnanosti 5 p. b.

Následující graf 9 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a celé populace Turecka v průmyslu.

Graf 9 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v průmyslovém odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)

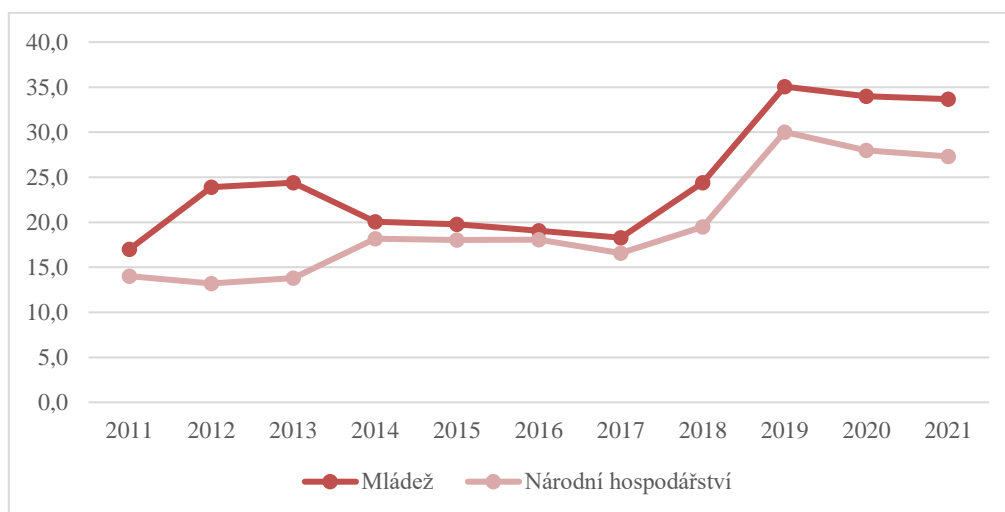

Zdroj: Vlastní zpracování (Turkstat, 2022n)

V letech 2011, 2012 a 2013 míra nezaměstnanosti mládeže a míra nezaměstnanosti celé populace státu v průmyslovém sektoru klesala. Míra nezaměstnanosti mladých osob v roce 2013 poklesla na úroveň míry nezaměstnanosti v národním hospodářství z loňského roku 2012, kdy činila 13,9 %. Mezi lety 2013 až 2018 se nezaměstnanost pohybovala na přibližně stejné úrovni, v případě mládeže na úrovni cca 15 %, v případě národního hospodářství na cca 9,5 %. Pak v roce 2019 došlo k rapidnímu růstu míry nezaměstnanosti mládeže ve srovnání s loňským rokem, ta vyrostla o 6 p. b. a překročila ukazatel 20 %, následně v letech 2020 a 2021 došlo k mírnému poklesu na průměrných 19 %. Růst míry nezaměstnanosti na celostátní úrovni v roce 2019 proběhl s menší intenzitou, ukazatel se změnil z 9,1 % na 12,1 %, v následujícím roce 2020 ještě pokračoval růst a dosáhl hodnoty 13 %. V 2021 se ukazatel snížil na úroveň 11 %.

Na grafu 10 je zobrazen vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a celé populace Turecka ve stavebnictví.

Graf 10 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství ve stavebnickém odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)

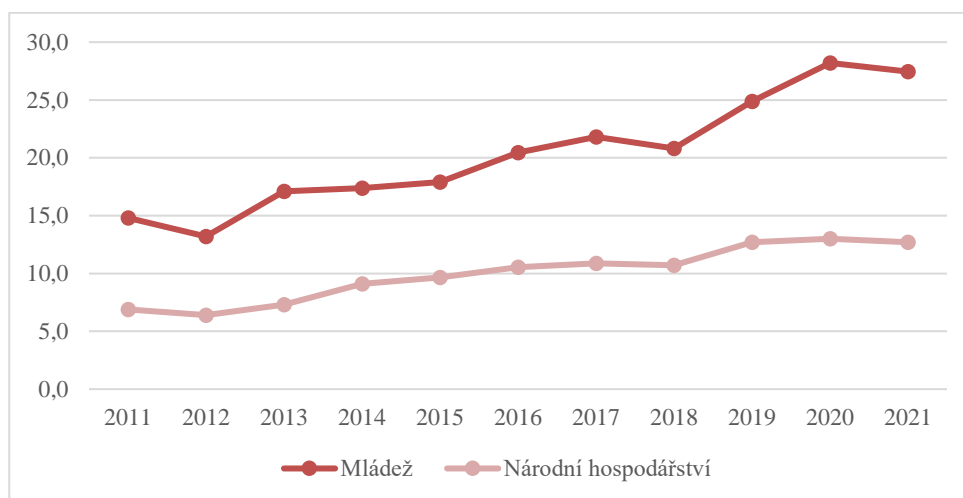

Zdroj: Vlastní zpracování (Turkstat, 2022o)

Na grafu 10 lze vidět, že v období let 2014 až 2017 míra nezaměstnanosti ve stavebnictví v Turecku kolísala mezi 15 a 20 % a rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti mládeže a mírou nezaměstnanosti v národním hospodářství byl minimální. V roce 2019 došlo k prudkému zvýšení celostátní nezaměstnanosti a ukazatel dosáhl 30 % i během následujících let 2020 a 2021, níže než na 27 % nepoklesl. Křivka znázorňující míru nezaměstnanosti mládeže je velmi podobná křivce ilustrující míru nezaměstnanosti v národním hospodářství, avšak s tím rozdílem, že v období let 2011, 2012 a 2013 poptávka po mladé pracovní síle ve stavebnictví klesla, ale v národním hospodářství ve stejném období zůstávala na skoro stejné úrovni a pohybovala se mezi 13 a 14 %. Míra nezaměstnanosti mládeže byla během celého sledovaného období výše než míra nezaměstnanosti na celostátní úrovni. Nejmenší rozdíl lze vidět v období 2014–2017, kdy uplatnění na trhu práce v sektoru stavebnictví bylo skoro stejné jak pro mládež, tak i pro osoby starší. Rozdíl se začal prohlubovat od roku 2018 a do roku 2021 byl mezi hodnotami 5 až 6 p. b. Během let 2019, 2020, 2021 byla míra nezaměstnanosti mladých osob ve stavebnictví na průměrné úrovni 34 %.

Graf 11 zobrazuje vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a celé populace státu v sektoru služeb v Turecku.

Graf 11 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v odvětví služeb ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování (Turkstat, 2022p)

Z grafu 11 lze jednoznačně vyčíst, že existuje značný rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti v národním hospodářství a mírou nezaměstnanosti mládeže v sektoru služeb. Křivka znázorňující míru nezaměstnanosti mládeže roste rychleji než křivka na celostátní úrovni. Průdky růst nezaměstnanosti mladých osob nastal v roce 2013, kdy ve srovnání s rokem 2012 nastal propad ukazatele, míra nezaměstnanosti se zvýšila o cca 4 p. b, pak do roku 2017 míra nezaměstnanosti systematicky rostla až na hodnotu 21,8 %. Po mírném zpomalení tempa růstu v roce 2018 ukazatel znovu začal stoupat a ke konci sledovaného období bylo dosaženo hodnoty 27,5 %. Míra nezaměstnanosti celé populace ve sféře služeb výše než na 13 % v rámci sledovaného období nestoupala. Následující tabulka 20 obsahuje data, která porovnávají počet nezaměstnaných na celostátní úrovni a mezi mládeží podle odvětví ekonomiky v letech 2011 a 2021.

Tabulka 20 Početní struktura nezaměstnané mládeže v Turecku podle odvětví ekonomické činnosti v letech 2011 a 2021 (v tis. osob)

Odvětví	2011			2021		
	Celostátní počet nezaměstnaných	Počet nezaměstnané mládeže	% podíl mladých nezaměstnaných	Celostátní počet nezaměstnaných	Počet nezaměstnané mládeže	% podíl mladých nezaměstnaných
Zemědělství	47	18	38 %	218	67	30 %
Průmysl	236	175	74 %	668	179	27 %
Služby	350	294	84 %	2182	660	30 %
Stavebnictví	129	82	63 %	563	101	17 %

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022q)

Lze vidět, že v roce 2011 byl nejmenší podíl nezaměstnané mládeže v zemědělství, a to 38 %. V roce 2021 se podíl nezaměstnané mládeže v zemědělství ještě snížil a tvořil 30 % z celostátního počtu nezaměstnaných v daném odvětví, i když se celkový počet nezaměstnaných v zemědělském sektoru zvýšil cca 4krát z 47 na 218 tisíc osob. Na druhém místě podle počtu nezaměstnaných dle sektoru byl v roce 2011 stavebnický sektor, kde 63 % z nezaměstnaných byly mladé osoby. V roce 2021 se tento sektor stal sektorem, kde trpí nezaměstnaností nejmenší počet mladých, a to 17 %.

Nejtěžší situace v roce 2011 byla pro mládež ve službách a v průmyslu. Ve službách na úrovni národního hospodářství nemělo uplatnění 350 tisíc osob, 294 tisíc z nich byla mládež, což představuje 84 % celkového počtu nezaměstnaných ve službách. V průmyslu situace vypadala trochu lépe, 74 % mladých lidí bylo nezaměstnáno v daném odvětví. V roce 2021 se postavení mládeže na trhu služeb a průmyslu značně vylepšilo. Počet nezaměstnané mládeže v sektoru služeb v roce 2021 představuje 30 %, což je skoro o 50 % méně než v roce 2011, i když celkový počet nezaměstnaných v daném sektoru byl téměř 6krát vyšší (1,8 milionu lidí). V průmyslovém sektoru lze zaznamenat značný růst rozdílu mezi celostátním počtem nezaměstnaných a počtem mladých nezaměstnaných v roce 2021, což znamená, že počet nezaměstnaných mladých osob patřících do sektoru průmyslu je nižší ve srovnání v rokem 2011 o 48 %. Jak je patrné z tabulky, pro mládež zaměstnanou ve všech odvětvích ekonomiky rok 2021 jednoznačně znamená výrazné zlepšení postavení na trhu práce. Celkový podíl nezaměstnané mládeže na celkovém počtu nezaměstnaných v průmyslu v roce 2021 tvořil 27 %, což je o 47 p. b. méně, než bylo v roce 2011, kdy nezaměstnaná mládež tvořila 74 % z celkového počtu nezaměstnaných.

Následující tabulka 21 znázorňuje míru nezaměstnanosti mládeže a míru nezaměstnanosti v národním hospodářství v Turecku v letech 2011 a 2021 podle odvětví ekonomické činnosti, což umožňuje snadno porovnat ukazatele na začátku sledovaného období a na konci.

Tabulka 21 Míra nezaměstnanosti mládeže a míra nezaměstnanosti v národním hospodářství podle odvětví ekonomické činnosti v Turecku v letech 2011 a 2021 (v %)

Odvětví	2011		2021	
	Míra nezaměstnanosti mládeže	Míra nezaměstnanosti v národním hospodářství	Míra nezaměstnanosti mládeže	Míra nezaměstnanosti v národním hospodářství
Zemědělství	4	1,8	8,6	4,4
Průmysl	17,8	14,5	18,9	11
Stavebnictví	17	14	33,7	27,3
Služby	14,8	6,9	27,5	12,7

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022r)

V tabulce 21 vidíme, že problém nezaměstnanosti v klíčových odvětvích ekonomiky v průběhu let se prohloubil jak pro mládež, tak i pro národní hospodářství. Nejnižší míra nezaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2011 byla v zemědělství a činila 1,8 %. Na druhém místě podle výše míry nezaměstnanosti byl sektor služeb, kde míra nezaměstnanosti činila 6,9 %. V průmyslu byla situace o 7 p. b. horší než ve stavebnictví – míra nezaměstnanosti byla identifikována na úrovni 14 %. Největší problém s uplatněním na trhu práce byl v roce 2011 v Turecku v průmyslovém sektoru ekonomiky, kde míra nezaměstnanosti překročila 14 % a činila 14,5 %. Postavení mládeže na trhu práce v roce 2011 v rámci každého odvětví nevypadalo výhodně oproti situaci na celostátní úrovni. Nejnižší míra nezaměstnanosti mládeže byla v zemědělském odvětví a činila 4 %, ostatní tři sektory byly mnohem horší pro uplatnění mládeže na trhu práce a pohybovaly se přibližně mezi hodnotami od 14 do 18 %. Ve stavebnictví byla identifikována míra nezaměstnanosti mladých osob na úrovni 17 %, ve službách 14,8 %. Nejhorší postavení mládeže na trhu práce v roce 2011 bylo odhaleno v průmyslovém sektoru, kdy míra nezaměstnanosti byla stanovena na úroveň 17,8 %.

V částech tabulky 21 věnovaných míře nezaměstnanosti mládeže lze vyčíst, že ve srovnání s rokem 2011 úroveň nezaměstnanosti mládeže v roce 2021 vzrostla, v některých sektorech dokonce výrazně. V průmyslu se míra nezaměstnanosti mládeže zvýšila o 1,1 p. b. ve

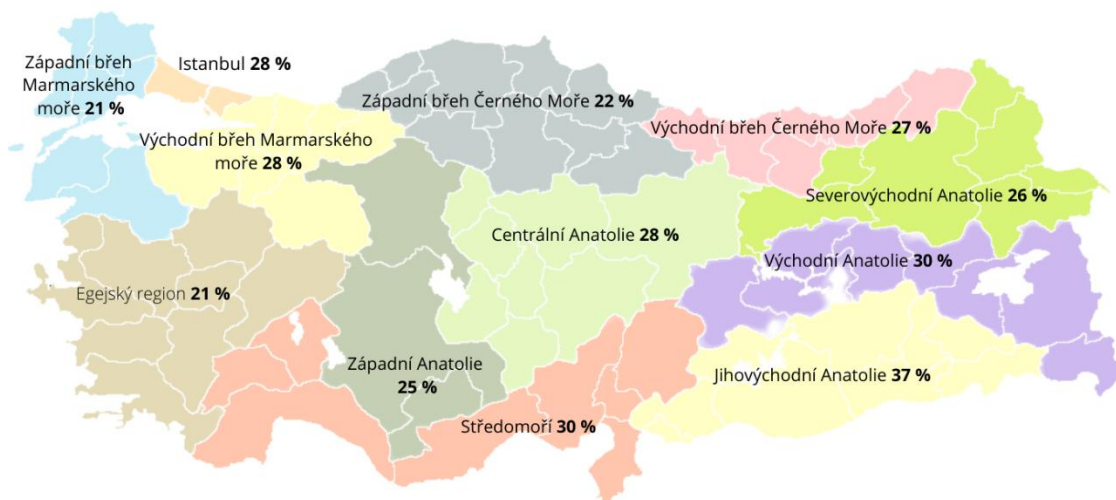
srovnání s rokem 2011, tato změna byla identifikována jako nejnižší v porovnání s ostatními sektory. Lze říct, že míra nezaměstnanosti mládeže v průmyslovém sektoru ekonomiky je stále na relativně vysoké úrovni, v roce 2011 činila 17,8 %, v roce 2021 18,9 %. V zemědělství se míra nezaměstnanosti mládeže zvýšila o 4,6 p. b. ve srovnání se začátkem sledovaného období a dostala se na úroveň 8,6 %. Ve službách se míra nezaměstnanosti mládeže zvýšila o 12,7 p. b. ve srovnání se začátkem sledovaného období a činila 27,5 %. Nejintenzivnější růst míry nezaměstnanosti mládeže proběhl ve stavebnickém sektoru: k roku 2021 míra nezaměstnanosti vyrostla o 16,7 p. b. ve srovnání s rokem 2011 a činila 33,7 %.

Problém nezaměstnanosti na celostátní úrovni se také prohloubil, ale ne tak výrazně, jak se to stalo u mládeže. Nejvyšší růst míry nezaměstnanosti v roce 2021 v porovnání s rokem 2011 stejně jako i u mládeže nastal v sektoru stavebnictví, kde míra nezaměstnanosti vzrostla o 13,3 p. b. a dostala se na 27,3 %. Lze říct, že uplatnění na trhu práce ve stavebnickém sektoru se zhoršilo jak na úrovni národního hospodářství, tak i pro mládež, takže najít uplatnění ve stavebnictví v roce 2021 je stejně obtížné jak pro mládež, tak i pro osoby ve starší věkové kategorii. V průmyslu míra nezaměstnanosti na celostátní úrovni v roce 2021 poklesla o 3,3 p. b. ve srovnání s rokem 2011 a byla identifikována ve výši 11 %. Nejvýrazněji se zvýšil ukazatel míry nezaměstnanosti na celostátní úrovni v zemědělství, míra nezaměstnanosti se změnila z 1,8 % na 4,4 %. Zvýšila se náročnost pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo uplatnit se v sektoru služeb o 5,8 p. b., míra nezaměstnanosti se změnila z 6,9 %, které byly naměřeny v 2011, na 12,7 % v roce 2021.

4.3.5 Vývoj nezaměstnanosti mládeže podle regionů

Následující obrázek zobrazuje míru nezaměstnanosti mládeže podle dvanácti regionů Turecka v roce 2021.

Obrázek 1 Míra nezaměstnanosti mládeže v Turecku podle regionů v roce 2021

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2021g)

Lze říct, že v jihovýchodním regionu Turecka se vyskytuje vyšší míra nezaměstnanosti mezi mladými lidmi než v jiných částech státu. V regionu Středomoří, Jihovýchodní Anatólie a ve Východní Anatólii v roce 2021 byly registrované nejvyšší ukazatele míry nezaměstnanosti mládeže. Nejhorší je však Jihovýchodní Anatólie s meziprocentní mírou nezaměstnanosti mládeže 37 % (v roce 2021). Nejnižší míra nezaměstnanosti mládeže se v roce 2021 projevila v Egejském regionu a na Západním břehu Marmarského moře, kde činila 21 %. V Istanbulu byla míra nezaměstnanosti identifikovaná jako podprůměrná na úrovni 28 %.

Pohled na nezaměstnanost mladých lidí podle regionů v letech 2011–2021 přináší tabulka 22.

Tabulka 22 Vývoj míry nezaměstnanosti v zemi podle regionů Turecka v letech 2011–2021 (v %)

Region	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Rozdíl oproti celostátnímu průměru	
												2011	2021
Turecko	8,8	8,1	8,7	13,9	13,6	10,8	10,7	10,9	13,6	13,9	11,7		
Istanbul	19	20	19	19	19	23	24	20	25	27	28	10,2	16,3
Západní břeh Marmarského moře	17	18	17	17	17	17	19	16	23	20	21	8,2	9,3
Egejský region	22	21	22	18	19	20	22	21	26	25	26	13,8	14,3
Východní břeh Marmarského moře	19	17	20	17	19	20	19	19	26	26	28	10,2	16,3
Západní Anatólie	22	21	20	19	21	22	22	19	26	27	25	13,8	13,3
Středomoří	21	19	23	22	22	24	25	27	29	29	30	12,2	18,3
Centrální Anatólie	21	16	20	18	21	21	29	30	32	29	28	12,2	16,3
Západní břeh Černého moře	17	14	19	17	17	19	19	18	22	23	22	8,2	10,3
Východní břeh Černého moře	24	22	23	20	17	15	16	20	30	26	27	15,2	15,3
Severovýchodní Anatólie	15	13	12	11	9	12	15	15	25	25	26	6,2	14,3
Východní Anatólie	20	18	19	20	15	16	17	28	30	29	30	11,2	18,3
Jihovýchodní Anatólie	19	20	21	24	26	28	30	28	36	33	37	10,2	25,3

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022s)

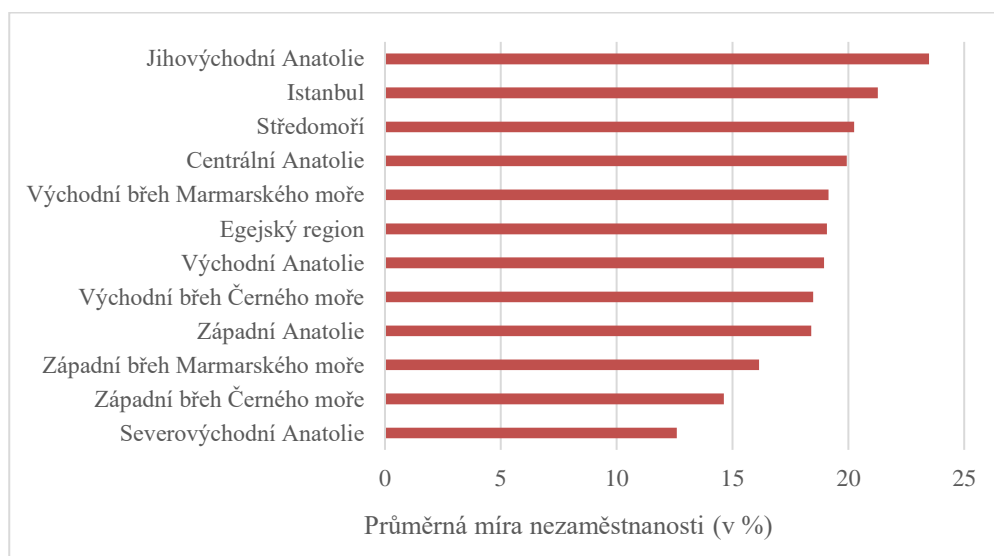
Nejvyšší nezaměstnanost v zemi sledujeme především v oblasti Jihovýchodní Anatólie. Jak je zřejmé z tabulky 22, největší rozdíl mezi celostátní mírou nezaměstnanosti a mírou nezaměstnanosti mládeže byl v roce 2021 ve Jihovýchodní Anatólii, kde míra nezaměstnanosti mládeže převyšuje celostátní míru o více než 25 p. b. Ve srovnání s rokem 2011 lze říct, že postavení mladých lidí na trhu práce se v Jihovýchodní Anatólii zhoršilo, protože rozdíl oproti celostátní míře nezaměstnanosti se v roce 2021 prohloubil o 15 p. b. ve srovnání s rokem 2011.

Středomoří a Východní Anatólie jsou na stejné úrovni z hlediska rozdílu mezi celostátní a regionální úrovní nezaměstnanosti v roce 2021, je zde registrovaná vysoká úroveň

nezaměstnanosti ve výši 30 %. V Istanbulu v roce 2021 nezaměstnanost mladých osob činila 28 %, což je ve srovnání s dalšími regiony podprůměrnou hodnotou.

Následující graf 12 ilustruje průměrnou míru nezaměstnanosti mládeže v dvanácti regionech Turecka mezi lety 2011–2021.

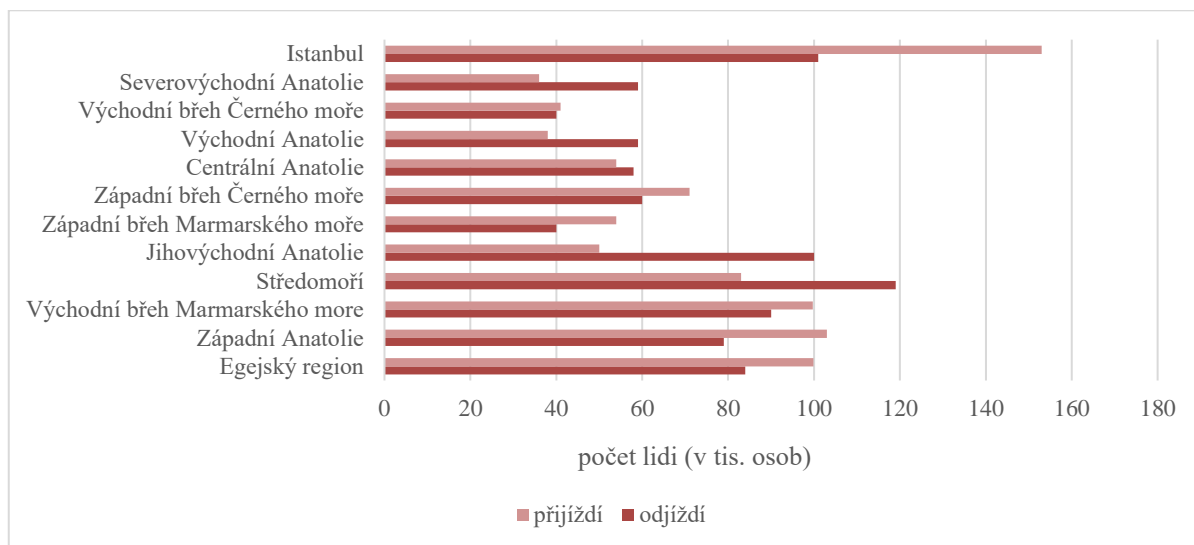
Graf 12 Průměrná míra nezaměstnanosti mládeže v Turecku podle regionů v letech 2011–2021

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022t)

Na grafu 12 lze vidět, že v průběhu sledovaného období od roku 2011 až do roku 2021 se nejvyšší míra nezaměstnanosti mládeže vyskytovala v regionu Jihovýchodní Anatólie, dále ve Středomoří a v Centrální Anatólii. V Istanbulu v průběhu jedenácti let míra nezaměstnanosti mladých osob zůstávala na průměrné úrovni stejně jako v Západní a Východní Anatólii, v Egejském regionu a na Východním břehu Černého moře. Na grafu 13 lze vidět strukturu pohybu mladých osob v Turecku v rámci jednotlivých regionů v roce 2021.

Graf 13 Struktura vnitřní migrace mládeže v Turecku podle regionů v roce 2021 (v tis. osob)

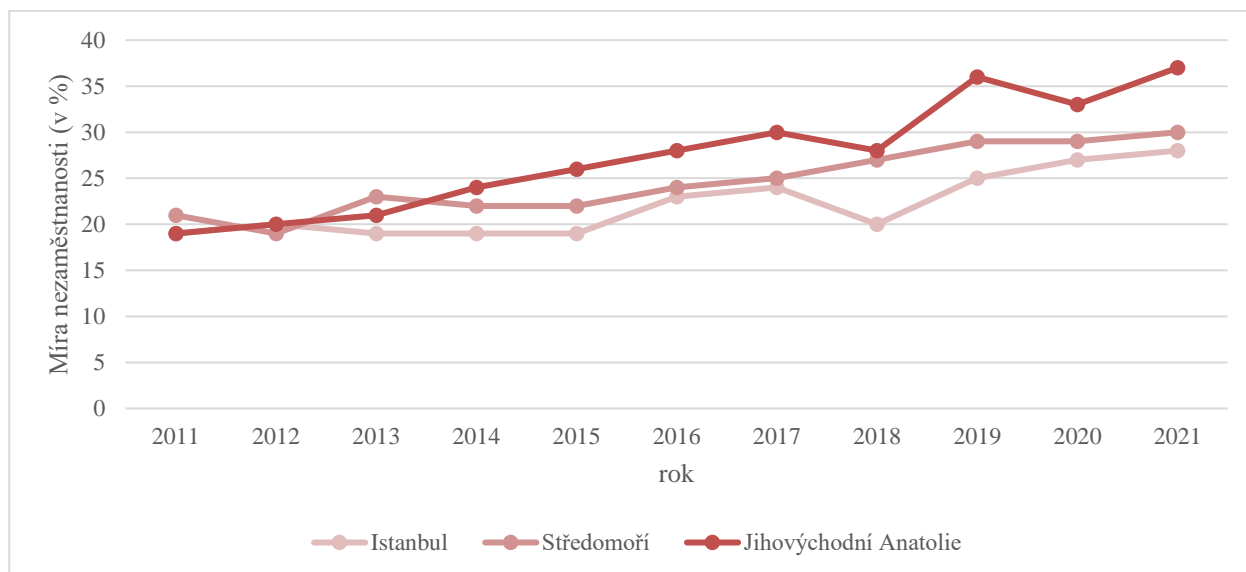
Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022u)

Z grafu 13 lze vyčíst, že Istanbul má vedoucí postavení mezi regiony, kam se stěhuje mládež. Již v roce 2021 se tam přestěhovalo 153 tisíc osob. Z regionu Středomoří odjel nejvyšší počet mládeže, a to 119 tisíc lidí, na druhém místě je Jihovýchodní Anatólie, kde počet odjíždějících mladých osob 2krát převyšuje počet přijíždějících.

Vzhledem k tomu, že nejvyšší průměrná úroveň míry nezaměstnanosti, která se vyskytovala v průběhu let 2011 až 2021, byla zaregistrována v regionech Jihovýchodní Anatólie a ve Středomoří, a tyto regiony mají vedoucí postavení mezi regiony, odkud odjíždí největší počet mladých osob, bylo by vhodné věnovat zvláštní pozornost těmto regionům stejně jako i Istanbulu, i když míra nezaměstnanosti mládeže se tam pohybuje na podprůměrné úrovni. Istanbul má velký význam pro ekonomiku Turecka, stěhuje se sem nejvíce mládeže a region má největší podíl na tvorbě HDP státu.

Graf 14 znázorňuje vývoj míry nezaměstnanosti mladých osob v regionech, kde byla během let 2011–2021 identifikována nejvyšší úroveň nezaměstnanosti – a to v Jihovýchodní Anatólii, v Istanbulu a Středomoří.

Graf 14 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka v regionech Istanbul, Středomoří a Jihovýchodní Anatólie v letech 2011–2021 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování, Turkstat (2022v)

Jak je zřejmé z grafu 14, vývoj míry nezaměstnanosti mládeže v Istanbulu má mírně rostoucí charakter. Lze říct, že od roku 2011 míra nezaměstnanosti v regionu rostla, i když ale nerovnoměrně. V průběhu 5 let (od roku 2011 až do roku 2015) zůstávala míra nezaměstnané mládeže na úrovni 19 až 20 %. Po nárůstu v letech 2016 a 2017 poklesla a v roce 2018 se znovu dostala na 20 %. V posledních třech letech (2019, 2020 a 2021) se pohybuje na průměrné úrovni 26,6 %.

Míra nezaměstnanosti v Jihovýchodní Anatólii během posledních třech let 2019, 2020, 2021 přesahuje 30 %. Mezi lety 2011 až 2013 se nezaměstnanost u mladých v obou regionech pohybovala skoro na stejné úrovni – v průměru na 20 %. Od roku 2014 se rozdíl mezi regiony začal zvyšovat a nezaměstnanost v Jihovýchodní Anatólii rostla průměrně o 7 % ročně. Stejně jako v Istanbulu nastal i v Jihovýchodní Anatólii v roce 2018 nevýrazný pokles míry nezaměstnanosti mládeže, a to o 2 p. b. ve srovnání s rokem 2017.

Křivka znázorňující míru nezaměstnanosti mládeže ve Středomoří se pohybovala mezi křivkami pro Istanbul a Jihovýchodní Anatólii. Křivka má mírně rostoucí charakter, v roce 2012 a 2018 byla nezaměstnanost na skoro stejné úrovni jako v Jihovýchodní Anatólii. V roce 2013 byla míra nezaměstnanosti mladých osob nejvyšší ve srovnání s jinými regiony a činila 23 %.

5 Výsledky

Ke konci druhé dekády 21. století Turecko přišlo s novými ambicemi, ale potýkalo se i s vážnými obtížemi. Současný prezident Recep Tayyip Erdoğan systematicky posiloval svou moc v průběhu devatenácti let – nejdřív ve funkci premiéra a poté i prezidenta. Ve skutečnosti se snažil reformovat zemi v souladu se svými názory, ale samozřejmě v rozsahu, v jakém to umožňují stávající ekonomická, zdrojová a vnější omezení.

V rámci sledovaného období mezi lety 2011 až 2021 lze zaznamenat probíhající důslednou konsolidaci moci v rukou prezidenta a změny společenského života, které lze charakterizovat jako deliberalizaci a desekularizaci. Ústavní reforma, jež proběhla v roce 2017, a předčasné prezidentské volby v roce 2018 vytvořily v Turecku superprezidentský systém. Daný systém rozšiřuje pravomoci prezidenta v oblasti zákonodární iniciativy a umožňuje schválení zákonů a opatření bez souhlasu parlamentu, kromě toho prezident rozšířil svůj vliv na jmenování soudců a ministrů a upozadil funkci předsedy vlády. Politická odpovědnost prezidenta je omezená pouze volbami, kandidát může vykonat prezidentskou funkci maximálně dvakrát, ale podle nové ústavy, pokud během druhého funkčního období budou vyhlášeny předčasné prezidentské volby, obě tato období budou „vynulována“ a prezident se může zúčastnit dalších voleb, takže lze říct, že jsou vytvořeny všechny podmínky pro „doživotní prezidentství“.

Náboženství bylo vždy důležitou součástí turecké společnosti a státu. Nejvýraznější trend sekularizace společenského života v Turecku je vyjádřen změnami v tureckém vzdělávacím systému, ke kterým došlo v roce 2012. V souladu se vzdělávací reformou byl oznámen nový směr vzdělávacího systému, který zadal prezident Erdoğan pod názvem „vychování zbožné generace“. V roce 2012 vláda bez široké veřejné diskuse provedla další reformu vzdělávacího systému, která rozšířila práva absolventů náboženských škol a do programů světských vzdělávacích institucí byly zavedeny lekce arabštiny, studium Koránu a Sunny. V důsledku toho došlo ke komercializaci vzdělávání, k vytěsnění veřejných světských škol školami, kde náboženství je podstatnou částí vzdělávacího programu, a k všeobecnému poklesu kvality vzdělání, jež nabízejí vzdělávací instituce v zemi.

Na nejvyšší hodnoty tempa růstu nominálního HDP (11,2 %) v rámci sledovaného období (2011–2021) se Turecko dostalo v roce 2011. Během období třech let 2018, 2019 a 2020 tempo růstu HDP značně zpomalilo, ale pak do roku 2021 nabralo na rychlosti. V roce 2021

se ekonomika téměř dokázala dostat na čísla, které byla před deseti lety, tedy na hodnotu 9 %.

Nominální mzda v Turecku meziročně roste, ale vzhledem ke zvyšující se inflaci, která od roku 2017 stále dosahuje dvouciferných hodnot, má reálná mzda tendenci ke snížení. Míra inflace v Turecku patří mezi problematické oblasti současné ekonomiky státu. V roce 2021 došlo k rapidnímu růstu o 7,2 p. b. ve srovnání s rokem 2020, bylo dosaženo hodnoty 19,4 %, což je maximum za posledních deset let.

Na pozadí zvýšení míry inflace došlo k devalvaci domácí měny Turecka. V průběhu poslední čtvrtiny roku 2021 hodnota turecké liry klesla o 50 % oproti začátku roku. Lze říct, že v rámci sledovaného období (2011–2021) turecká lira oproti americkému dolaru postupně oslabovala. Od roku 2018 USD začal růst ještě rychleji ve srovnání s lirou a změna meziročně kolísala v rozmezí 20–23 %. V roce 2021 došlo ke značnému růstu kurzu dolaru vůči liře, zvýšení proběhlo z hodnoty 7 TRY/ USD na 13,5 TRY/ USD, což je o 11,8 lir více, než bylo na začátku sledovaného období před deseti lety v roce 2011, tehdy jeden dolar stál 1,7 liry.

Aktuální etapu ekonomického vývoje Turecka je vhodné porovnat s rokem 2018, kdy ekonomika Turecka také zažívala oslabení domácí měny, která oproti začátku roku 2018 klesla o 40 % a inflace dosahovala 16,3 %, což představovalo největší ukazatel inflace od roku 2004. Rozdíl ale spočívá v odvetných opatřeních ze strany centrální banky. V roce 2018 turecká centrální banka zvýšila úrokovou sazbu z 8 % na 24 %, reakcí v roce 2021 bylo snížení úrokové míry, což je široce kritizováno jak veřejností, tak i odborníky. Centrální banka Turecka je formálně nezávislá na výkonné moci, ale v posledních letech se tato nezávislost začala výrazně narušovat rozhodnutím prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana. Omezení svobody centrální banky při používání regulačních nástrojů může být považováno za jednu z příčin krizových jevů, které se odehrávají v Turecku.

Turecko je stát dlouhodobě zatěžovaný problémem nezaměstnanosti, situace na tureckém trhu práce v letech 2011–2021 také nevypadá příliš pozitivně. Zajištění zaměstnanosti je klíčovým nástrojem pro vytváření bohatství a jeho spravedlivého rozdělení ve společnosti. Vybudování politiky zaměstnanosti s cílem zajistit plnou zaměstnanost a bojovat proti nezaměstnanosti proto má být jednou z priorit každého státu. Turecko, stejně jako všechny země světa, čelí vážnému problému – nezaměstnanosti mladých lidí. Je zřejmé, že tento

problém v dlouhodobém horizontu způsobí vážnější problémy v zemi, kde značný počet obyvatel (12,8 %) je mladého věku.

Reagovat na situaci související s vysokou úrovní nezaměstnanosti se stát snaží politikou zaměstnanosti. Komplexní strategický přístup k řešení problémů zaměstnanosti a nezaměstnanosti byl přijat Tureckem v roce 2000 a současná národní politika zaměstnanosti byla definována v roce 2014 s příchodem současného prezidenta Erdogana. Pod vedením Turecké agentury práce (İŞKUR), jež od roku 2014 do značné míry rozšířila rozsah a kvalitu služeb poskytovaných obyvatelstvu, se realizují následující činnosti v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti, a to jsou: rekvalifikace, vzdělávání na pracovišti, společensky účelná pracovní místa.

Cíle a činnosti související s politikou zaměstnanosti ve vztahu k mládeži jsou popsány v plánu rozvoje Turecka na rok 2021 až 2023, jež spočívají v tom, že míra nezaměstnanosti mládeže musí být snížena do roku 2023 na úroveň 17,8 %, míra účasti mládeže na pracovní síle má vyrůst na 46 % a počet lidí patřících do skupiny NEET má poklesnout na 20 %. Základními prioritami, které stanoví stát v řešení problému nezaměstnanosti mládeže, jsou podpora zaměstnanosti čerstvých absolventů vysokých a odborných škol a zajištění podpory studentům pracujícím během studia na částečný úvazek, stimulační firem zaměstnávat mládež mzdovými dotacemi.

Mladí absolventi vysokých a odborných škol a muži, kteří ukončili základní povinnou vojenskou službu a nedosáhli věku 30 let, budou zaměstnáni během následujících 12 měsíců po ukončení studia nebo demobilizace, slibuje Ministerstvo práce a sociálních věcí Turecka. Kromě toho stát začal poskytovat takovým mladým pracovníkům finanční podporu ve výši 30 % čisté mzdy během prvních 18 měsíců od data vzniku pracovního poměru. Studenti pracující na částečný úvazek během akademického roku a během letních prázdnin na plný nebo částečný úvazek jsou státem podporováni finančně, a to částkou ve výši 25 % čisté mzdy, kterou dostávají na pracovním místě.

Státní politika zaměstnanosti usiluje o dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách a o zabezpečení práva obyvatel státu na zaměstnání. Aktivní politika zaměstnanosti jako součást státní politiky zaměstnanosti je důležitým nástrojem boje s nezaměstnaností. Vládní výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti v Turecku významně převyšují výdaje na aktivní politiku. Celkové výdaje na politiku zaměstnanosti začaly značně

růst od roku 2016, stejně tak i výdaje na aktivní politiku. Nejvyšší částky vynaložené na aktivní politiku byly v letech 2015, kdy tvořily 46 % celkových výdajů na politiku zaměstnanosti, a v 2016, kdy činily 40 % těchto celkových výdajů. Největší částka byla vynaložena na politiku zaměstnanosti v rámci sledovaného období v roce 2020 a činila 66,5 miliard TRY, 4 % této částky byly určeny aktivní politice zaměstnanosti. Celkově Turecko v roce 2021 vydalo na politiku zaměstnanosti 61,8 miliard tureckých lir, což odpovídá 0,8 % HDP státu.

Během let 2011–2016 míra nezaměstnanosti mládeže zůstávala na skoro stejné úrovni, činila v průměru 18 %, ale zároveň v průběhu daného období vykazovala rostoucí charakter. Je důležité si uvědomit, že v průběhu sledovaného období let 2011–2021 míra nezaměstnanosti mládeže převyšuje celostátní míru nezaměstnanosti více než dvakrát, s výjimkou let 2014 a 2015, kdy míra nezaměstnanosti v národním hospodářství výrazně vzrostla oproti předchozím letům, a to z 8 % na 13,9 %, v tu dobu se rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti mládeže a celostátní mírou nezaměstnanosti snížil a pohyboval se do 4 p. b. V roce 2016 míra nezaměstnanosti v tureckém národním hospodářství poklesla na úroveň 10 %, kde zůstávala až do roku 2018, ve stejné době míra nezaměstnanosti mladých lidí pokračovala v růstu a v 2017 již překročila 20 %. V roce 2019 v Turecku došlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti pro všechny věkové kategorie obyvatel státu, v případě mladých osob na 25,3 %, v případě státu na 13,6 %, tato vysoká úroveň zůstala i v příštím roce 2020. Tuto změnu se dá propojit s recesí ekonomiky, v níž se Turecko ocitlo na konci roku 2018, a to poprvé po recesi roku 2009. Vysokou míru nezaměstnanosti v roce 2020 je ještě možné vysvětlit výskytem koronaviru po celém světě, tento vir měl za následek mimo jiné ekonomický pokles, který se výrazně dotkl jednoho z nejdůležitějších průmyslových odvětví turecké ekonomiky – služeb. V roce 2021 lze zaznamenat mírný pokles míry nezaměstnanosti mládeže stejně jako i v národním hospodářství.

Ohledně postavení žen a mužů na trhu práce v Turecku lze jednoznačně říct, že zde dochází k vyšší nezaměstnanosti žen oproti mužům. V současném Turecku žije 84,6 milionu obyvatel, z tohoto počtu je 41,9 milionu žen (49,8 %) a 42,7 milionu mužů (50,1 %). Demografická struktura mladé generace Turecka podle pohlaví vypadá podobně jako celonárodní, 51 % mládeže je mužského pohlaví, 49 % ženského. Míra účasti žen na pracovní síle v Turecku činí jenom 30 %, což je 2,3krát méně než mužů (70 %). V Turecku

vždy platilo, že ženy jsou postiženy nezaměstnaností více než muži, ale v posledních letech, v daném případě v období let 2011–2021, se však postavení mužů a žen mírně vyrovnává.

Mladé osoby, které se neúčastní pracovního ani vzdělávacího procesu v Turecku, jsou označovány jako skupina NEET a vyvolávají mnohem větší znepokojení u vedení státu než míra a délka nezaměstnanosti mladých lidí. Ukazatel znázorňující kategorii NEET v Turecku se snížil za 10 let o 1,3 p. b. ve srovnání s rokem 2011, z 29,6 % se snížil na 28,3 %. NEET mužů ve srovnání s rokem 2011 vzrostl o cca 4 p. b., zatímco žen nezaměstnaných a nezapojených do vzdělávacího procesu bylo méně než na začátku sledovaného období. Ukazatel NEET žen v turecké ekonomice v roce 2021 poklesl o 6 p. b. ve srovnání s rokem 2011. Rozdíl mezi muži a ženami, jež spadají do kategorie NEET, v roce 2011 činil 24,4 p. b., v roce 2021 se rozdíl zmenšil o 10 p. b. a činil 4,1 p. b., což může znamenat tendenci k ustálení rovnoprávnosti mezi pohlavími v Turecku.

I když v Turecku roste průměrný věk mužů a žen při prvním sňatku a současně dochází k odkládáním početí prvního dítěte do pozdějšího věku, rané manželství je stále častý jev. Starost o domácnost a péče o děti jsou tradičně považovány za primární odpovědnost ženy. Daná okolnost může být očividným vysvětlením velkého počtu nezaměstnaných mladých žen a žen patřících do kategorie NEET.

Míra nezaměstnanosti mladých žen v průběhu let 2011–2021 stále vykazovala vyšší hodnoty ve srovnání s mladými muži a nezaměstnanými obou pohlaví v národním hospodářství Turecka. Postavení mladých žen na tureckém trhu práce je méně výhodné než u žen staršího věku, míra nezaměstnanosti mladých žen převyšuje míru nezaměstnanosti žen na celostátní úrovni cca 1,5krát. V roce 2019 byl zaznamenán růst míry nezaměstnanosti na celostátní úrovni a mezi mládeží obou pohlaví, v roce 2018 nastal mírný pokles míry nezaměstnanosti v národním hospodářství a u mládeže. V roce 2019 úroveň nezaměstnanosti pro obě pohlaví vzrostla o cca 5 p. b. a zůstávala v průměru na stejné úrovni i v následujícím roce 2020. V roce 2021 přišel pokles míry nezaměstnanosti pro obě pohlaví mládeže: o 1,5 p. b. u žen a o 3 p. b. u mužů. Míra nezaměstnanosti mladých mužů v roce 2021 činila 19,6 %, mladých žen 28,8 %.

Vliv vzdělání na nezaměstnanost ekonomicky aktivní populace Turecka potvrzuje předpoklad, že osoby s kvalitnějším nebo vyšším vzděláním mají větší šance najít práci, pokud však nejde o mládež. Řada autorů zabývajících se problematikou nezaměstnanosti

v Turecku trvá na tom, že vyšší úroveň kvalifikace a vzdělání mladých obyvatel státu není spojeno s lepším postavením na trhu práce. To potvrzují i výsledky naší analýzy postavení mladých lidí na trhu práce z hlediska dosaženého vzdělání.

V Turecku s úrovní dosaženého vzdělání u mládeže roste míra nezaměstnanosti. Vedoucí pozice v nezaměstnanosti mládeže v roce 2011 měli vysokoškoláci s mírou nezaměstnanosti 30 %, následovali absolventi středních škol s maturitní zkouškou s mírou nezaměstnanosti 22,4 %, posledním „lídrem“ jsou jedinci se středním odborným vzděláním, jejich nezaměstnanost činila 21,2 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti ve stejném roce byla prokázána mezi absolventy základních škol a negramotnými osobami, u obou skupin činila 11,2 %. Zde je důležité zmínit, že v současném Turecku se stále můžeme setkat s negramotností obyvatel. V Turecku žije přes 2 miliony negramotných lidí, z nichž je 12,5 tisíce mládež.

Struktura nezaměstnaných mladých osob podle dosaženého vzdělání v roce 2021 částečně odpovídá struktuře, která byla v roce 2011. Stejně jako na začátku sledovaného období měli vysokoškoláci, středoškoláci s maturitní zkouškou a absolventi středních odborných škol v roce 2021 nejhorší uplatnění na trhu práce. Míra nezaměstnanosti mládeže s ukončenou základní školou dohnala gramotnou, ale nevzdělanou mládež, jejich míra nezaměstnanosti v roce 2021 je na skoro stejné úrovni a činí 21,6 % v případě absolventů základní školy a 21,7 % v případě gramotné mládeže, jež žádnou školu za sebou nemá. Vzhledem k tomu lze říct, že v roce 2011 mladé osoby alespoň s ukončenou základní školou měly lepší uplatnění na trhu práce než gramotná, ale nevzdělaná mládež. V roce 2021 se šance na nalezení práce pro tyto kategorie mladých lidí srovnaly. Situace se zásadně mění na úrovni národního hospodářství. Absolventi vysokých škol mají lepší uplatnění na trhu práce než osoby s ukončenou střední školou. Negramotní, kteří mají nízkou účast na pracovní síle kvůli vysokému počtu seniorů v této skupině a částečně kvůli postupnému poklesu zemědělského odvětví národní ekonomiky, vykazují nejvyšší míru nezaměstnanosti.

Je zřejmé, že se ke konci sledovaného období v roce 2021 problém s nezaměstnaností mladých osob jenom prohloubil. Mládež se potýká s nejistou budoucností v zemi, která se utápí v ekonomických turbulencích, jež pandemie COVID-19 jen zhoršila.

Od 80. let 20. století podíl průmyslu na HDP Turecka stabilně převyšuje podíl zemědělství a země se z agrární proměnila na průmyslově-agrární. V roce 2021 se na zemědělství podílí

18 % obyvatel státu, 21 % mladých lidí zde nachází uplatnění, sektor zemědělství tvoří 12,3 % HDP Turecka. Míra nezaměstnanosti v tomto sektoru zůstává na poměrně nízké úrovni, a to jak pro mládež (8,6 %), tak i pro celou populaci Turecka (4,4 %). Jak již bylo zmíněno, průmyslový sektor hraje významnou roli v turecké ekonomice. Podíl průmyslu na HDP Turecka je 36,3 %, kromě všeobecně známého tureckého textilu a potravin se země zabývá automobilovou výrobou, chemickým průmyslem a výrobou domácích elektrických spotřebičů. V roce 2021 se na průmyslu podílí 21 % obyvatel státu, 22 % mladých lidí zde nachází uplatnění, ale zároveň je zde míra nezaměstnanosti mladých lidí ve srovnání s celostátní úrovní vysoká (18,9 %), což může signalizovat nevýhodné postavení mladých lidí na trhu práce v průmyslu. Ve stavebnictví jako součásti průmyslu je zaměstnán nejmenší počet obyvatel státu 6 % (a 8 % turecké mládeže), ale setkávají se s 33,7 % nezaměstnaností. Na stavebnický sektor spadá 11 % HDP Turecka. V sektoru služeb bylo v roce 2021 zaměstnáno 56 % celé populace Turecka, 51 % mladých lidí zde nachází práci. Sektor služeb je důležitý pro ekonomiku země, tvoří 40,3 % HDP a poskytuje pracovní místa více než 50 % ekonomicky aktivní populace, zároveň se zde ale vyskytuje vysoká míra nezaměstnanosti mládeže – 27,5 %.

Míra nezaměstnanosti mládeže v zemědělství v průběhu let 2011 až 2021 rostla, nejvýrazněji však v letech 2013–2015, maxima dosáhla v letech 2019 a 2020, kdy činila cca 10 %. V průběhu let 2011–2013 míra nezaměstnanosti mládeže v průmyslu klesala a mezi lety 2013 až 2018 se pohybovala na přibližně stejné úrovni (cca 15 %), následně v roce 2019 došlo k rapidnímu růstu míry nezaměstnanosti mládeže, dokonce byla překročena hodnota 20 %. V období let 2014–2017 míra nezaměstnanosti mládeže ve stavebnictví v Turecku kolísala na úrovni 18–20 %, v roce 2019 došlo k prudkému zvýšení a ukazatel dosáhl 35 %, také během následujících let 2020 a 2021 neklesl níže než na 33,7 %. V sektoru služeb má míra nezaměstnanosti mládeže také rostoucí charakter, stejně jako i v ostatních odvětvích ekonomiky Turecka zde výrazný růst proběhl v letech 2019 a 2020.

V kontextu turecké ekonomické, politické a sociální situace lze často slyšet o existenci východního a západního Turecka. Je možné pozorovat i odlišné regionální podmínky na trhu práce v západní a východní části státu. Nejvyšší ukazatele míry nezaměstnanosti mládeže v roce 2021 byly zaregistrovány v regionech Středomoří (30 %), Jihovýchodní Anatólii (37 %) a ve Východní Anatólii (30 %). Nejnižší míra nezaměstnanosti mládeže v

roce 2021 se projevila v Egejském regionu a na Západním břehu Marmarského moře, kde v obou případech činila 21 %. V Istanbulu byla míra nezaměstnanosti identifikovaná jako podprůměrná na úrovni 28 %. Ve srovnání s rokem 2011 lze jednoznačně říct, že ve všech regionech Turecka se v roce 2021 míra nezaměstnanosti mládeže zvýšila.

V průběhu sledovaného období let 2011–2021 se nejvyšší průměrná úroveň míry nezaměstnanosti mládeže vyskytovala v Jihovýchodní Anatolii a ve Středomoří. Ve východní části státu se nacházejí provincie s nejvyšším podílem mládežnické populace, na Jihovýchodní Anatolii spadá 40 % mládeže Turecka. Stejně jako region Středomoří má i Jihovýchodní Anatolie vedoucí postavení mezi regiony, odkud odjížděl největší počet mladých osob v roce 2021. Z regionu Středomoří odjelo 119 tisíc mladých lidí, na druhém místě je Jihovýchodní Anatolie, kde počet odjíždějících mladých osob (100 tisíc) 2krát převyšuje počet příjíždějících (50 tisíc). Kromě toho je důležité zmínit významnou roli Středomořského regionu na tvorbě HDP Turecka, a to především v oblasti zemědělství a služeb. Na Jihovýchodní Anatolii připadá 5,7 % HDP státu, což region řadí na 6. místo z 12 v žebříčku regionů podílejících se na HDP.

Od roku 2014 míra nezaměstnanosti mládeže v Jihovýchodní Anatolii rostla s průměrnou rychlostí 7 % meziročně. V letech 2017, 2019, 2020, 2021 ukazatel přesahuje 30 %, v roce 2018 došlo k mírnému poklesu míry nezaměstnanosti na úroveň 28 %. Míra nezaměstnanosti mládeže ve Středomoří byla na stejné úrovni jako v Jihovýchodní Anatolii v roce 2012 (20 %) a v roce 2018 (28 %). Ve srovnání s Jihovýchodní Anatolií měl však vývoj míry nezaměstnanosti mladých osob ve Středomoří mírnější charakter.

Ačkoliv se v Istanbulu v průběhu sledovaného období vyskytovala podprůměrná míra nezaměstnanosti mládeže, daný region má velký význam pro ekonomiku Turecka, a proto by bylo vhodné věnovat zvláštní pozornost i Istanbulu. Istanbul je region, který se nejvíce podílí na tvorbě HDP Turecka, 30 % HDP v roce 2021 bylo vyprodukováno právě zde. V Istanbulu se realizuje největší objem výroby průmyslových a stavebnických produktů, poskytuje i největší objem služeb. Navíc má Istanbul vedoucí postavení mezi regiony, kam se stěhuje mládež, již v roce 2021 se tam přestěhovalo 153 tisíc mladých lidí. Lze říct, že od roku 2011 míra nezaměstnanosti v daném regionu rostla, i když nerovnoměrně. V průběhu 5 let od roku 2011 až do roku 2015 zůstávala míra nezaměstnané mládeže na hodnotě 19–

20 %. Po nárůstu v letech 2016 a 2017 poklesla v 2018 znovu na 20 %. V posledních třech letech (2019, 2020 a 2021) se ukazatel pohybuje na průměrné hodnotě 26,6 %.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit postavení mladých lidí na trhu práce v Turecku. Teoretická část práce byla věnována vymezení teoretických předpokladů týkajících se zkoumaného tématu. Byly zde zmíněné termíny související s problematikou nezaměstnanosti, podrobněji také byly přiblíženy pojmy spojené s nezaměstnaností mládeže, a to především té turecké. V rámci dané části práce byly popsány základní podmínky, které fungují na trhu práce současného Turecka. Kromě toho byla prozkoumaná aktuální politická, sociální a ekonomická situace v Turecku. Praktická část diplomové práce je věnována vlastnímu rozboru vztahujícímu se k nezaměstnanosti u mladých osob v Turecku. Primárně analýza zahrnovala makroekonomické zhodnocení ekonomiky a popis demografické struktury obyvatelstva země. V rámci dané části diplomové práce byl prozkoumán vývoj nezaměstnanosti z hlediska daných kritérií, jako je pohlaví, vzdělání, odvětví ekonomické činnosti a region.

Mládež spolu s ženami a národnostními menšinami jsou nejvíce ohroženi na trhu práce v Turecku. Míra nezaměstnanosti mládeže během sledovaného období převyšovala celostátní míru nezaměstnanosti. Ze vzdělanostní struktury je zaznamenán největší podíl nezaměstnaných mladých osob s vysokoškolským vzděláním, z hlediska pohlaví jsou nejslabším článkem na trhu práce Turecka mladé ženy. Závislost Turecka na sektoru služeb se odráží i na vysokém počtu zaměstnaných v daném odvětví, poptávka po mladé pracovní síle v daném odvětví je značně nižší než po osobách staršího věku, což se projevuje ve vysoké a stále rostoucí míře nezaměstnanosti mládeže ve službách. V oblasti Jihovýchodní Anatólie je nejhorší situace se zaměstnaností mladých osob, což je způsobeno nízkou ekonomickou úrovní daného regionu a nestabilní bezpečnostní situací, to znemožňuje tvorbu pracovních míst.

Reagovat na situaci se stát snaží politikou zaměstnanosti. Do roku 2000 nebyla aktivní politika zaměstnanosti součástí národních strategií Turecka, na rozdíl od zemí EU byly možnosti Turecka v oblasti aktivní politiky zaměstnanosti poměrně omezené, což se i odráží na efektivitě práce státu v tomto směru. Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti v Turecku významně převyšují výdaje na aktivní politiku v průběhu let 2011–2021, ale podíl výdajů na aktivní politiku od roku 2015 má rostoucí tendenci. Od roku 2014 Turecká agentura práce (İŞKUR) značně rozšířila rozsah a kvalitu služeb poskytovaných obyvatelstvu a více se soustředila na mládež.

Mezi hlavní důvody vzniku nezaměstnanosti mladých osob v Turecku na základě rešerše literatury byly zařazeny omezené pracovní zkušenosti a spolu s tím vysoké mzdové očekávání čerstvých absolventů. K dalším důvodům patří rychlý růst počtu obyvatel státu související s migrací pracovních sil z venkovských oblastí do měst, vysoká míra porodnosti a související zátěž na rodiny (zejména na matky, jež nemají reálnou možnost vstoupit na trh práce). Zvýšení počtu migrantů (zejména cizinců přijíždějících z Arabských států) také zhoršuje postavení mladých na trhu práce v Turecku. Nedostatečné mechanismy ze strany státu na podporu podnikatelů vytvářejících pracovní místa jsou důležitou problematickou oblastí spojenou s potenciálem turecké ekonomiky vytvářet pracovní místa. V neposlední řadě je to i kvalita vzdělání, kterou nabízejí vzdělávací instituce v zemi. Důležité ekonomické a politické události, které se odehrávaly v průběhu let 2011–2021, také mají významnou roli v růstu nezaměstnanosti mladých lidí, především pak ekonomická krize v Turecku roku 2018, která nastala v souvislosti s vnitřními ekonomickými příčinami (vysoká inflace), vnějšími ekonomickými příčinami (růst ceny ropy) a vnitřně politickými příčinami (autokracie prezidenta Erdoğan). Pandemie COVID-19 také přispěla k tomu, aby se problém s nezaměstnaností mladých osob v letech 2020 a 2021 jenom prohloubil.

Při posuzování situace na trhu práce v Turecku nelze ignorovat ani sociokulturní kontext. Turecko je stát s dlouhou a složitou cestou „westernizace“, zároveň horlivě bojuje za zachování své kulturní identity (zejména posledních 10 let). Kultura, zvyky a náboženství jsou zakořeněny v rámci společnosti i jednotlivých rodin a významně ovlivňují mládež v jejím přístupu k práci. Pro Turecko je například typické bydlení s rodiči nejen u mladých žen, ale i mužů. Mladá nepracující žena v Turecku již není všudypřítomnou normou, ale zároveň starost o domácnost a péče o děti jsou tradičně považovány za primární odpovědnost ženy.

V souvislosti s tvrdě potlačeným pokusem o státní převrat, který proběhl v roce 2016, velký počet kvalitně vzdělaných lidí (včetně mládeže) odjíždí do zahraničí. Tato okolnost určitě má velkou roli v ekonomickém a politickém rozvoji Turecka, ovlivňuje život mladé dospívající generace v Turecku a má vliv i na to, jestli si tato generace vůbec dokáže představit svoji budoucnost na území Turecka.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

BORJAS, G. *Labor Economics*. New York: McGraw-Hill/Irwin, 2012. 592 s. ISBN 978-007-352-320-0.

BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2014, s.223. ISBN 978-80-7380-492-3.

BROŽOVÁ, D. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 296. ISBN 978-80-7400-719-4.

BUCHTOVÁ, B., ŠMAJS, J., BOLELOUCKÝ, Z. *Nezaměstnanost*. 2. vyd. Praha: Grada, 2013, s.192. ISBN 978-80-247-4282-3.

CAGAPTAY, S. *The New Sultan: Erdogan and the Crisis of Modern Turkey*. London : I. B.Tauris & Co. Ltd, 2017, s. 256. ISBN 978-1-78453-826-2.

ČERŇAVSKÁ, O. *Rynek praci*. 2. vyd. Kyiv: Vidavnictvo centr učbovoj literatury, 2013, s. 522. ISBN 978-617-673-176-4.

GÜL, E., EKINCI, A., KONYA, S. *Türkiyede İstihdam Politikaları-Yapısal Bir Analiz*. Nakladatelství Ekin, 2009, s.278. ISBN 9789944141864.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 696. ISBN 978-80-7400-006-5.

KREBS, V a kolektiv. *Sociální politika*. 6. Vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 568. ISBN 978-80-7478-921-2.

KULAÇ, O., AKMAN, E., BABAOĞLU, C. *Public Policy Analysis in Turkey Past, Present and Future*. Berlin: Peter Lang GmbH, 2019, s. 427. ISBN 978-3-631-80198-7

KUNST, P. *Pracovní mobilita*. Praha: Práce, 1989, s.88. ISBN 80-208-0228-2

MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie*. 8. vyd. Milandrium, 2003, s.275. ISBN 80-86175-38-3

NOVÝ, I., SURYNEK, A. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 288. ISBN 80-247-1705-0.

ÖKTEM, K., KERSLAKE, C., J., ROBINS, P. *Turkey's Engagement with Modernity. Conflict and Change in the Twentieth Century*. Oxford : Palgrave Macmillan, 2010. ISBN 978-0-230-23314-0, ISBN 10 0-230-23314-7.

SOUKUP, J. *Makroekonomie*. 2 vyd, Praha: Management Press, 2010, s. 520. ISBN 978-80-7261-219-2.

ŠTĚDRONĚ, B., POTUČEK, M., KNÁPEK, J., MAZOUCH, P. *Prognostické metody a jejich aplikace*. Praha: C. H. Beck, 2012, s.224. ISBN 978-807179-174-4.

TOMŠÍK, M, *Sociologie pro ekonomy*. 3. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996, s. 237. ISBN 80-7079-146-2.

UZPEDER, E., ROUSSINOVA, S.D., ÖZÇELİK, S., AND GÖKÇEN, S. *We Are Here: Discriminatory Exclusion and Struggle for Rights of Roma in Turkey*. Istanbul: Mart Matbaacılık, 2008, s. 174. ISBN 978-9944-5783-2-5.

ZÜCHER, E., J. *Turkey a Modern History*. 4. vyd. London : I.B.Tauris & Co. Ltd., 2017. ISBN 978-1-78453-187-4.

YADIRGI, V. *The Political Economy of the Kurds of Turkey*. Cambridge University Press, 2017, s. 256. ISBN 9781316848579

Internetové zdroje

ALTERNATIVNÍ SLUŽBA BEZ HRANIC. *Turecko* [online]. 2021 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://alternativeservice.info/en/service-beyond-borders/turkey/>

ARPAT, B. Türkiye’de Genç İşsizlikle Mücadelede MeslekYüksekokullarında Uygulanan İşbaşıEğitimlerinin Rolü ve Önemi: Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği. *Çalışma ve Toplum* [online] 2018(4), 2193–2229 [cit. 2022-03-01] Dostupné z : https://www.researchgate.net/publication/328139266_Turkiye'de_Genc_Issizlikle_Mucadelede_Meslek_Yuksekokullarinda_Uygulanan_Isbasi_Egitimlerinin_Rolu_ve_Onemi_Honaz_MYO_Ornegi

ASLANHAN, U., AYNUR, A. *Analitiky HSBC: pozicii Stambula v mirovoy ekonomike uprochatsa. Аналитики HSBC: позиции Стамбула в мировой экономике упрочатся* [online]. 2020 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z : [Аналитики HSBC: позиции Стамбула в мировой экономике упрочатся \(aa.com.tr\)](http://aa.com.tr)

ATTAR, M. Tackling youth unemployment: the Turkish experience. *Future of Iran. Global transitions* [online]. 2013 [2021-12-20]. Dostupné z : https://www.researchgate.net/publication/299252070_Tackling_Youth_Unemployment_The_Turkish_Experience

BASSANINI, A., DUVAL, R. The determinans of unemployment across OECD countries: Reassessing the role of policies and institutions. *OECD Economic Studies* [online]. 2007, 2006(1), s.89 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z : https://doi.org/10.1787/eco_studies-v2006-art2-en

BAYRAKDAR, S., İNCEKAR, A. Türkiye'nin Genç İşsizlik Profili. *Journal of Working Relations* [online] 2013, 4(1), s. 15-38. [cit. 2022-02-01]. ISSN 2146-7854. Dostupné z : <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/308033>

BELL, D. N.F., BLANCHFLOWER, D.G. What Should Be Done About Rising Unemployment in the OECD? *IZA-Institute of labor economics* [online]. 2009, s. 53 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z : <https://www.iza.org/publications/dp/4455/what-should-be-done-about-rising-unemployment-in-the-oecd>

DEWDNEY, J. *Turkey* [online]. 2022 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z : <https://www.britannica.com/place/Turkey>

DIETRICH, H. Youth Unemployment in Europe. Theoretical Considerations and Empirical Findings. *Friedrich Ebert Stiftung* [online]. 2012, s.42 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z : <https://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/09227.pdf>

DİSK/Genel-İş. *Türkiye'de Kadın Emeği Raporu* [online]. 2019, s.14 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z : <http://cloudsdomain.com/uploads/dosya/19265.pdf>

DOUCEK, P., MARYSKA, M., NOVOTNY, O. Requirements on the competence of ICT managers and their coverage by the educational system – experience in the Czech

Republic. *Journal of Business Economics and Management* [online], 2014, 2015(5), s. 1054-1077 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: doi: 10.3846/16111699.2012.658436

EMELINA, T. Unemployment as a factor of socio-economic vulnerability of youth in modern society. *XVIII Mezhdunarodnaya molodezhnaya nauchno-issledovatelskaya konferenciya (XVIII Международная научно-исследовательская конференция)* [online]. Ural State University 2018, s. 125-129 [cit. 2021-11-20] ISBN:978-5-7996-2533-7. Dostupné z: <https://elar.urfu.ru/handle/10995/83997>

ESER, E. *Demand for master's programs in Turkey falls due to paid military service.* [online]. 2019 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.hurriyetaidailynews.com/demand-for-masters-programs-in-turkey-falls-due-to-paid-military-service-141467>

EUROPEAN COMMISSION. *Evropský semestr – tematický přehled zaměstnanost mladých lidí* [online] 2017, s.26 [2021-12-20] Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_youth_employment_cs.pdf

EUROSTAT. *Glossary: Young people neither in employment nor in education and training (NEET) Guide* [online]. 2019 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Young_people_neither_in_employment_nor_in_education_and_training_\(NEET\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Young_people_neither_in_employment_nor_in_education_and_training_(NEET))

EUROSTAT, 2021

- a) Eurostat. *Statistical regions in the European Union and partner countries — NUTS and statistical regions 2021* [online]. 2021 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: doi: 10.2785/850262
- b) Eurostat. *Youth unemployment* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Youth_unemployment

EUROSTAT. *Young people neither in employment nor in education and training (NEET), by sex and age - annual data* [online]. 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/lfsi_neet_a

EURYDICE. *Turkey Overview* [online]. 2021 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: [Turkey | Eurydice \(europa.eu\)](https://eurydice.europa.eu)

EXCHANGE RATES UK. *Turkish Lira (TRY) to US Dollar (USD) exchange rate history* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.exchangerates.org.uk/TRY-USD-exchange-rate-history.html>

FISCHER, J., LIPOVSKÁ, H. Building Human Capital: The Impact of Parents' Initial Educational Level and Lifelong Learning on their Children. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science* [online]. 2013, 6(4), s. 218-231 [cit. 2021-11-20]. ISSN: 1803-1617, Dostupné z: doi: 10.7160/eriesj.2013.060402.

FRANCIS, J. *4 Ways to Reduce Youth Unemployment* [online]. 2014 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://www.uschamberfoundation.org/blog/4-ways-reduce-youth-unemployment>

GIMPELSON, V., KAPELNUSHNIKOV R., SHARUNIN, A. Dorogi, kotoryje my vybirajem, peremecshenija na vneshnem a vnutrennem rynkach truda ("Дороги, которые мы выбираем": перемещения на внешнем и внутреннем рынках труда). *HSE Economic Journal* [online]. 2016, 20 (2), s. 201–242. [cit. 2021-11-21] ISSN 1813–8691. Dostupné z: <https://ej.hse.ru/2016-20-2/185890486.html>

GÜLTEKIN, M. N. *Tradition, society, and the concept of honor: stories on implementation*. Eurasian Journal of Anthropology [online]. 2011, 2 (2), s. 70–84. [cit. 2021-10-15]. ISSN 2166-7411. Dostupné z: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/809270>

ČADIL, J., PAVELKA, T.; KANKOVA, E., VORLICEK, J. Odhad nákladů nezaměstnanosti z pohledu veřejných rozpočtů. *Politická ekonomie* [online]. 2011 (5), s. 618-637 [cit. 2021-11-20] Dostupné z: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2011/05/03.pdf>

CHOUDHRY, M. T., MARELLI E., SIGNORELLI, M. Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International Journal of Manpower* [online]. 2012, 33(1) s.76–95 [cit. 2021-11-20] Dostupné z: doi: 10.1108/01437721211212538

CHRÁSKA, F. Nezaměstnanost mladých. *Asociace pro mezinárodní otázky* [online] 2012, s.16 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z:

<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-nezam%C4%9Bstnanost-mlad%C3%BDch.pdf>

CHVÁLOVÁ, J. *Minislovník ekonomických výrazů* [online]. 2016 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080618010256/http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/06_2002/members_minislovník.html

İŞKUR, 2022

- a) İŞKUR. *Unemployment Benefit* [online]. 2022 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.iskur.gov.tr/en/job-seeker/unemployment-insurance/unemployment-benefit/>
- b) İŞKUR. *Unemployment Benefit* [online]. 2022 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.iskur.gov.tr/en/job-seeker/unemployment-insurance/unemployment-benefit/>
- c) İŞKUR. *İşsizlik Sigortası* [online]. 2022 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/yayinlar/>

INTERNATIONAL CORPORATIVE LEGAL GUIDES. *Turkey: Employment, Labour Law and Regulations* [online]. 2021 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://iclg.com/practice-areas/employment-and-labour-laws-and-regulations/turkey>

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, *Glossary on Migration* [online]. 2019 (34), s. 248 [cit. 2021-11-20] ISSN: 1813-2278. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

JANÍČKO, M. *Mobilita pracovní síly: mýtus a skutečnost*. [online]. 2010 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/50611.html>

JONES, M. Analysis: Free-falling lira puts Turkey in balance of payments danger [online]. 2021 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/markets/europe/free-falling-lira-puts-turkey-balance-payments-danger-2021-11-24/>

KAPELUSHNIKOV, R. *Mobility Opens up New Prospects for Employees* [online]. 2016 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://iq.hse.ru/en/news/178847982.html>

KASAPOĞLU, M., MURAT, S. Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye’de ISKUR Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarına Güncel Bir Bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* [online]. 2018, 10(25), s. 485–502 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/546412>

KASAPOĞLU, M., MURAT, S. Türkiye’de istihdam, işsizlik ve istihdam politikalarında yerleşme: iimek’e dair kısa bir değerlendirme. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* [online] 2018, 7(18), s. 248-278 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/530948>

KEYMAN, F., KANCI T. Turkey: Political System and Structure of State. *International Yearbook 2011. Country Profile: Turkey. CIDOB: Barcelona center for international affairs* [online]. 2011, s. 2013-2019 [cit. 2022-03-01] ISBN 2014 0703. Dostupné z: https://www.cidob.org/es/content/download/30260/359437/file/213-220_ANEXO_ESTRUCTURA+POLITICA+DE+TURQUIA_ANG.pdf

KINGSLEY, P. *Erdogan claims vast powers in Turkey after narrow victory in referendum* [online]. 2017 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/04/16/world/europe/turkey-referendum-polls-erdogan.html>

KIŠŠOVÁ, K. Prezidentské a parlamentní volby v Turecku 2018. *Poslanecká Sněmovna Parlamentu České Republiky* [online]. 2018(7), s. 16. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=152595>

KOBEC, E. Faktory vliyayushiye na rynek truda (Факторы, влияющие на рынок труда). *Innovacionnaya nauka* [online]. 2016 (7) s. 69-70 [cit. 2021-11-20] ISSN: 2410 6070. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/factory-vliyayuschie-na-rynok-truda/viewer>

KOLUKIRIK, S. Türkiye’de Rom, Dom ve Lom Gruplarının Görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)* [online]. 2008, s. 146-153 [cit. 2021-11-20] Dostupné z: https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16675/340979#article_cite

KOŠŤÁKOVÁ, T. O složitém jednoduše, aneb nebojte se statistiky, nekouše. *Český statistický úřad* [online]. 2019 [cit. 2022-03-01]. ISBN: 978-80-250-2908-4. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/111112819/99020519.pdf>

LAKSTIGAL, I., LITOVA, E. *Erdogan izobretajet novuju makroekonomiku* (Эрдоган изобретает новую макроэкономику) [online]. 2021 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2021/12/13/900470-erdogan-izobretaet-novuyu-makroekonomiku>

MASUMOVA, N. Turkey's economic imbalances. *World and National Economy* [online]. 2015, 1(32) [cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://mirec.mgimo.ru/2015/2015-01/disbalansy-v-turcii>

MEZINÁRODNÍ SKUPINA PRO PRÁVA MENŠIN

- a) MEZINÁRODNÍ SKUPINA PRO PRÁVA MENŠIN. *Turkey* [online]. 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/country/turkey/>
- b) MEZINÁRODNÍ SKUPINA PRO PRÁVA MENŠIN. *Turkey-Kurds* [online]. 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/minorities/kurds-2/>
- c) MEZINÁRODNÍ SKUPINA PRO PRÁVA MENŠIN. *Roma* [online]. 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/minorities/roma-19/>
- d) MEZINÁRODNÍ SKUPINA PRO PRÁVA MENŠIN. *Turkey - Syrian minority refugees* [online]. 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/minorities/syrian-minority-refugees/>

MINISTERSTVO OBCHODU SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH. *Turkey – Country Commercial Guide* [online]. 2021 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/turkey-agriculture>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor koncepcí a mezinárodní spolupráce v oblasti zaměstnanosti. *Koncepce politiky zaměstnanosti 2013–2020*. [online] 2013, s. 43 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/file/8987/>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ TURECKÉ REPUBLIKY. *Ulusal genç istihdam stratejisi*. [online] 2021, s. 118 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.csgeb.gov.tr/media/86869/ulusal-genc-istihdam-stratejisi-ve-eylem-plani-2012-2023.pdf>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU TURECKA. *Sectoral Reports* [online]. 2022 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://test.trade.gov.tr/sectoral-reports>

OECD. *Skills matter: further results from the survey of adult skills – Turkey* [online]. 2016, s.19 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/turkey/Skills-Matter-Turkey.pdf>

O'HIGGINS. Youth Unemployment. *LO Geneva, University of Salerno and IZA* [online]. 2015(113), s.21 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/322861234_Youth_Unemployment

ONER, C. Back to Basics: What Constitutes Unemployment? *International Monetary Fund* [online]. 2010, 47(3) [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2010/09/basics.htm>

O'REILLY J, EICHHORST W, GÁBOS A. Five Characteristics of Youth Unemployment in Europe: Flexibility, Education, Migration, Family Legacies, and EU Policy. *SAGE Open* [online]. 2015, s.19. [cit.2021-12-12]. Dostupné z: doi:[10.1177/2158244015574962](https://doi.org/10.1177/2158244015574962)

ÖZDEMİR, S., ERSÖZ, H., SARIOĞLU, H. Küçük girişimciliğin artan önemi ve kobi'lerin türkiye ekonomisindeki yeri . *Journal of Social Policy Conferences* [online]. 2007, 2011 (53), s.173-230. [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/898/10078#article_cite

PANKRATOVA, L. Youth's problems in contemporary labor market. *Mezhdunarodnaya konferenciya pamyati prof. Kogana „Kultura, lichnost, obschestvo v sovremennom mire (XVIII Международная конференция памяти проф. Л.Н. Когана «Культура, личность, общество в современном мире: Методология, опыт эмпирического исследования).* *Ural State University* [online]. 2015, s. 1345-1350 [cit. 2021-11-20]. ISBN: 978-5-91416-008-8. Dostupné z: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/32304/1/klo_2015_160.pdf

POTUŽÁKOVÁ, Z., MILDEOVÁ, S. Analýza příčin a důsledků nezaměstnanosti mladých v evropské unii. *Politická ekonomie* [online]. 2015, 63(7), s. 877-894 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: doi: 10.18267/j.polek.1043

PwC

- a) PwC. *Turkey: Individual - Taxes on personal income* [online]. 2021 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/turkey/individual/taxes-on-personal-income>
- b) PwC. *Turkey: Individual – Other taxes- Social security contributions* [online]. 2021 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://taxsummaries.pwc.com/turkey/individual/other-taxes>

RUBERY, J. Change at work: feminisation, flexibilisation, fragmentation and financialisation, *Employee Relations. The international Journal*[online]. 2015, s.13 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: doi: 10.1108/ER-04-2015-0067

RADCLIFFE, B. *The Economics of Labor Mobility*. [online]. 2021 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/economics/09/labor-mobility.asp>

SALEHI-ISFAHANI, D., TUNALI, I., ASSAD, R. Education and earnings in the Middle East: a comparative study of returns to schooling in Egypt, Iran, and Turkey. *Economic research forum* [online]. 2009 (504) [2021-12-20]. Dostupné z: <https://erf.org.eg/publications/education-earnings-middle-east-comparative-study-returns-schooling-egypt-iran-turkey/?tab=undefined&c=undefined>

SALVADOR, G., LEINER-KILLINGER, N. Analýza nezaměstnanosti mladých lidí v eurozóně. *European central bank. Occasional Paper series* [online]. 2008 (89) [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1084915>

SCHWAB, K. The Global Competitiveness Report. *World Economic Forum* [online]. 2019, s.666. [cit. 2022-03-01]. ISBN-13: 978-2-940631-02-5. Dostupné z: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

SOBOTKA T., MATYSIAK, A. BRZOZOWSKA, Z. Policy responses to low fertility: How effective are they? *United Nations Population Fund*. [online] 2019, s. 98 [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/pd/datastore/indicators/SP.YO.DT.TS.CD>
[Policy_responses_low_fertility_UNFPA_WP_Final_corrections_7Feb2020_CLEAN.pdf](https://www.un.org/development/desa/pd/datastore/indicators/SP.YO.DT.TS.CD)

SOUČEK, E. Statistika pro economy. *Vysoká škola ekonomie a managementu* [online]. 2006, s.27 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: https://www.vsem.cz/data/data/sis-ukazky-kapitol/uc_sta_kapitola.pdf

SVĚTOVÁ BANKA

- a) SVĚTOVÁ BANKA. *GDP growth (annual %) – Turkey* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=TR&start=2011>
- b) SVĚTOVÁ BANKA. *Inflation, consumer prices (annual %) - Turkey, 2021* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=TR>

SVĚTOVÝ EKONOMICKÝ FÓRUM. *Global Gender Gap Report* [online]. 2021, s. 405 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

TOKYAY, M. *Youth unemployment reaches alarming level in Turkey* [online]. 2021 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.al-monitor.com/originals/2021/02/turkey-pandemic-youth-unemployment-reaches-alarming-level.html>

TOMANKA, M. *Turecko hasí inflační požár benzínem, hodnota liry spadla na historické dno* [online]. 2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/turecko-inflace-lira-krize-kurz-erdogan.A211123_175721_eko-zahranicni_mato

TOPKAYA, O. Comparative Analysis of Policies to Tackle Youth Unemployment Issue between Turkey and the European Union. *Journal of labour relations* [online]. 2015, 6 (2) s.15-31 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/308071>

TÖRTOP, T. *Turkey: Minimum salary requirements for work permits, 2022* [online]. 2021 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.mondaq.com/turkey/employee-benefits-compensation/1144704/minimum-salary-requirements-for-work-permits-2022>

TUNCEL, K. *Turkey's New Emigration Wave and Its Implications* [online]. 2021 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://manaramagazine.org/2021/03/16/turkeys-new-emigration-wave-and-its-implications/>

Turkstat. *Kaliteli bir arařtirmanın el kitabı* [online]. 2014 s.56 [2021-11-20]. ISBN 978-975-19-5941-6. Dostupné z: https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/PDF_Detay

Turkstat, 2021 (Turecký statistický úřad):

- a) Turkstat. *Youth in Statistics, 2020* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Youth-in-Statistics-2020-37242&dil=2>
- b) Turkstat. *The Results of Address Based Population Registration System, 2021* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=The-Results-of-Address-Based-Population-Registration-System-2021-45500>
- c) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Labour force* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
- d) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Statistical tables. Databases. Unemployment rate – age groups* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z:
(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- e) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Statistical tables. Databases. Unemployment rate – gender* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z:
(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- f) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Statistical tables. Databases* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z:
(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- g) Turkstat. *Regional results of labour force statistics* [online]. 2021 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=en>

Turkstat, 2022 (Turecký statistický úřad):

- a) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Statistical tables* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Employment,-Unemployment-and-Wages-108>

- b) Turkstat. *Regional GDP* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=en>
- c) Turkstat. *Regional GDP. Sectoral share of HDP* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=gdp>
- d) Turkstat. *Foreign Trade Statistics. Foreign trade by years* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-December-2021-45535>
- e) Turkstat. *Foreign Trade Statistics. Import, Export by countries* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-December-2021-45535>
- f) Turkstat. *Foreign Trade Statistics. Import, Export by chapters* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-December-2021-45535>
- g) Turkstat. *Foreign Trade Statistics* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=International-Trade-in-Services-Statistics-2020-37497>
- h) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Statistical tables. Databases. Unemployment rate %* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- i) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment rate % - age group*. [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- j) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand - age group* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>
- k) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment rate % - education* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- l) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- m) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace - Agriculture* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- n) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace - Industry* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- o) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace-Construction* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- p) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace - Services* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

- q) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand - age group - branch of economic activity of last workplace* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>
(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

r) Turkstat. *Employment, Unemployment and Wages. Databases. Unemployment thousand -branch of economic activity of last workplace* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=en>

(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

s) Turkstat. *Regional results of labour force statistics – unemployment rate %*. [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=en>

(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

t) Turkstat. *Regional results of labour force statistics – unemployment rate %*. [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=en>

(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

u) Turkstat. *Internal Migration Statistics. Statistics Tables. Provincial in-Migration, Out-Migration* [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=migration>

v) Turkstat. *Regional results of labour force statistics – unemployment rate %*. [online]. 2022 [2021-12-20]. Dostupné z:

(2014-2021) <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=en>

(2011-2013) <https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul?dil=2>

UNESCO. *Turkey - education a literacy* [online]. 2020 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <http://uis.unesco.org/en/country/tr>

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Aktivní politika v zaměstnanosti* [online]. 2022 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/aktivni-politika-zamestnanosti-1>

VARTAZAROVA, L, KOBRINSKAYA, I., UTKIN, S. SOVREMENNAYA. *Turcija: trendy razvitija i znachenije dlja Rossii. (Современная Турция: тренды развития и значение для России). IMEMO* [online]. 2019, s.54. [cit. 2021-11-10]. ISBN 978-5-9535-0550-5. Dostupné z: doi:10.20542/978-5-9535-0550-5.

WEISE, Z. *Erdoğan, the new Atatürk* [online]. 2016 [cit. 2021-12-22]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/recep-tayyip-erdogan-new-ataturk-turkey-coup-eu/>

YANLIK, L. Kemalizm: vzniknovenije i tipologija (Кемализм: возникновение и типология). *Svobodnaja Mysl: Institut problem globalizacii*. [online]. 2019(2), s. 121-140 [cit. 2021-12-22]. ISSN 0869-4435. Dostupné z: https://www.elibrary.az/docs/JURNAL/jrn2019_173.pdf

YENILMEZ, F., DURA, Y., KARABILGIN, Y. Considerations on the Youth Unemployment Problem in Turkey. Yenilmez, F., Kılıç. Handbook of Research on Unemployment and Labor Market Sustainability in the Era of Globalization. IGI Global [online]. 2017, s. 177-198 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: doi: 10.4018/978-1-5225-2008-5.ch011.

Zákon č.1111. Vojenské právo Turecka. [online]. 20.03.1927 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b4d020.html>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

Seznam obrázků

Obrázek 1 Míra nezaměstnanosti mládeže v Turecku podle regionů v roce 2021 86

Seznam tabulek

Tabulka 1 Administrativní členění Turecka na úrovni NUTS 1 v roce 2020..... 15

Tabulka 2 Průměrná míra nezaměstnanosti a průměrná míra účasti na pracovní síle v Turecku mezi populací starší 15 let v letech 1988–2012 (v %). 47

Tabulka 3 Průměrná míra nezaměstnanosti a průměrná míra účasti na pracovní síle v Turecku mezi populací mladých lidí 15–24 let v letech 1988–2012 (v %) 48

Tabulka 4 Meziroční vývoj ukazatele NEET v Turecku v letech 2009–2012 (v %) 48

Tabulka 5 Opatření proti příčinám nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku 58

Tabulka 6 Vývoj výdajů na podporu politiky zaměstnanosti (v mld. tureckých lir) 59

Tabulka 7 Vývoj mezd v Turecku v letech 2011–2021 62

Tabulka 8 Zahraniční obchod Turecka v letech 2011–2021 (v mld. USD) 64

Tabulka 9 Teritoriální struktura vývozu a dovozu Turecka v roce 2021 (v mld. USD) 64

Tabulka 10 Komoditní struktura zahraničního obchodu Turecka v roce 2021 65

Tabulka 11 Komoditní struktura zahraničního obchodu se službami Turecka v roce 2021 66

Tabulka 12 Demografická struktura obyvatelstva Turecka v roce 2021 67

Tabulka 13 Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva Turecka v roce 2021.....	67
Tabulka 14 Struktura nezaměstnaného obyvatelstva Turecka v roce 2021	68
Tabulka 15 Míra NEET v Turecku v letech 2011-2021 mezi mládeží ve věku 15–24 (v %)	68
Tabulka 16 Počet nezaměstnaných mladých lidí podle věkových skupin v Turecku v letech 2011–2021 (v tis. osob).....	72
Tabulka 17 Míra nezaměstnanosti mládeže podle pohlaví a míra nezaměstnanosti podle pohlaví v národním hospodářství v Turecku v letech 2011–2021 (v %)	73
Tabulka 18 Míra nezaměstnanosti mládeže podle dosaženého vzdělání a míra nezaměstnanosti podle dosaženého vzdělání v národním hospodářství v Turecku v letech 2011 a 2021 (v %).....	76
Tabulka 19 Struktura zaměstnanosti v Turecku podle odvětví ekonomické činnosti v roce 2011 a 2021 (v %).....	78
Tabulka 20 Početní struktura nezaměstnané mládeže v Turecku podle odvětví ekonomické činnosti v letech 2011 a 2021 (v tis. osob).....	83
Tabulka 21 Míra nezaměstnanosti mládeže a míra nezaměstnanosti v národním hospodářství podle odvětví ekonomické činnosti v Turecku v letech 2011 a 2021 (v %) ..	84
Tabulka 22 Vývoj míry nezaměstnanosti v zemi podle regionů Turecka v letech 2011–2021 (v %).....	87

Seznam grafů

Graf 1 Podíl regionů na tvorbě HDP v Turecku v roce 2021	23
Graf 2 Meziroční tempo růstu HDP Turecka v letech 20011–2021 (v %)	60
Graf 3 Míra inflace Turecka v letech 2011–2021 (v %)	61
Graf 4 Vývoj směnného kurzu TRY/ USD v letech 2011–2021	63
Graf 5 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka v letech 2011–2021 (v %)	69
Graf 6 Vývoj míry nezaměstnanosti mladých lidí v Turecku podle věkových skupin v letech 2011–2021 (v %)	70
Graf 7 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka podle dosaženého vzdělání v letech 2011–2021 (v %).....	74
Graf 8 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v zemědělském odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %).....	79

Graf 9 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v průmyslovém odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)	80
Graf 10 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství ve stavebnickém odvětví ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %).....	81
Graf 11 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže a míry nezaměstnanosti v národním hospodářství v odvětví služeb ekonomiky Turecka v letech 2011–2021 (v %)	82
Graf 12 Průměrná míra nezaměstnanosti mládeže v Turecku podle regionů v letech 2011–2021	88
Graf 13 Struktura vnitřní migrace mládeže v Turecku podle regionů v roce 2021 (v tis. osob).....	89
Graf 14 Vývoj míry nezaměstnanosti mládeže Turecka v regionech Istanbul, Středomoří a Jihovýchodní Anatólie v letech 2011–2021 (v %).....	90

Přílohy

Příloha 1 Administrativní členění Turecka na úrovni NUTS 1 v roce 2020

NUTS-1 (oblast)	NUTS-2 (region)	NUTS-3 (provincie)	Počet obyvatel
Istanbul	Istanbul	Istanbul	15 462 452
Batı Marmara (Západní břeh Marmarského moře)	Tekirdağ	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	3 632 398
Ege (Egejský region)	Balıkesir	Balıkesir, Çanakkale	10 689 115
	Izmir	İzmir	
	Aydın	Aydın, Denizli, Muğla	
	Manisa	Manisa, Afyonkarahisar , Kütahya ,Uşak	
Doğu Marmara (Východní břeh Marmarského moře)	Bursa	Bursa, Eskişehir, Bilecik	8 235 816
	Kocaeli	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu , Yalova	
Batı Anadolu (Západní Anatolie)	Ankara	Ankara	8 168 261
	Konya	Konya, Karaman	
Akdeniz (Středomoří)	Antalya	Antalya, Isparta, Burdur	10 759 218
	Adana	Adana, Mersin	
	Hatay	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	
Orta Anadolu (Centrální Anatolie)	Kırıkkale	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	4 088 228
	Kayseri	Kayseri, Sivas, Yozgat	
Batı Karadeniz (Západní břeh Černého moře)	Zonguldak	Zonguldak, Karabük, Bartın	4 638 622
	Kastamonu	Kastamonu, Çankırı, Sinop	
	Samsun	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	
Doğu Karadeniz (Východní břeh Černého moře)	Trabzon	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	2 677 584

Kuzeydoğu Anadolu (Severovýchodní Anatolie)	Erzurum	Erzurum, Erzincan, Bayburt	2 192 453
	Ağrı	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	
Ortadoğu Anadolu (Východní Anatolie)	Malatya	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	3 951 286
	Van	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri	
Güneydoğu Anadolu (Jihovýchodní Anatolie)	Gaziantep	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	9 118 921
	Şanlıurfa	Şanlıurfa, Diyarbakır	
	Mardin	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	

Zdroj: vlastní zpracování, Eurostat (2021)

Příloha 2 Odvětvová skladba HDP Turecka v roce 2021 (v mld. TRY)

NUTS-1 (oblast)	Zemědělství, lesnictví a rybářství	Průmysl	Stavebnictví	Služby
Istanbul	0,6	88	35,4	157,5
Batı Marmara (Západní břeh Marmarského moře)	8,6	24	5,7	13,6
Ege (Egejský region)	20,9	54,1	10,7	45,5
Doğu Marmara (Východní břeh Marmarského moře)	8,2	69,3	8,2	43,1
Batı Anadolu (Západní Anatolie)	11,5	38	16,6	35,9
Akdeniz (Středomoří)	18,1	27,2	10,4	42,4
Orta Anadolu (Centrální Anatolie)	9,8	12,3	4,2	10,9
Batı Karadeniz (Západní břeh Černého moře)	10	10,5	3,3	11,5
Doğu Karadeniz (Východní břeh Černého moře)	5,1	5,8	3	6,6
Kuzeydoğu Anadolu (Severovýchodní Anatolie)	6,5	2,5	1,4	3,2
Ortadoğu Anadolu (Východní Anatolie)	6,6	3,6	3,8	5,5
Güneydoğu Anadolu (Jihovýchodní Anatolie)	12,2	18,9	5,7	18,1

Celkem	118,7	354,3	108,7	394,2
Procentní podíl	12,3 %	36,3 %	11,1 %	40,3 %

Zdroj: vlastní zpracování, Turkstat (2022b)